JAARGANG 19 | NUMMER 4 | MEI/JUNI 2021 | € 8,95

BUITENLEVEN

Tiny forest
Kan dat ook in de achtertuin?

Tuinontwerp
Veel groen maar weinig onderhoud

Op plantenjacht in je eigen buurt

Waarom heten madeliefjes zo?

Onmisbaar en toch vergeten: bosinsecten

Maak insecten én jezelf blij met *zonnehoed in de tuin*

00421
BP 8 719189 232523

STIJLVOLLE HOUTBOUW

ALLES VOOR UW TUIN ONDER ÉÉN DAK: ONTWERP EN REALISATIE, MAAR OOK BUITENVERBLIJVEN EN ONZE EIGEN BORRLE BUITENKEUKENS®

VRAAG ONS MAGAZINE GRATIS AAN!

Boordevol inspiratie, projecten en tips. Vraag 'm telefonisch, per mail of via de website aan:

BUITENPRACHT-HOUTBOUW.NL/AANVRAGEN

BUITENPRACHT®

SHOWROOM BORRLE & BUITENPRACHT
BRIELLAERDSEWEG 32A IN BARNEVELD

BORRLE®

(0342) 701 177 | INFO@BUITENPRACHT.NL | BUITENPRACHT-HOUTBOUW.NL / (0342) 220 055 | INFO@BORRLE.COM | BORRLE.COM

Buitenleven socials

Wil je nooit meer iets missen van *Buitenleven*? Volg ons dan op Facebook en Instagram. Hierop plaatsen we dagelijks praktische tips om te tuinieren, vogel- en dierenweetjes, lijstjes met de beste planten voor elke tuin en nog veel meer. Ook posten we regelmatig winacties op Facebook en Instagram met leuke prijzen zoals handige tuinhulpjes en kook- en tuinboeken.

www.facebook.com/BuitenlevenMagazine

@buitenlevenmagazine

Parfum

"Ieuw, er komt geel spul uit!" roep ik. Samen met mijn zusje ben ik op lieveheersbeestjesjacht én bloemenjacht in de buurt. Onze uitrusting bestaat uit een leeg kuipje Sense-boter en een jampotje met door mijn vader erin geslagen gaatjes. Want de gevangen lieveheersbeestjes moeten natuurlijk wel kunnen ademen. En ze moeten het fijn hebben in hun nieuwe huisje, dus we gooien er ook een handje gras in en madeliefjes uit het gazon. Ik heb zojuist een lieveheersbeestje van een blad afgepeuterd en dat is niet helemaal goed gegaan – ik heb het fijngeknepen. Mijn hand zit onder het 'gele spul'. Ik gooi het insectje weg en veeg mijn handen af aan mijn broek. We besluiten ons even te focussen op de benodigde bloemen.

Bij buren in de straat staan prachtige bloeiers, maar die mensen zijn niet zo aardig. Dat zou ermee te maken kunnen hebben dat we er altijd gaan belletje trekken. Zus en ik lopen eerst een keer 'nonchalant' langs, speurend naar snel af te plukken bloemen. We moeten echt een goede verzameling hebben, willen we er parfum van kunnen maken. Dat is onze missie: ons eigen parfum maken dat net zo lekker ruikt als dat van mama. Die fleurige exemplaren moeten er dus in, want die ruiken vast ook goed. Als we de tweede keer langslopen bij de buren die misschien wel boos naar buiten komen rennen als ze ons zien plukken, doen we toch een poging. Zus staat op de uitkijk, ik loop nog eens nonchi langs en doe een graai naar een paar oranje bloemen. Ik heb beet en zet het op een lopen, zus komt achter me aan. Om de hoek stoppen we om te kijken; niemand te zien. Yes, we hebben een goede score!

Daags erna gaan we kijken bij onze vondsten, die we in de tuinhut hebben bewaard. Het kuipje bloemen hebben we aangevuld met water, dat hoort zo bij parfum. Maar de geur die eruit komt als we het openen, lijkt in de verste verte niet op parfum. Een rotte, bedorven lucht stijgt op uit de bloemensoep. Teleurgesteld doen we snel het doosje weer dicht. Ook goed nieuws, want in het jampotje zien we nog enkele levende lieveheersbeestjes. Ze zitten erg stil en eigenlijk vinden we het maar saai zo, een stel van die beestjes in een potje. Zus en ik lopen naar de heg en kieperen het potje om. "Ga maar, lieveheersbeestjes, vlieg maar weg", zegt mijn zusje. En dat doen ze.

Janneke Klunder
Hoofdredacteur

INHOUD

jaargang 19 | nummer 4 | mei/juni 2021

TIP

Wil je zelf een kever vinden? Zoek onder en in het dode hout op de bosgrond, in afgevallen takken en boomstammen. Meer tips? Ga naar pagina

86

Op de cover

16 **Maak jezelf én insecten blij met zonnehoed in de tuin**
22 **Tiny forest – Kan dat ook in de achtertuin?**
40 **Tuinontwerp – Veel groen maar weinig onderhoud**
56 **Waarom heten madeliefjes zo?**
66 **Op plantenjacht in je eigen buurt**
86 **Onmisbaar en toch vergeten: bosinsecten**

COVERFOTO **MODESTE HERWIG**
Op de foto: *Rudbeckia hirta* 'Ruffled SmileyZ'

Buiten

16 **Bloemportret: *Rudbeckia***
Iedereen wordt blij van gele zonnehoed

22 **Een ienieminie bos**
Tiny forest met grote voordelen

28 **Verscholen aan de gracht**
Theo zijn geheime Amsterdamse tuintje

36 **Ongewenste tafelgast**
Wespen zijn vervelend maar nuttig

39 **Nieuws uit de natuur**
Giraffes op een raft en de witste verf ooit

40 **Het tuinontwerp**
Familietuin met het ultieme buitengevoel

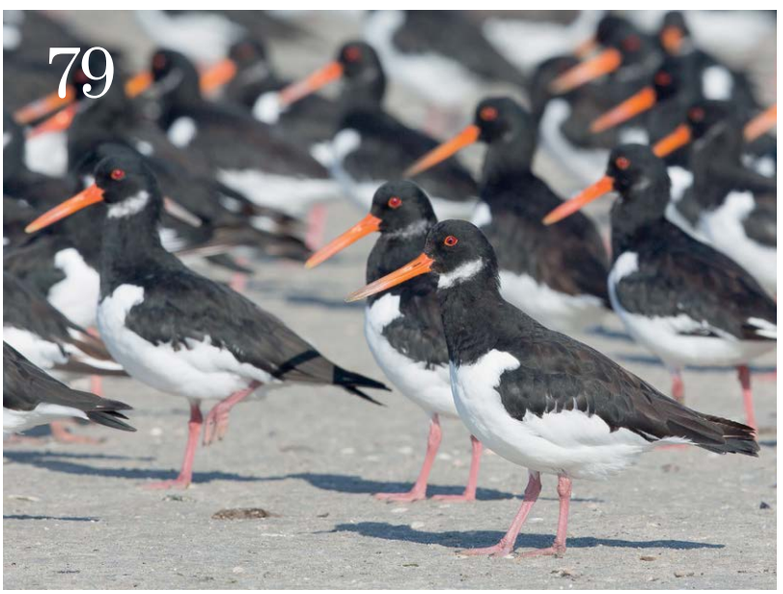
56 **Volhardend en schattig**
Een interessante discussie over de naam madelief

58 **Zonnige stadsydille vol bloemen**
De bloeiende tuin van Geertje Marije en Jan Kees

66 **Struikrovers to the rescue**
Plantenredders in sloopwijken

86 **Torretjes op het spoor**
Op pad met fanatieke keveraars

92 **Down to earth: de pony's van Esha Ness**
Janes toevluchtsoord in niemandsland

Binnen

48 **Theatraal familiehuis**
Alles zelfgejut en tweedehands

76 **Trending @Insta**
#Composterenkunjeleren

Doen

9 **Aan de slag in mei en juni**
Deze tuinklusjes wachten op je

72 **IJskoud genieten**
Niets zo verfrissend als zelfgemaakt ijs

79 **De natuur in: Zeeuwse slikken en schorren**
Waar vogels de baas zijn

Elke keer

3 **Voorwoord**
6 **Colofon**
7 ***@Buitenleven***
10 **Mix**
73 ***Buitenleven* online**
101 **Groene Vingers**
108 **Selectie**
113 **Column Florians Fauna – Breaking bird**
114 **Volgende keer**

Uitgelicht

"De natuur wil er zó graag zijn voor ons. Ze is de hele dag bezig om te groeien, zelfs door stoeptegels heen. Ik vind dat we meer moeten samenwerken en de natuur meer ruimte moeten geven om oud te worden. Dat is toch de magie van de wereld, dat de natuur groeit?"

Bernice Kamphuis
Struikrover van het eerste uur

"Van het voorjaar tot in de herfst moet er altijd wel wat bloeien in de borders. En ik let extra op soorten die aantrekkelijk zijn voor vogels, bijen en vlinders"

Melanie Wiggers
Ontwerpt het liefst asymmetrische tuinen

"Kort door de bocht: natuurbeschermers zijn niet zo met bos bezig en bosbouwers zijn niet zo met natuur. Dus voor insecten is al helemaal weinig aandacht, terwijl die samen met schimmels misschien wel het belangrijkste onderdeel zijn van een bosecosysteem"

Jan ten Hoopen
Ecoloog en fanatieke keveraar

Colofon

REDACTIE

Hoofdredactie Janneke Klunder **Eindredactie** Nikki Femer
Redactie Nikki Femer, Karlijn Linssen **Online** Janneke Klunder
E-mail redactie redactie@buitenleven.nl **Vormgeving** Robin Haarbosch, Fleur Heitling **Directeur Uitgever** Alex M. Wiersma
PR & Marketing marketing@bcm.nl **Druk** PreVision, Eindhoven
Distributie Betapress (Nederland) & AMP (België)

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tekst Esther Derks, Margot Eggenhuizen, Mirjam Enzerink, Modeste Herwig, Auke-Florian Hiemstra, Corine Koolstra, Ankie Lok, Marjolein van Rotterdam, Eva Vervoort
Beeld Henny van Belkom, Modeste Herwig, Ankie Lok, Maayke de Ridder, Marjolein van Rotterdam, Shutterstock.com, Sietske de Vries
Coverfoto Modeste Herwig
Inzet Shutterstock/D. Kucharski K. Kucharska

ABONNEMENTSPRIJZEN

Buitenleven verschijnt 8 keer per jaar plus 1 special. Een los nummer kost € 8,95, een jaarabonnement bedraagt € 73. Abonnees buiten Nederland krijgen portokosten doorberekend. Bij betaling via acceptgiro wordt € 2,50 extra in rekening gebracht. Kijk voor actuele acties op www.buitenleven.nl. Voor adreswijzigingen, vragen over betalingen en bezorging kun je contact opnemen met BCM abonnementenservice: abonnement@bcm.nl of 085 7600237 (lokaal tarief), dinsdag en vrijdag van 08.30-12.30 uur.

ABONNEMENT AFSLUITEN EN OPZEGGEN

Je kunt abonnee worden via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of via www.buitenleven.nl/abonneren. Abonnementen kunnen twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode schriftelijk worden opgezegd via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of per post: BCM Media, Abonnementenservice, Postbus 1392, 5602 BJ Eindhoven.

ADVERTENTIES

Media accountmanager Nadia Gheit, 040 8447657 of 06 29732321, nadia.gheit@bcm.nl
Sales support Sia Eltink, 040 8447667, support@bcm.nl

COPYRIGHT

De uitgever kan op generlei wijze aansprakelijk worden gesteld voor eventueel geleden schade door vermeldingen in het blad. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

BCM MEDIA
Postbus 1392
5602 BJ Eindhoven

QR-CODES

Buitenleven maakt gebruik van QR-codes. Staat er een QR-code bij een artikel? Dan word je voor meer informatie of nieuws doorgelinkt naar de website. Om meer informatie te verkrijgen, volg je de volgende stappen:

1. Plaats de camera van je telefoon boven de QR-code
2. Laat de camera de QR-code scannen
3. Klik op het linkje dat op je beeldscherm verschijnt

Scant je telefoon de QR-code niet? Download dan de QR-codescanner in de App Store of Google Play Store.

Buitenleven is een titel voor groene doeners. Vaak laten onze lezers weten hoe zij iets aanpakken of wat ze ergens van vinden. Ook op social media. Dat vinden we leuk! Een greep uit de reacties.

@Buitenleven

1. Mijn *Magnolia Nigra* staat nog in knop. Patricia Wetterhahn-Wiedijk

Zelf compost maken is een van de meest fijne punten van tuinieren. @blijtuinieren

2. Dankjewel voor *Buitenleven*! Mooi, het stukje van mijn foto's. Als jullie weer een onderwerp hebben, zou ik het leuk vinden om mee te doen. @bernadette.willemsen

Eenden mis ik nog als tip tegen slakken. Onze egels en kikkers doen waarschijnlijk echt hun best, maar dan nog hebben we veel slakken. Eenden schijnen veel betere slakkenverwijderaars te zijn. En het is beter voor ze dan het dagelijkse brood in de sloot. Maar ja, tot nu toe is het me nog niet gelukt om ze de tuin in te lokken. @dennis_drenthe

We hebben vandaag het vogelhuisje ontvangen. Tante Truus was erg blij met dit moderne vogelhuis. Ik heb hem opgehangen in een boom en er kwam meteen een koolmees in kijken. Volgens tante Truus zijn meesjes nu naar een nestkast aan het zoeken en is dit cadeau dus precies op tijd. Al met al dus een leuke priis, waarvoor dank. Martine

Of accepteer dat slakken deel zijn van de biodiversiteit en laat ze met rust! En zorg gewoon dat je je (moes)tuin zó inricht met voldoende 'voedsel' voor ze is, op plekken waar ze geen schade aanrichten. Ruud Boogaard

@Ruud Boogaard ja, dat kun je doen als je een grote tuin hebt, maar in mijn kleine stadstuin is dat helaas geen optie. Lucie Bos

3. Gelukkig gaan ze in België een handje helpen met het zaaien van bijenvriendelijke bloemen. Wijnand Desreveaux

De bloemen van magnolia zijn prachtig, ik geniet er tijdens mijn wandelingen altijd van. Jammer genoeg altijd van korte duur. Ineke de Vos

Ja prachtig zijn ze! Ik ben overgestapt op de eenjarige ridderspoor. De vaste werd elke keer weer opgegeten door de slakken. @doityourselves_plukgeluk

Heerlijk *Buitenleven* lezen op de regenachtige zondagmiddag. Alvast plannen maken voor de tuin ♡. Heidi De Haan-Hamm

Zag toevallig vandaag dat de ridderspoor weer helemaal aan het uitlopen is. Als het goed is donkerpaars. @marielle_ordelman

Vrijdag de eerste egel van dit jaar weer gezien in de tuin. Kwam direct op het voer af. Poldien Keurntjes

Ridderspoor loopt hier alweer uit. Eierschillen eromheen gelegd en alle slakkeneitjes continu wegscheppen. Hopelijk loont het. @waaljannekevander

4. Vandaag samen met mijn kleinzoon deze vlinder in de tuin gespot. Niet eerder gezien... Omaira Wallé

@Omaira Wallé Prachtig! Dat zal een bont zandoogje zijn. *Buitenleven*

De kracht van zacht

De kracht van 15 jaar garantie

De kracht van samenwerkende cellen

De kracht van dubbele werking

De kracht van stroomloos

De kracht van 100% kalkvrij

De kracht van compact

De kracht van zuinig

De kracht van continu

Niet voor niets de meest verkochte waterontharder van Nederland

Nederland houdt van zacht. En dus van Aquacell.
Niet voor niets de meest verkochte waterontharder van Nederland. AquaCell is de enige waterontharder met twee samenwerkende cellen, waardoor u gegarandeerd bent van 24 uur per dag, 100% kalkvrij water.

Dat betekent een kalkvrije badkamer, goed werkende apparaten en extra smaakvol drinkwater. Hij werkt autonoom, zonder stroom. En ook zo slim; door zijn kleine en compacte vormgeving past hij overal. Ontdek alle krachtige voordelen van AquaCell op AquaCell.nl.

100% kalkvrij water

AQUACELL
de kracht van zacht

Zelf de kracht van zacht ervaren? Vraag een proefplaatsing aan op aquacell.nl

FOTO IVERDE

FOTO IVERDE

Doe-tips voor mei en juni

TEKST MIRJAM ENZERINK

- Wil je de biodiversiteit in je tuin vergroten? Denk dan eens aan klimrozen. Kies daarbij voor enkelbloemige variëteiten, daar kunnen de bijen en hommels goed bij. Langbloeiers als 'Open Arms' zorgen de hele zomer voor voedsel. In de kluwen van lange ranken vinden veel vogels een schuil- en nestelplek. Een ander pluspunt: rozen kunnen over het algemeen droge periodes goed weerstaan. Een heester met toekomstperspectief dus. Geef een klimroos een zonnig plekje en verwen hem ieder jaar met organische rozenmest. Meer praktische tips: www.roses4gardens.nl
- Met hun opvallende lange bloeiaren zijn lupines (*Lupinus lupus*) echte blikvangers in de border. Helaas zijn de slakken dol op de malse groene blaadjes. Vooral naaktslakken kunnen een plant in een nacht ontmantelen. Houd dit goed in de gaten zodra je nieuwe plantjes zet. Strooi rondom de planten eventueel wat grove compost om de slakken te ontmoedigen. En overweeg de aanleg van een kleine kikkerpoel; dit kan al met een ingegraven pot of speciekuip. Kikkers, vooral de bruine, eten naaktslakken.
- Eenjarige kuipplanten als afrikaantjes en lobelia's maar ook vruchtgewassen als pepertjes en tomaatjes ontwikkelen zich binnen een paar maanden van zaadje naar volwassen plant. Daarvoor kunnen ze wel wat extra power gebruiken. In de potten van kwekers en tuincentra zit meestal potgrond met voeding voor ongeveer zes weken. Als je in droge periodes veel water geeft, spoelt de voeding sneller weg. Mest deze kuipplanten dus regelmatig bij met een (vloeibaar) organisch middel. Let erop dat dit biologisch is, zeker als je eetbare gewassen in potten teelt.
- Vanaf eind mei kun je de zaden van tweejarigen in de volle grond zaaien. Soorten als stokroos, judaspenning, akelei, vingerhoedskruid, Oosterse papaver en vergeet-mij-nietjes vormen dan dit jaar nog stevige wortels met blad(rozetten). Volgend jaar zullen ze voor het eerst bloeien. Tip: noteer in je tuinschrift waar je ze hebt gezaaid of markeer de plek met stokjes.

FOTO IVERDE

FOTO BLOEMBUREAU HOLLAND

Mix

SHOPPING | FOOD

TEKST **ESTHER DERKS**

#1 Halfvol

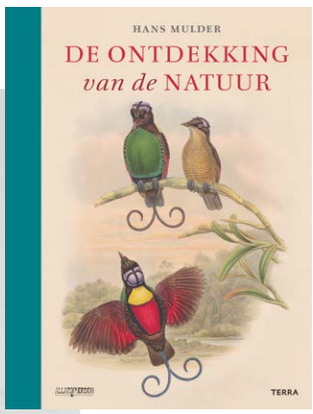
Tover een wijnglas om tot een sfeerlicht met het Edelrost lampenkapje Vögelchen. Vul het glas met een beetje water, plaats er een drijvende kaars in en geniet van het fascinerende lichtspel door de uitgesneden vogels in de roestvrijstalen kap. € 12,90, www.ferrum-living.de

#2 Feestelijk zonder alcohol

In de maandelijkse Vinobox kun je nu ook kiezen voor een feestelijke selectie alcoholvrije wijnen. Dankzij moderne technieken blijven de oorspronkelijke aroma's van de wijn goed behouden. Vanaf € 29,95 per maand, www.vinobox.nl

#3 Natuurhistorie

In *De ontdekking van de natuur* staan twintig rijk geïllustreerde verhalen over vogels, insecten, bacteriën, draken en nog veel meer. Afkomstig van studies die plaatsvonden vanaf de zestiende eeuw. € 39,99, www.terra-publishing.com

#4 Enig in zijn soort

Vul deze vintage Timothée-mand met fruit, wijn en kaas en je hebt een heerlijke borrelpicknick. Iedere mand van Panier Panier is uniek. € 34,50, www.panier-panier.nl

#5 Mal potje

Met deze kweekpotjesmaker knutsel je in een handomdraai zelf al je kweekpotjes in elkaar. De potjes, van oud papier, zet je zo in de volle grond als de plantjes sterk genoeg zijn. € 13, www.eco-logisch.nl

#6 Ergonomisch

Met deze verstelbare laptoptafel kun je de perfecte hoogte en helling van het werkvlak instellen. Zo kun je zelfs werken vanuit bed. Gemaakt van superlicht bamboe en eenvoudig in te klappen. € 39,95, www.coolgift.com

Theeschenkerij Hoeve Klein Mariëndaal Arnhem

Deze theeschenkerij en zorgboerderij is gevestigd op het eeuwenoude en autovrije landgoed Mariëndaal. Parkeer de auto op 2 min. loopafstand en wandel naar het terras met wijds uitzicht op de landerijen. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt serveren hier diverse soorten thee en koffie met versgebakken taart en een heerlijke lunch. Veel ingrediënten zijn afkomstig uit eigen tuin. Reserveer voor een high tea, buffet, picknick of feest of bestel een groentepakket gevuld met biologische groenten, fruit en kruiden van de boerderij. Open: wo t/m vr 10.00 - 16.00 u. za en zo 11.00 - 17.00 u.

Hoeve Klein Mariëndaal, Diependalseweg 4, Arnhem, 026 3332532, www.hoevekleinmariendaal.nl

#7 Costa del Jardin

Laat bijen lekker nestelen in dit bijenhotel, zoals de metselbij en de behangersbij. Handgemaakt van onbehandeld FSC douglashout. € 13,95, www.bijenlint-shop.nl

#8 Leerzaam labyrint

Wees een kleine botanicus en leer alles over de groei van planten met deze experimenten set van PlaySteam (vanaf acht jaar). Zaadjes en potgrond niet meegeleverd. € 19,95, www.educatief-speelgoed.com

***Buitenleven* mag twee sets weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.**

#9 Bohemian

Breng een romantische sfeer in je huis of tuin met deze Globo solarlamp van gevlochten bamboe. De batterij laadt zichzelf op door zonne-energie. € 55,90, www.lampen24.nl

#10 Netjes gepresenteerd

Bewaar je thee in de zes blikjes op deze theeplank van bamboe. Met het maatschepje sorteer je precies genoeg blaadjes voor jouw *cup of perfect tea*. € 24,95, www.bonappethee.nl

Mix

SHOPPING | FOOD

#11 Stralend middelpunt

In de Happy Circle Original Gold zet je jouw plant centraal. Richt de cirkel in zoals jij het wilt. Ook mooi in de tuin of op het balkon. € 59,95 (zonder plateau en vaas), www.happycircle.nl

#12 Hoe ademt een worm?

Het boek *Tuinmysteries* beantwoordt veel vragen over de tuin. Van praktische aard tot eigenaardige en interessante wetenswaardigheden. Een must voor de beginnende en gevorderde tuinliefhebber. € 22,50, www.knnvuitgeverij.nl

#13 Reinigend en verfrissend

De biologische bergamotolie van Booming Bob kun je gebruiken als huidverzorging (vermengd met gezichtscrème) en bij aromatherapie. Fijn in combinatie met eucalyptus, grapefruit, lavendel, citroen en/of pepermunt. € 17,50, www.degroenedrogist.nl

#14 Strak vormgegeven

Gebruik dit aanrechtbakje in de keuken voor de afwasborstel en spons of in de badkamer om je tandenborstel en wasbare wattenschijfjes in op te bergen. Gemaakt van bamboevezel. € 12,95, www.cayboo.nl

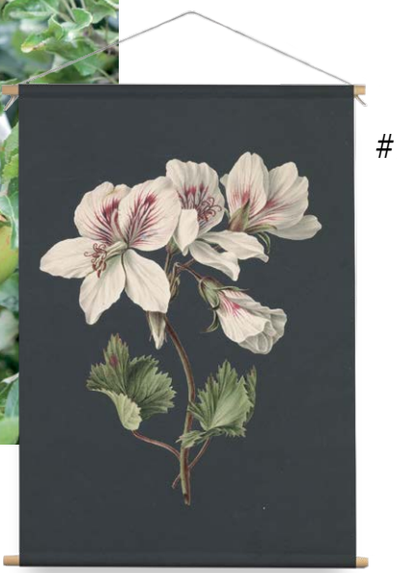
#15 Op een oude fiets…

Bij Roetz maken mensen met een 'rugzak' prachtige designfietsen van afgedankte tweewielers. Zoals deze Road Ladies fiets met een uniek stalen frame. De rest stel je zelf samen, zoals houten spatborden of kurken handvatten. Vanaf € 569, www.roetz-bikes.com

#16

#17

#18

#19

#20

WIN

#16 Bepakt en bezakt

Plaats het Fruitzakje Expert op een (telescopische) steel en pluk fruit, zoals appels, peren en pruimen. Draai het zakje in de juiste hoek en het fruit glijdt zo in het zakje. € 19,95, www.dewiltfang.nl

#17 Tijdloos

Haal de pracht van bloeiende bloemen in huis met deze mooie pelargonium School Chart van Loveprinted. De afbeelding is geschilderd in 1830. Vanaf € 39,95, www.loveprinted.com

#18 Bij kas

Laat dit goudkleurige bijtje jouw munten en pasjes bewaken in dit schattige portemonneetje. De Floral design mini purse is gedecoreerd met fleurige bloemen. € 17,40, www.nhmshop.co.uk

#19 We are family

Studio Bieb maakt familietekeningen op maat. Hang de unieke illustratie aan de muur of als naambordje naast de voordeur. Leuk om cadeau te doen met een verjaardag, huwelijk of geboorte. Vanaf € 30, www.studiobieb.nl

#20 Eet smakelijk!

Begin jouw eetbare oase op je balkon, vensterbank of in je tuin. Het boek *Ecologisch tuinieren in potten en bakken* toont je stap voor stap hoe je je minituintje ecologisch opstart en verzorgt. € 25, winkel.velt.nu

Buitenleven **mag twee boeken weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.**

Mix

SHOPPING | FOOD

HOT SPOT

De Biesboschlinie Woudrichem

Op pad in Nederland? Ontdek de Biesboschlinie. Hier vind je rust, ruimte, Brabantse gastvrijheid en stoere forten en vestingen. De Biesboschlinie ligt in het noordwesten van Noord-Brabant en vormt het zuidelijkste puntje van de Hollandse Waterlinie, een eeuwenoude verdedigingslinie. Bezoek de middeleeuwse vestingstad Woudrichem of bezichtig kazematten (oude schuilplekken voor militairen), die nu dienen als vogelkijkhut of schuilplek voor vleermuizen. Het gebied is omgeven door rivieren en vormt zo een eiland. Je kunt er heerlijk wandelen over talloze wandelroutes, bootje varen en cultuur opsnuiven. **De Biesboschlinie, Kerkstraat 7, Woudrichem, 06 24148485, www.biesboschlinie.co**

#21 Duurzaam tonnetje

Maak je tuin of balkon regenproof door het plaatsen van deze *rain catcher*. De regenton past aan alle standaard regenpijpen en is gemakkelijk te installeren. € 79 (35 l), www.elho.com

***Buitenleven* mag twee regentonnen weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.**

#22 Bijzonder sieraad

De Cyra ketting bevat een handgemaakt Perzisch mozaïek tegeltje. Ontworpen door Iraanse kunstenaars, geïnspireerd op eeuwenoud vakmanschap en gemaakt door kansarme vrouwen in Iran. € 31,95, www.morethanhip.nl

#23 Vrolijke aardbei

De Strawberry mini bucket bag is een mooie, leren tas. Dichtgesnoerd met een koord en voorzien van speelse houten kralen. Handgemaakt in Amsterdam. € 89, www.lalisetteleathergoods.com

#24 Zeg het met een boekje

Een Kakkerlakje is een lief klein boekje dat je kunt versturen per post. Verras iemand met het boekje *Ontfrommelde pimpelmezen* over vogels die troost bieden. € 6,99, www.nozelheden.nl

#21

WIN

#22

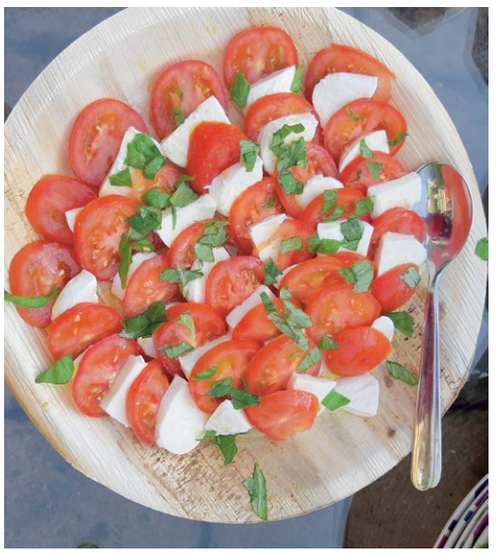

#23

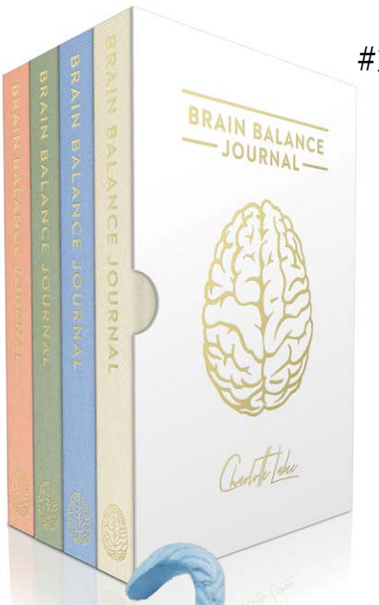

#24

#25

#26

#27

#28

#29

#30

#25 Zonde om weg te gooien

Dit stevige, ronde dinerbord is gemaakt van het blad van de arekapalm, waarvan er in India honderden miljoenen groeien. Vrij van chemicaliën en 100% biologisch afbreekbaar. € 17,95 (Ø 30 cm, 25 stuks), www.greenpicnic.nl

#26 Verander je mindset

Het *Brain Balance Journal* is de ultieme tool om iemand aan te zetten tot dagelijkse actie. Schrijven in een logboek verhoogt je concentratie en verlaagt je stressniveau. € 19,99 (per stuk), www.charlottelabee.com

#27 Plantaardige chocola

Proef de drie heerlijke nieuwe vegan smaken van Hands Off My Chocolate. Oat Cookies & Caramel, Caramel Seasalt met hazelnootpraline en Seriously Dark. € 2,09 per stuk, www.hands-off.com

#28 Apenstreken

Hang deze ondeugende Swinging Monkey haakjes aan een plank of rail. Handig om iets aan te hangen of haak meerdere aapjes in elkaar en creëer een vrolijke slinger. In verschillende kleuren. € 4,51 per stuk, www.bombayduck.com

#29 Koudbloedig

Deze lingerie set Reptile Print is gemaakt van modal, een stof afkomstig van beukenhout. Aangevuld met duurzaam katoen en een vleugje elasticiteit, ontstaat een supersterk en heerlijk zacht materiaal dat niet doorschijnt. € 39,95, www.untouchedunderwear.com

#30 Stoer behang

Creëer een mooie, warme accentmuur met dit Paint Green vliesbehang. Smeer de muur in met lijm en breng het supersterke behang eenvoudig aan. € 69 per rol, www.roomblush.com

ONTWERP CHRIS GHYSELEN

Plant- en zaaitijd

Een zonnehoed in pot kan het hele jaar door geplant worden, maar de beste tijd is het voorjaar of het najaar. Plant *Rudbeckia hirta* altijd in het voorjaar. De bloemen verschijnen vanaf juli en blijven mooi tot in oktober. Daarna een aantrekkelijk wintersilhouet dankzij de donkergetinte bloemharten.

Zonnetjes in de tuin

Met een bloeiperiode van drie maanden is de gele zonnehoed een van de beste zomerbloeiers. De plant geeft veel kleur en is aantrekkelijk voor bijen, hommels en vlinders.

TEKST EN FOTO'S **MODESTE HERWIG**

Rudbeckia (zonnehoed) is een geslacht van ongeveer 25 soorten vaste planten en eenjarigen, inheems in de vochtige weiden, prairies en bosranden van Noord-Amerika. De vaak vertakte stengels dragen in de zomer en de herfst margrietachtige gele of oranje bloemen. De bloemen zijn enkel, half gevuld of gevuld en hebben een krans van lintbloemen rond een hartje van buisbloemen. Het donkergroene lancetvormige blad is ruw behaard. Het is duidelijk te zien dat de rode zonnehoed (*Echinacea*) familie is. Alle soorten gele zonnehoed passen goed in een zonnige gemengde border. *Rudbeckia fulgida* is een goede keuze voor vakbeplantingen en andere grote groepen. *Rudbeckia nitida* en *Rudbeckia laciniata* zijn op hun plek in een natuurlijke tuin en *Rudbeckia maxima* is geliefd voor de prairietuin. De variatie bij de nieuwe uit zaad geteelde cultivars van *Rudbeckia hirta* is heel groot. Er zijn compacte vormen voor perken en potten, maar ook tot ruim een meter hoge borderplanten, met grote of kleine bloemen in warme tinten, enkel, dubbel of tweekleurig.

2

3

TIP

Zet eens een mand met *Rudbeckia hirta* op de tuintafel en geniet van alle bijen en hommels die op de bloemen afkomen.

Volle grond of pot

De vaste soorten groeien het best in de volle grond, maar *Rudbeckia fulgida* kan best voor één of twee jaar in een pot staan. De grote bloemen van *Rudbeckia hirta* komen ook erg mooi in een pot of bak.

Verzorging

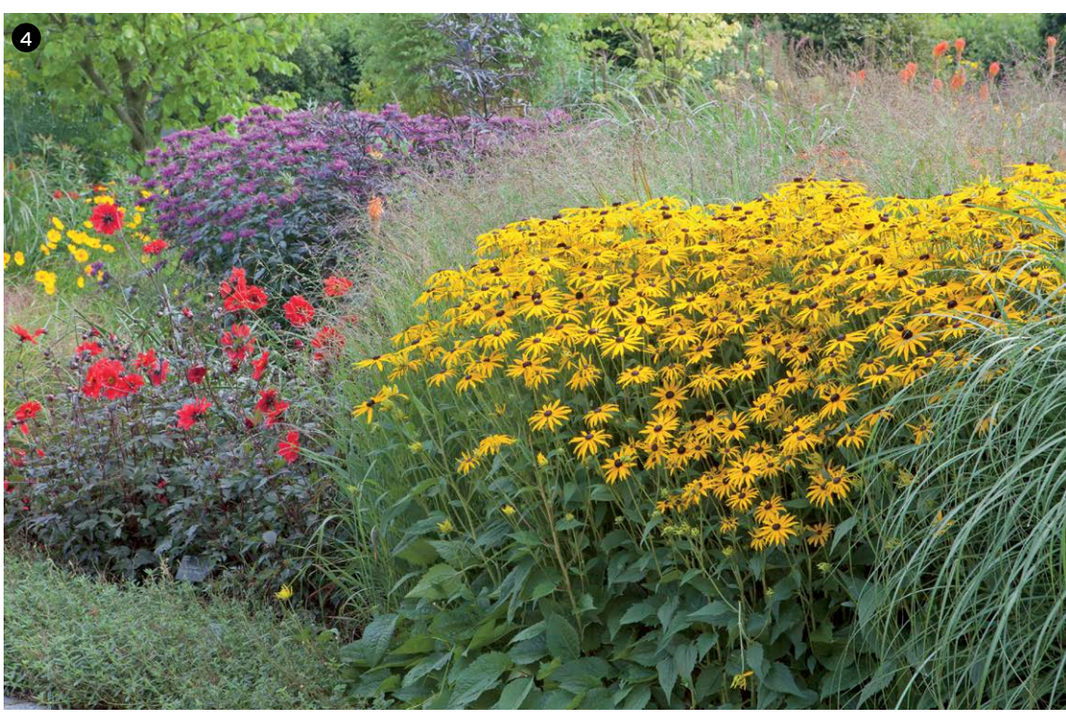
De gele zonnehoed groeit het best in redelijk voedzame, niet te droge grond op een zonnige plek. De sterke *Rudbeckia* groeit echter ook in wat drogere, arme grond in de halfschaduw. Niet te veel bemesten om een slappe groei te voorkomen.

Snoeien

Planten die te hoog worden voor half juni voor ongeveer een derde terug knippen. Uitgebloeide bloemen kun je wegknippen om herbloei te stimuleren, maar dit is niet noodzakelijk. De bloemen worden niet zo snel lelijk, zodat een zonnehoed lang decoratief blijft in een beplanting. In het voorjaar alle stengels vlak boven de grond afknippen.

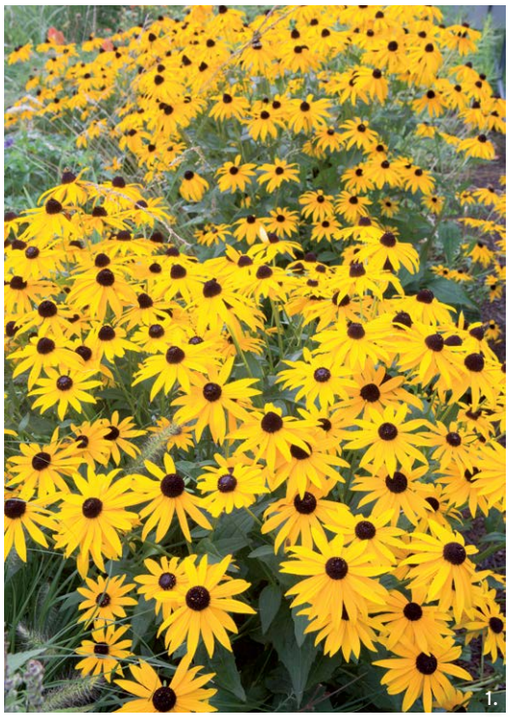
Vermeerderen en verjongen

Als de pollen te groot worden in het voorjaar delen afsteken. Plant deze stukken opnieuw voor gratis nieuwe planten. *Rudbeckia hirta* kan in april binnen voorgezaaid worden bij kamertemperatuur of in mei-juni buiten in de volle grond. Let bij jonge planten op slakkenvraat.

4

1. De hoge *Rudbeckia nitida* gecombineerd met oranjebruin zonnekruid (*Helenium*) en roze koninginnekruid (*Eupatorium*).
2. *Rudbeckia hirta* bloeit de hele zomer door, een perfecte potplant.
3. De grote bloemen van *Rudbeckia hirta* 'Blushing Smiley' worden veel bezocht door bijen en hommels.
4. *Rudbeckia fulgida* is de sterkste soort voor de border, de vrolijke gele bloemen blijven de hele zomer door verschijnen.

1.

2.

3.

4.

5.

De vijf mooiste soorten

1. Gele zonnehoed, *Rudbeckia fulgida* ‘Goldsturm’. De meeste gebruikte zonnehoed, sterk en rijk bloeiend. Goed toe te passen in grote groepen. Geeloranje bloemen met een knoopvormig zwartbruin hart. Bloei juli-september, hoogte 60-80 cm.
2. Eenjarige zonnehoed, *Rudbeckia hirta* ‘Blushing Smiley’. Grote bloemen in een zachtoranje tint, rondom het zwarte hart een grote roodbruine vlek. Komt soms de winter door, maar moet meestal elk voorjaar opnieuw geplant worden. Perfect als plukbloem. Bloei juli-oktober, hoogte 75-100 cm.
3. Zonnehoed, *Rudbeckia triloba* ‘Prairieglow’. De kleine bloemen hebben diverse tinten oranje en een klein zwart hart. Elk bloemblaadje heeft een gele punt. Een fijne, sterk vertakte plant, bijzonder voor borders en voor de prairietuin. Bloei juli-oktober, hoogte 75-100 cm.
4. Zonnehoed, *Rudbeckia nitida* ‘Herbstsonne’. Een hoge plant met bovenaan de stengels grote bloemen met afhangende bloemblaadjes. Voor achter in de border of als forse solitair tussen lagere planten. Steunen is vaak wel nodig. Bloei juli-augustus, hoogte 175-200 cm.
5. *Rudbeckia laciniata* ‘Goldquelle’. Deze tuinvorm heeft gevulde bloemen in een mooie tint geel. Het is een zeer sterke, wat lagere vaste plant en vanwege de wat zachtere kleur een goede keuze voor de gemengde border. Bloei juli-september, hoogte 100-125 cm.

Hier koop en/of bekijk je ze

- Directplant, Parallelweg 3, Bunnik, 0343 755660, www.directplant.nl
- Het Groene Paradijs, Oranjestraat 130, Gilze, 085 4016871, www.groeneparadijs.nl
- Kwekerij van opvallende planten, Kleefseweg 13A, Ven-Zelderheide, 06 53882166, www.opvallendeplanten.nl
- Tabernal Zaden, Amstellandlaan 36, 06 52009227, Amstelveen, www.tabernal-zaden.nl
- Tuingoed Foltz, Hereweg 346, Meeden, 598 635000, www.tuingoedfoltz.nl

PRAIRIETUIN LIANNE'S SIERGRASSEN

5 *Rudbeckia triloba* is kort levend en groeit soms eenjarig, een fantastische snijbloem.

6 *Rudbeckia submentosa* 'Henry Eilers' valt op door de opgerolde bloemblaadjes in zacht oranjegeel.

7 Het grote blauwgroene blad van *Rudbeckia maxima* in de prairietuin, de gele bloemen hebben een kegelvormig zwart hart.

8 *Rudbeckia hirta* wordt meestal eenjarig gekweekt, maar blijft in niet te natte grond vaak wel goed over.

9 Alle zonnehoedjes combineren fantastisch met siergrassen, zoals hier *Rudbeckia hirta* tussen het vedergras.

8

Tussen de siergrassen

De verschillende soorten zonnehoed zijn erg mooi te combineren met siergrassen. Bijvoorbeeld *Rudbeckia nitida* met struisriet (*Calamagrostis*) en *Rudbeckia hirta* met het vedergras (*Stipa tenuissima*).

Varianten

- *Rudbeckia fulgida*. Geeloranje lintbloemen en een zwartbruin hart. De variëteit *deamii* is in alle delen iets fijner en wordt wat hoger. ‘Early Bird Gold’ bloeit vroeger en blijft juist lager (60 cm). ‘Little Goldstar’ is 40 cm hoog. Bloei juli–september, hoogte 40–80 cm.
- *Rudbeckia hirta*. Een meestal eenjarig gekweekte plant, geeloranje bloemen met een donkerbruin hartje. Er zijn heel veel tuinvormen, zoals ‘Irish Eyes’ met vrij lange, smalle bloemblaadjes en een groen hart. ‘Prairie Sun’ is goudgeel met lichtere punten. ‘Becky’ is een mengsel van gele, oranje en bruinoranje bloemen. Bloei juli–oktober, hoogte 75–100 cm.
- *Rudbeckia maxima*. Het grote, opstaande blauwgroene blad van deze soort valt al op voor de bloemen verschijnen. Grote zwartbruine kegels en hangende gele bloemblaadjes bovenaan, lange en stevige stengels. Bloei augustus–september, hoogte 175–200 cm.
- *Rudbeckia nitida*. Brede bladeren, gele afhangende lintbloemen en een groen hart. ‘Juligold’ heeft lichtgele bloemen. Bloei juli–augustus, hoogte 175–200 cm
- *Rudbeckia occidentalis*. Bij deze soort ontbreken de bloemblaadjes, het gaat om het dikke zwarte hart met daar omheen een krans van groene schutblaadjes. ‘Green Wizard’ is een goede cultivar voor de tuin. Bloei juli–augustus, hoogte 100–125 cm.
- *Rudbeckia subtomentosa*. Grote zachtgele bloemen met een klein zwart hart. ‘Henry Eilers’ (120 cm) valt op door de opgerolde bloemblaadjes. Bloei augustus–oktober, hoogte 120–175 cm.
- *Rudbeckia triloba*. Stevige, goed vertakte stengels en vrij kleine bloemen met een zwartbruin hartje. Een kortlevende plant, zaait zich wel uit. Goede plukbloem. Bloei juli–oktober, hoogte 75–100 cm. ✤

9

FOTO JAKOBSTUIN

Blij met slakken en boktorren

In vijf jaar tijd zijn er al 126 tiny forests aangelegd in Nederland, bossen zo groot als een tennisveld. Ze worden aangeplant om de biodiversiteit in de stad te vergroten. Maar wat zijn precies tiny forests, wat is hun nut en kun je er ook zelf een maken?

TEKST **CORINE KOOLSTRA**

Tiny forest op het Muziekplein in Utrecht.

‘Groei zacht en mooi’, staat er met kinderletters geschreven op een stukje hout dat aan een jong boompje is geknoopt. Andere kinderen hebben op hun houtje de naam van hun boom geschreven: ‘Toffee’, ‘Takkie’ of simpelweg ‘Boompje’. Het zijn herinneringen aan de boomplantdag van afgelopen maart, toen in Breda Het Kleine Woud werd geopend, het derde tiny forest in twee jaar tijd in de Brabantse stad. Tiny forests. Ze schieten momenteel als paddenstoelen uit de grond. Daan Bleichrodt van IVN Natuureducatie moet zichzelf soms even in de arm knijpen vanwege dit succes. Hij zag in 2014 een Ted-talk van de Indiase ingenieur Shubhendu Sharma, die een bosbouwmethode had ontwikkeld, speciaal gericht op het ontwikkelen van kleine stadsbossen. De bossen groeiden snel en zorgden voor een enorme toename van de biodiversiteit in de stad. Daan: “Bij het woord bos had ik tot dan toe altijd gedacht aan iets groots buiten de stad. Ik had er nooit over nagedacht dat je ook kleine bossen ín een stad kon aanleggen. Ik vond het geweldig en dacht: dat wil ik hier ook!” Hij was in die tijd nog een bomenondeskundige, zegt hij zelf. Toch wilde hij in Nederland een poging wagen om een minibos in een stad aan te leggen. Hij zocht hulp bij Shubhendu Sharma die hem meer leerde over de beplantingsmethode. De basis van zijn minibossen vormen inheemse bomen, die dicht op elkaar worden geplaatst in een goed bewerkte grond. Daarop wordt een dikke mulchlaag aangebracht die de bodem beschermt tegen vorst, uitdroging, zonlicht en onkruidgroei. Zodra de mulch composteert, voedt het de bodem.

Het Groene Woud

Uiteindelijk lukte het Daan – en zijn compagnon Maarten Bruns – om eind 2015 een eerste tiny forest aan te leggen in Zaanstad, een bosje van 200 m^2, zo groot als een tennisbaan, die de naam Groene Woud kreeg. “De boomplantdag was heel spannend, want het bos zag er niet bepaald spectaculair uit. Niet meer dan zeshonderd takjes eigenlijk, die omhoogstaken uit een berg met hooi. Mijn grote zorg was: gaat dit wel werken? Wordt dit wel écht een bos?” In april 2016 was die onzekerheid er nog steeds. “Slechts hier en daar verscheen er een blaadje. Ik weet nog dat er een fietser langs reed die me uitlachte en riep: ‘Pas maar op dat je niet verdwaalt in die jungle!’ Maar vanaf juni groeiden de bomen opeens explosief. En tien maanden na de aanplant kon ik foto’s maken van bomen die al twee meter hoog waren.” Daan en Maarten schreven hun ervaringen op, en brachten het uit als boek: *Klein bos, groot avontuur*.

Minibos in half jaar

Het tiny forest in Zaanstad kreeg veel aandacht en prikkelde anderen om ook tot actie over te gaan. Sinds die tijd zijn er in Nederland 126 tiny forests aangeplant in de openbare ruimte. Ook legden zestig particulieren een tiny forest aan in hun achtertuin. Daan snapt de populariteit wel. “Er heerst bij mensen een grote onrust als het gaat over klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit. Mensen vragen zich af: wat kan ík doen? Een tiny forest is dan erg behapbaar. Je kunt via het IVN begeleiding krijgen. We hebben een handboek gemaakt met daarin een stappenplan, je kunt cursussen volgen en in veel gemeentes zijn er projectleiders van IVN die helpen bij het realiseren van een tiny forest. Zij begeleiden buurbewoners en scholen stap voor stap bij de aanleg en het gebruik van hun eigen minibos.” Lieke Gruyters, initiatiefneemster van tiny forest Het Kleine Woud in Breda, heeft dat ook zo ervaren. Zij is locatiedirecteur van basisschool Effen, waarin veel aandacht is voor natuurbeleving bij kinderen. Ook wilde de school meer buitenlessen gaan geven. “Het leek ons daarom gaaf als we met de kinderen in de buurt naar een tiny forest zouden kunnen. Afgelopen september hadden we het idee, een half jaar later stonden we al in ons eigen bos. Verbazingwekkend snel! Als school hebben we er niet veel voor hoeven doen. IVN nam de organisatorische kant op zich: gesprekken met de buurt, gesprekken met de gemeente, de grondbewerking. Wij hoefden eigenlijk alleen maar de handjes te leveren op de boomplantdag.”

Driehonderd pissebedden

Maar leiden al deze tiny forests daadwerkelijk tot meer biodiversiteit? Met die vraag ging Fabrice Ottburg van Wageningen University & Research aan de slag. Van 2017 tot 2020 deed hij samen met vrijwilligers onderzoek in elf tiny forests in Nederland. Ze troffen er 634 verschillende diersoorten en 298 verschillende plantensoorten aan. In het oudste tiny forest in Zaanstad werden de meeste verschillende soorten aangetroffen. Vooral dieren als mieren, bladluizen,

Tiny forest Eigenwijze Artan in Utrecht.

Tiny forest dragen enorm bij aan de biodiversiteit in de stad. Hier kruipt de gewone tuinslak.

FOTO IVN NATUUREDUCATIE

Aanplantdag in Zaandam.

miljoenpoten, regenwormen en slakken vonden hun weg naar de minibosjes. Maar er zijn ook amfibieën, vlinders en vogels als ijsvogels en groene spechten waargenomen. Fabrice: “In een van de tiny forests zat een nestje met dwergmuizen. Erg leuk om te zien. Maar eigenlijk ben ik blij met álle soorten. Niet alleen met een mooie libel die voorbij vliegt, maar ook met een populierenboktor of driehonderd opgerolde pissebedden onder een onderzoekstegel.” Tiny forests zorgen volgens de onderzoeker duidelijk voor meer biodiversiteit in de stad. “En dat is nodig als je ziet hoe versteend de stad nog is. Ook de gemeentelijke plantsoenen zijn net groene woestijnen. De soorten die je in een tiny forest vindt, zie je daar echt niet terug. ”

Geen hittestress meer

Uit het onderzoek van Wageningen University blijkt verder dat tiny forests evenveel CO_2 opslaan als ‘normale’ bossen en dat ze de waterbergingscapaciteit van een stad vergroten. Bij elkaar vingen de elf onderzochte bossen ruim zes miljoen liter regenwater op. Fabrice: “Dat water was anders naar het riool afgevloeid en onnodig gezuiverd. Nu dringt het door tot de bodem, wat bijdraagt aan de grondwaterhuishouding en verdroging tegengaat.” De minibossen hebben in de stad bovendien een verkoelend effect. Dat werd vorig jaar op een hete zomerdag in Zaanstad goed duidelijk. De straattemperatuur was toen ruim boven de 40 °C, terwijl de bodemtemperatuur in het minibosje net boven de 15 °C kwam. “Zo warm is asfalt dus en zo groot het verkoelende effect van bos. Tiny forests kunnen zo een bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress in de stad.”

Maak je eigen tiny forest

- Ga naar www.ivn.nl/tinyforest en download het gratis digitale handboek *Tiny Forest plantmethode*. Hierin wordt uitgebreid beschreven welke stappen je moet doorlopen voor je een echt tiny forest hebt. Zo ga je op veldverkenning, zodat je weet welke bomen en struiken goed zullen gedijen in jouw minibos, doe je bodemonderzoek, bewerk je de bodem en maak je een ontwerp en een beplantingsplan.
- Voor een echte tiny forest in je tuin heb je in de tuin een ruimte nodig van minimaal 100 m^2. Houd bovendien rekening met een investering van ten minste € 1500. Verder moet je je aan bepaalde voorwaarden houden, anders mag je jouw minibos geen tiny forest noemen, want dat is een beschermd begrip. Enkele voorwaarden: er worden minimaal 25 verschillende, inheemse boomsoorten (onder andere wilg, populier, els, eik en beuk) gebruikt, je plant dicht op elkaar (drie bomen per vierkante meter) en moet de grond bewerken en voorzien van een dikke mulchlaag, die voor bescherming en een betere bodemkwaliteit zorgt.
- Een tiny forest in de openbare ruimte beginnen? Dan moet je minibos naast de fysieke voorwaarden, ook voldoen aan de sociale voorwaarden van een tiny forest. De belangrijkste: het project moet geadopteerd worden door een basisschool of kinderopvang en ondersteund worden door de buurt. Ook deze voorwaarden staan in het handboek. In veel plaatsen kan een speciale IVN-projectleider ondersteunen bij de realisatie van een tiny forest.

FOTO IVN NATUUREDUCATIE

Kleine forest-bewoners: schildwantsen.

Basisschoolkinderen plannen het aanplanten van een tiny forest in Zaandam.

FOTO IVN NATUUREDUCATIE

Dood vogeltje

Daan Bleichrodt van het IVN wijst op nog een ander belangrijk effect van tiny forests: ze brengen mens en natuur dichter bij elkaar. Voor buurtbewoners vormen ze een groene ontmoetingsplek in een vaak stenige omgeving. IVN werkt ook altijd samen met een basisschool die het tiny forest in de buurt adopteert. De leerlingen mogen meehelpen met het planten van de bomen. Ook kunnen scholen er buitenlessen geven. Daan: “Op die manier leren kinderen, leerkrachten en buurtbewoners hoe ze een natuurgebiedje maken én verzorgen en gaat het bos echt leven.” Lieke Gruyters van tiny forest Het Kleine Woud in Breda heeft al gezien dat dat werkt. “De boomplantdag was een echte happening. De kinderen zijn de hele dag bezig geweest. Sinds die dag geven we wekelijks buitenlessen in het tiny forest en van de kinderen horen we dat ze er ook buiten schooltijd nog met hun ouders naartoe gaan. Het voelt echt als hún bos. Laatst hadden ze een dood vogeltje gevonden bij school. Toen riepen ze: ‘Die moeten we begraven! In het Kleine Woud!” ✤

Muziekplein in Utrecht.

Microbos in de tuin

Spreekt het idee van een tiny forest je aan, maar heb je geen grote tuin? Dan is een ‘Tuiny Forest’ een optie, een pakket dat bestaat uit vijf inheemse bomen (onder andere zoete kers en veldesdoorn), vijf inheemse heesters (onder andere sleedoorn en egelantier), een zakje inheemse zaden en aanleginstructies. Het pakket is geschikt voor alle soorten tuinen, waarin 6 m^2 beschikbaar is. Net als bij de tiny forests wordt er dicht bij elkaar geplant en vormt een flinke mulchlaag de basis voor een snelle groei. De aanleg is ongeveer een halve dag werk. Binnen twee jaar ontstaat een inheems microbosje in de tuin, dat onder andere insecten en vogels aantrekt en voor verkoeling en een betere waterberging zorgt. Voor € 119,95 via www.ivn.nl/tuiny-forest

1

De geheime tuin

Verstopt achter een lange rij Amsterdamse grachtenpanden ligt een geheim paradijsje. Hier geniet Theo van Adrichem heerlijk beschut van zijn planten en bloemen. Zo beschut was de tuin niet toen hij er net kwam wonen. Tuinontwerper Robert Broekema hielp Theo met het vormgeven van zijn droomplek.

TEKST **ESTHER DERKS** FOTO'S **MAAYKE DE RIDDER**

Toen Theo vijf jaar geleden zijn appartement aan de Keizersgracht kocht, bestond de tuin uit een rechthoekig grasveld afgezet met schuttingen. Er was geen schaduw, geen geborgenheid en weinig kleurvariatie. Dat moest anders. "Ik wilde er graag wat bijzonders van maken, maar ik kwam zelf niet verder dan het aanleggen van wat borders aan de randen", vertelt Theo. Daarom vroeg hij tuinontwerper Robert Broekema om hem te helpen met het aanleggen van zijn tuin. Aan zijn tekentafel bedacht Robert een ontwerp om de harde, rechte lijnen van de tuin te doorbreken met ronde borders. Door de borders als eilandjes verspreid door de tuin aan te leggen ontstond er een speels geheel met verscholen hoekjes en verrassende doorkijkjes. "De voorste border is het grootst en staat los in de tuin, zodat je er omheen kunt lopen", vertelt Theo. "Op die manier kan ik gemakkelijk bij de planten komen om ze te onderhouden. Tussen de borders heeft Robert een pad aangelegd van beigekleurig castle grind. Door de afgeronde vorm van de steentjes voelt het zacht aan als je er met blote voeten overheen loopt." De borders zijn afgezet met ijzeren randen, waardoor het grind niet tussen de planten verdwijnt.

Paspoort

Wie: Theo van Adrichem
Soort tuin: stadstuin, cottagestijl
Waar: Amsterdam (NH)
Grootte: 82,5 m^2
Grondsoort: veengrond
Ligging: zuidwest
Bijzonder: landschapsparkje in een stadstuin

TIP

Robert: "Kale plek in je border? Zet er een mooie pot neer met een (zelfgekweekte) plant."

Zon en schaduw

"Er is bewust gekozen voor laagblijvende bomen, om te voorkomen dat er te veel schaduw in de tuin ontstaat", vertelt Theo. "Achter in de tuin staat een witte moerbeiboom *Morus alba* 'Macrophylla', die als een parasol fungeert. De boom breekt een grote grijze muur aan de achterkant en zorgt voor minder inkijk. Ik snoei de boom twee tot drie keer per jaar, zodat hij zijn vorm behoudt en niet te groot wordt. Wanneer ik zomers aan de tuintafel zit te lunchen of te werken, hoor ik de wind heerlijk waaien door de grote, groene bladeren." In het midden van de grote, losse border groeit een kornoelje *Cornus kousa* 'Milky Way'. Deze sierheester bloeit in mei met roomwitte schutbladeren. Na de bloei vormt de plant oranjerode aardbei-achtige vruchten. Tegen het huis heeft Robert een terras van leistenen aangelegd. Het past goed bij de moderne inrichting van het huis van Theo. De rand van het terras heeft een gebogen vorm, zodat er een logische overgang is naar de organische vormen van de tuin. Langs dit terras staat een zuilbeuk (*Fagus sylvatica*). Deze behoudt zijn blad in de winter, waardoor hij het gehele jaar schaduw en privacy geeft.

Verlichting in de tuin

Tuineigenaar Theo kan zelfs van zijn tuin genieten als het buiten donker is. "Ik kijk nooit in een ongezellig zwart gat, maar zie een sprookjesachtig verlichte ruimte. Iedere border heeft namelijk een lichtpunt", zegt hij trots. "De tuin voelt daardoor altijd als een verlengde van mijn appartement, zelfs in de winter. In de lente en de zomer ben ik vaak buiten en fungeert de tuin als extra leefruimte." Verlichting in de tuin geeft het geheel een extra dimensie. Tuinontwerper Robert heeft op specifieke plekken lampen geplaatst, waardoor bepaalde bomen en planten prachtig worden uitgelicht. Aan de achtergevel hangen sfeervolle lampen en onder de bomen schijnen spotjes mysterieus vanaf de grond omhoog tussen de boomtakken. Achter in de tuin hangt een oude Franse stallantaarn, die het donkerste stukje verlicht.

6

7

1 Links witte moerbeiboom *Morus alba* 'Macrophylla', links en rechtsonder ooievaarsbek *Geranium* 'Anne Thomson', rechtsonder kranssalie *Salvia verticillata* 'Purple Rain', linksonder salie *Salvia microphylla* 'Hot Lips'.
2 Sleutelbloem (*Primula vialii*).
3 Pluimspirea *Astilbe japonica* 'Deutschland'.
4 Bovenaanzicht van de tuin met ronde borders. Midden in grote ronde border kornoelje *Cornus kousa* 'Milky Way'.
5 Linksmidden vingerplant (*Fatsia japonica*).
6 Theo van Adrichem met zijn hond Dimple. In de pot op tafel bellenplant *Fuchsia* 'Riccartonii'.
7 Boerenhortensia *Hydrangea macrophylla* 'Schloß Zuschendorf'.

Een veldboeket

Amsterdam is gebouwd op een oud moeras, waardoor de grond uit veen bestaat. Ondanks dat het zwaar vervuild is, groeien de planten er goed. “Met Robert besprak ik mijn voorkeur voor bepaalde vaste planten en kleuren in de tuin”, vertelt Theo. “Het moest voelen alsof ik mij in een veldboeket bevond met zachte kleuren en hier en daar een fel accent. Zoals de Japanse roos *Camellia Japonica* ‘Elegans’ met prachtige rode bloemen. Deze oosterse plant bloeit al vanaf februari tot en met april. In mei komen de gebroken hartjes (*Dicentra spectabilis*) en rododendron tot bloei. Salie *Salvia microphylla* ‘Hot Lips’ bloeit tot aan de eerste vorst in november met opvallende rood-witte bloemen. Op die manier staat er vanaf de prille lente tot en met het begin van de herfst altijd iets in bloei.” En mochten er tegen het eind van het seizoen kale plekken ontstaan, dan plaatst Theo daar een pot met een mooie plant. “Ik kweek zelf eenjarige planten op de vensterbank, zoals kattensnor (*Cleome spinosa*), die redelijk laat in het jaar bloeit met prachtige bloemen.”

8 Zuilbeuk (*Fagus sylvatica)*, schutting begroeid met kleinbladige klimop (*Hedera helix*), klimroos *Rosa* ‘Pink Cloud’, cosmea (*Cosmos bipinnatus*) in pot rechts.

9 Tegen de achterwand groenblijvende klimop (*Hedera helix*) en Alpenbosrank (*Clematis Alpina*) met blauwe bloemen.

10 Salie *Salvia microphylla* ‘Hot Lips’.

11 Celtisbladklokje (*Campanula lactiflora*).

9

10

11

Belijning in het ontwerp

De rechte, vierkante belijning van de tuin heeft ontwerper Robert doorbroken door gebruik te maken van diagonale lijnen en organische vormen. Daardoor worden de strakke zijkanten zachter en vriendelijker. “En het maakt de tuin spannender”, legt Robert uit. “De ronde borders liggen in verschillende richtingen in de tuin. De diagonale lijnen die hierdoor ontstaan, zorgen ervoor dat je de rechte schuttingen nog minder ziet. De rechthoekige vorm van de tuin verdwijnt, waardoor hij groter lijkt. De speelse borders geven de tuin iets verrassends, doordat je het geheel niet in een keer kunt overzien. En vanwege de zachte lijnen gaat de tuin stromen. Het grindpad kabbelt als een beekje tussen de borders door van de linkerkant van het leistenen terras naar de rechterkant van het terras achter in de tuin. Hierdoor is er een diagonale zichtlijn van links naar rechts. Deze zichtlijn zorgt ervoor dat de diepte van de tuin niet verloren gaat.”

Kijkgaatje

De geheime tuin van Theo ligt beschut tussen hoge grachtenpanden. Er komt minder zon dan in open tuinen. Hierdoor lopen de planten langzaam uit. "Als de zon eenmaal hoog staat, dan wordt het lekker warm en zorgen de planten voor een inhaalslag", vertelt tuinontwerper Robert. In de zomer is het een groene oase met een variëteit aan bloemen. "Achter in de tuin heb ik bij het terras bewust de afrastering met de buurtuin een stukje opengelaten, zodat je er doorheen kunt kijken. Op die manier wordt de buurtuin een beetje bij de tuin van Theo betrokken. Dit geeft de tuin lucht. Door het kijkgat is de tuin geen afgesloten geheel."

12 Witte moerbeiboom *Morus alba* 'Macrophylla' langs het grindpad.

13 Leistenen terras. Tussen de klimop groeit een klimroos *Rosa* 'New Dawn'. In de pot cosmea (*Cosmos bipinnatus*). In de border kranssalie *Salvia verticillata* 'Purple Rain'.

14 Zeeuws knoopje (*Astrantia major*).

15 Op de voorgrond vetkruid *Sedum* 'Matrona'.

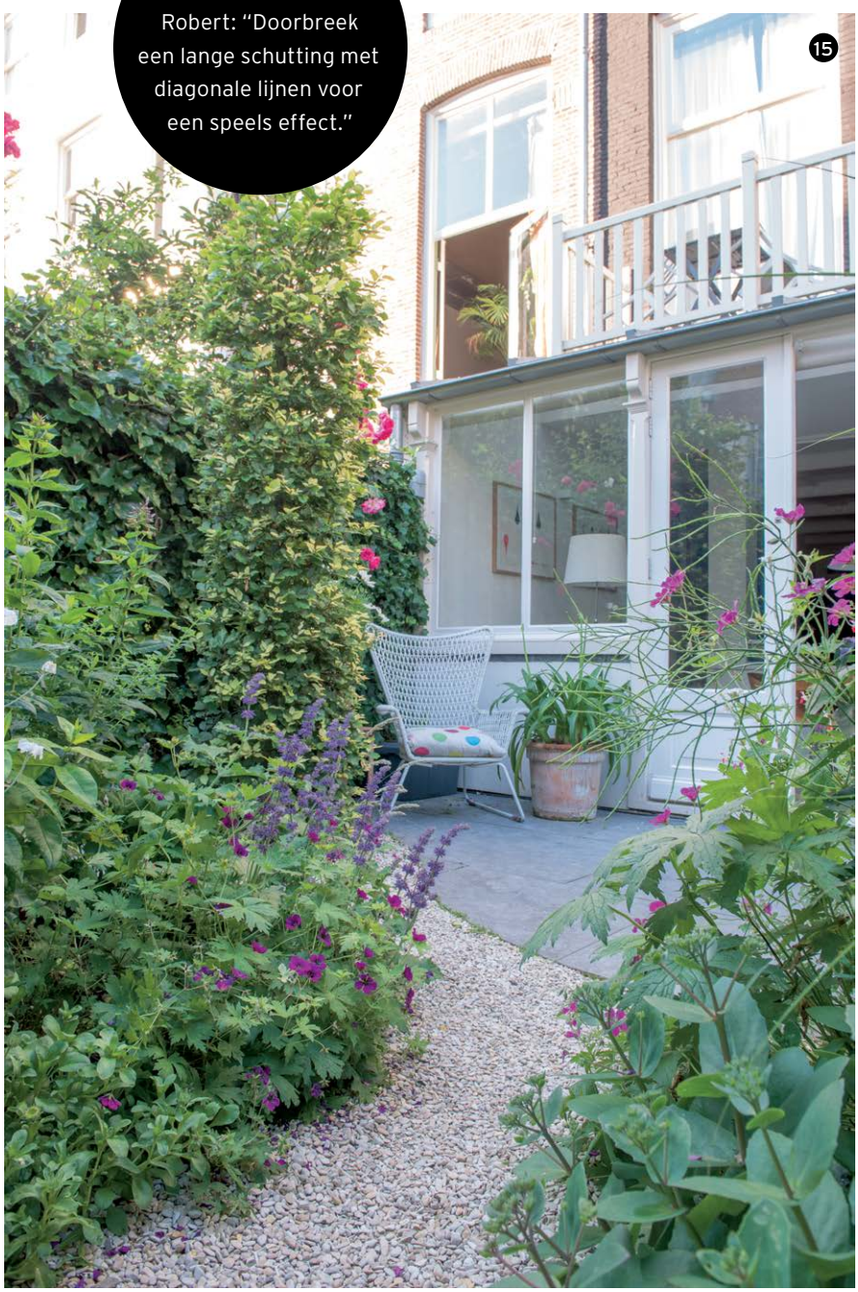
16 Bovenaanzicht van de tuin omringd met grachtenpanden.

Met liefde onderhouden

De tuin trekt veel insecten en verschillende vogels. Aan de gevel hangt een nestkastje dat wordt bewoond door koolmezen. “Bij het uitkiezen van soorten bloemen houd ik rekening met bloemen die bijen, hommels en vlinders aantrekken”, zegt Theo. “In het voorjaar zorg ik voor plantensteunen, zodat de planten mooi omhoog kunnen groeien en niet snel platslaan als het hard waait. Ik gebruik stokken met ringen die je langs de stengel omhoog kunt trekken, zodat de plant altijd steun heeft. In de zomer zie je niets meer van de plantensteunen. Bij harde wind houd ik mijn hart vast, maar gelukkig is het tot nu toe altijd goed gegaan.”

TIP

Robert: “Doorbreek een lange schutting met diagonale lijnen voor een speels effect.”

15

16

Van grafisch naar wild

Alles wat uitgebloeid is, snoeit Theo pas in maart. “Op die manier oogt de tuin nooit kaal”, vertelt hij. “In de winter zijn de ronde vormen van de borders goed te zien. De tuin is dan heel grafisch. Ieder seizoen ziet de tuin er weer volstrekt anders uit. In de zomer is de tuin wilder en minder strak. Ook het open stuk achter in de tuin, waar de tuintafel staat, raakt dan mooi omsloten door het groen. Het is net alsof de natuur zijn gang kan gaan en tegelijk zie je dat er een idee achter zit. Stiekem is het best veel werk om alles bij te houden. Maar ik vind het heerlijk om in de tuin bezig te zijn. Er staan veel planten dicht bij elkaar, dus ik moet goed opletten dat ze elkaar niet verdrukken. Ieder jaar ben ik aan het snoeien, uitdunnen of verplaatsen om alles in balans te houden. Robert heeft de tuin prachtig ontworpen en ik maak hem bijzonder door er mijn eigen draai aan te geven.” ✤

Hongerige gasten

Zonnestralen op je gezicht, de tafel is gedekt, een glaasje wijn in de hand, en dan ineens komen ze... Wespen. Heb je er een gespot? De kans is groot dat het een gewone wesp is, een soort die we ook wel kennen onder de bijnaam 'limonade-wesp'. Die naam draagt het insect niet zomaar, de limonadewesp is namelijk gek op zoetigheid. Gewone wespen zijn sociale dieren, vaak leven ze met zo'n vijfduizend andere in een wespennest. Deze zwermen bestaan grotendeels uit werksters die het eten voor de larven aanvoeren. Op het menu staan vliegen, muggen, rupsen, spinnen en andere insecten; dat maakt wespen dus tot hartstikke nuttige, natuurlijke ongediertebestrijders. De zoete afscheiding van de larven wordt gegeten door de volwassen wespen. Maar zodra het aantal larven afneemt omdat de beestjes groeien en uitvliegen, gaan de wespen elders op zoek. Vanaf dat moment komen de insecten dichter bij de mens, speurend naar zoetigheden als een ijsje, gebak of een glas frisdrank.
Wespen kunnen vervelend zijn, zeker in een zwerm en voor mensen met een allergie. Toch is het goed om te beseffen dat ze niet speciaal komen om jou te steken. Dat doen ze alleen om van zich af te bijten als ze je als een bedreiging zien. Zie jij deze ongewenste gasten liever niet in je achtertuin verschijnen? Plant de tuin dan vol met lavendel of zet een citronellekaars op tafel. Ook filterkoffie is een handige wespenverjager: vul een schaaltje met koffie en steek dit aan. Wat je ook doet, sla ze liever niet dood. Een gedode wesp scheidt namelijk een geurstof af waar andere wespen op afkomen en die ze agressief maakt. Bovendien kan een wesp sneller gaan steken als je zelf heel druk gaat bewegen of met je armen zwaait, want dan ziet zij je als een bedreiging. Blijf daarom vooral rustig, dan doet de wesp dat hoogstwaarschijnlijk ook.

Paspoort

Naam: gewone wesp (*Vespula vulgaris*)
Familie: plooivleugelwespen (*Vespidae*)
Grootte: 17-20 mm
Leeft: in het noordelijk halfrond, zoals Europa, Noord-Afrika en delen van Azië. Later geïntroduceerd in Australië en Nieuw-Zeeland
Uiterlijk: stereotiep gekleurd in zwart en geel. De zes segmenten van het abdomen hebben een zwart golfpatroon dat lijkt op een omgekeerd kroontje
Te zien: april tot oktober
Voedsel: alleseters; van muggen, vliegen en andere insecten tot nectar, honingdauw van luizen, stuifmeel, plantensap, vruchtvlees en sap van rijpe vruchten, maar ook voedsel dat bestemd is voor menselijke consumptie

Voordeeluitjes.nl

Website van het Jaar 2020
Populairste Website Hotels & Accommodaties

3 OF 4 DAGEN GRONINGEN

Genieten in Groningen

Unieke deals incl. ontbijt en diner!

Wie denkt dat Groningen alleen maar uit vlak polderland bestaat, heeft het mis! Zo kunt u heerlijk rondstruinen op de bos- en heuvelrijke uitlopers van de Hondsrug. Ook maakt u in deze noordelijke provincie kennis met het veenkoloniale verleden, de overhangende keukentjes in Appingedam en de diverse langgerekte kanaaldorpen.

Maak fijne fietstochten langs het wad, bezoek het unieke 'zeehondenziekenhuis' in Pieterburen en ga cultuur snuiven in hoofdstad Groningen, een van de leukste studentensteden van Nederland. Beklim er zeker de Martinitoren voor weidse uitzichten over het Groninger land. Proef het echte Groningen door lekkernijen als de 'aaierbal' en een 'hardbroodje' uit te proberen. Vier binnenkort voordelig vakantie in Groningen met Voordeeluitjes.nl!

3 of 4-daags arrangement

- 2 of 3x overnachten
- 2x of 3x uitgebreid ontbijt
- **Incl.** 1x diner of meer
- Leuke extra's **en meer...**

85,00* p.p.

Ga voor een heerlijk weekendje weg in Groningen!

Boek via **Voordeeluitjes.nl/groningendeals** of bel naar **0900 66 777 88** (25 c/m)

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 31 juli 2021 (m.u.v. feestdagen). *Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen € 14,50, 4+ personen € 24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

Hotels treffen coronamaatregelen

Mis nooit meer een topdeal en profiteer van exclusieve aanbiedingen!
Ga naar www.voordeeluitjes.nl/nieuwsbrief en schrijf u in!

96% van de klanten beveelt ons aan | Unieke & voordelige arrangementen | Méér dan 10 jaar dé specialist

Nieuws uit de natuur

TEKST NIKKI FEMER

Red een vogel, speel met je kat

Onderzoekers van de Universiteit van Exeter in Engeland concluderen dat je met drie simpele maatregelen de jachtdrift van een kat kunt temperen. Hiermee zouden veel vogels gered kunnen worden. De eerste maatregel: 10 minuten per dag je kat vermaken met een nepmuis of veer aan een touwtje. De tweede: voer je kat veel vlees. Derde: versier je kat met een felgekleurde halsband. Vooral de laatste bleek effectief: deze katten vingen zo'n 40% minder prooien. Andere experts plaatsen een kanttekening, zo zouden belletjes en felle kleuren geen kuikens redden. Deze kunnen vanuit hun nest namelijk geen kant op.

BRON **TROUW**

Witter dan wit

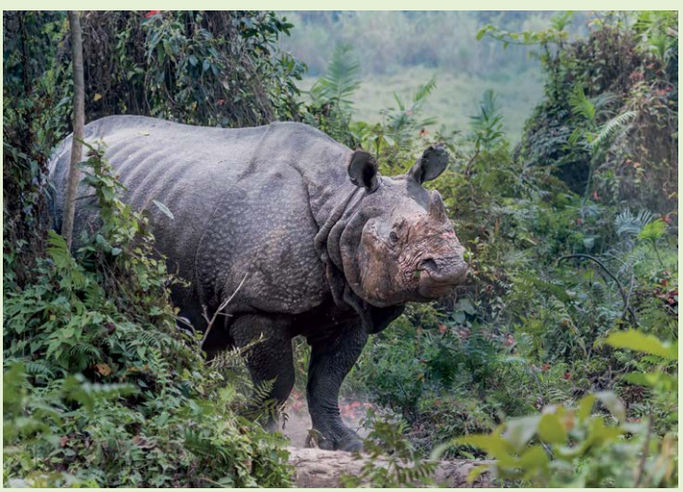
Amerikaanse onderzoekers hebben de witste verf ooit ontwikkeld. Wat dit met de natuur te maken heeft? Het zou airconditioning overbodig maken. Omdat de verf 98,1% van het zonlicht reflecteert, ketst het tegelijkertijd ook heel veel warmte af. Zo effectief, dat airconditioners niet meer nodig zijn. De onderzoekers keken goed naar andere producten die spierwit zijn – zoals fotopapier – en ontdekten het stofje bariumsulfaat. Hiermee kun je dingen héél reflecterend (héél wit) maken. En koel blijkbaar, want oppervlakten die met de verf behandeld waren, bleven op het heetst van de dag tot wel 4 °C koeler dan onbehandelde oppervlakten.

BRON **SCIENTIAS**

Comeback van Nepalese neushoorn

Sinds 2015 zijn er 102 neushoorns bijgekomen in Nepal. Het aantal neushoorns ligt nu op 752, verspreid over de nationale parken van Chitwan, Parsa, Bardia en Shuklaphanta. Aan het begin van de twintigste eeuw waren er nog maar 200 Indische neushoorns over en stond de soort op het randje van uitsterven. Dankzij actieve bescherming en gebiedsbeheer in India – waar deze neushoorn ook leeft – en Nepal, lopen er nu ongeveer 3500 exemplaren rond in het wild. Nog een lichtpuntje: in Nepal is ook het aantal tijgers bijna verdubbeld tot 235 sinds 2009.

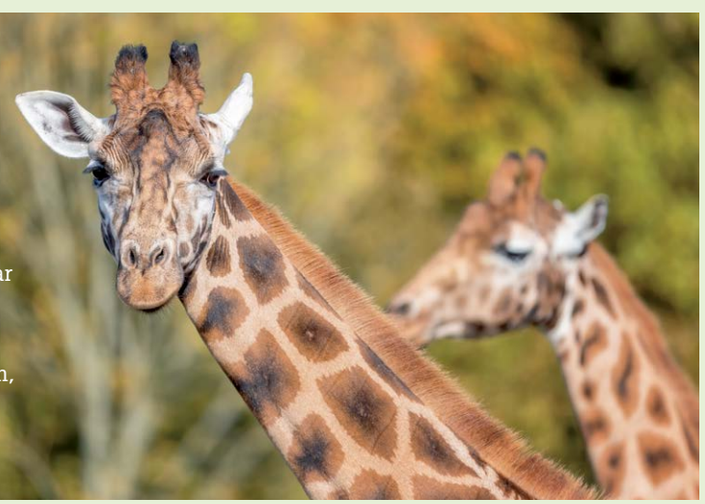
BRON **NATURE TODAY**

Dag Giraf,

Dit voorjaar was er een belangrijke reddingsactie gaande in West-Kenia. Negen giraffes waren namelijk gestrand op een schiereiland. Hoe krijg je die vervoerd over water? In een giraft natuurlijk! Ondanks de creatieve oplossing, had de reddingsactie een bloedserieuze reden. De negen giraffes op het eiland vormen namelijk 1% van alle Noordelijke giraffes. In totaal zijn er nog maar achthonderd van deze soort over. Ook andere soorten hebben het moeilijk: de laatste 30 jaar is het aantal giraffes afgenomen met 40%. Toch is er weinig aandacht voor het uitsterven van de dieren, deskundigen spreken dan ook van een 'stille ondergang'.

BRON **SCIENCE FRIDAY EN AD**

Tuinontwerp

Royale, bosrijke familietuin

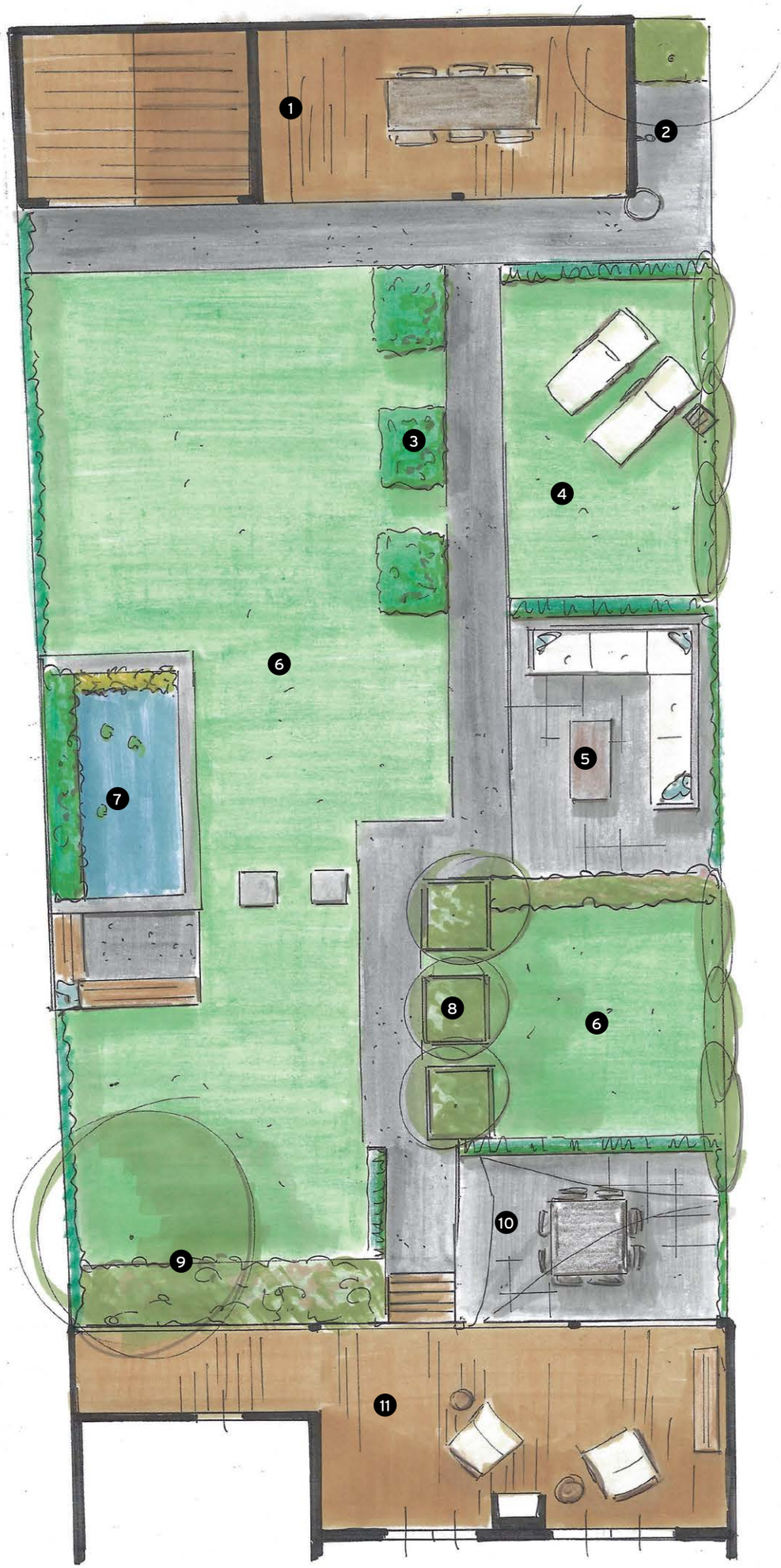
Deze ruime, zonnige tuin in een bosrijke omgeving was toe aan een complete make-over. Tuinontwerpster Melanie Wiggers zorgde voor een verrassende indeling met een speelgazon, vijf tuinkamers, fruitbomen, vijver en een buitendouche. De bewoners kunnen nu optimaal genieten van het buitengevoel.

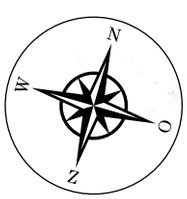
TEKST EN FOTO'S **MODESTE HERWIG**

Op het lijstje met tuinwensen van de eigenaren stond een eigentijdse tuin met landelijke sfeer, fruitbomen, onderhoudsvriendelijk en vooral veel groen. Verder een speelveld voor de dochter des huizes – ook voor de hond natuurlijk – en genoeg ruimte om op diverse plekken buiten te zitten. Melanie Wiggers: "Het begint altijd met een wens, een beeld van hoe de nieuwe tuin er uit zou moeten zien. Samen met de opdrachtgevers werk ik de tuinwensen uit tot een concreet plan, ontzettend leuk om te doen. Elke tuin is weer anders, mijn creativiteit wordt steeds opnieuw aangesproken. Dat gaat nooit vervelen. In deze royale tuin was ruimte voor alle tuinwensen. De bewoners hebben mijn ontwerp zelf heel mooi uitgevoerd." Melanie heeft vijf tuinkamers ontworpen: een verhoogd terras tegen het huis met buitenhaard, een eetterras met hoge bartafel, een zonneterras met loungemeubilair om te borrelen en achterin de tuin een overdekt terras in de tuinschuur, compleet met buitenkeuken. Bij de vijver is nog een extra plek om te zitten op een L-vormige bank. Zo kun je vanaf allerlei plekjes in de tuin genieten van de mooie zichtlijnen in de tuin.

ONLINE

Download de plattegrond op www.buitenleven.nl

Ontwerp: Melanie Wiggers, Wiggers-Design, www.wiggersdesign.nl en www.bricliving.nl
Waar: Driebergen (U)
Grondsoort: zandgrond
Afmetingen: 10x19 m
Ligging: noord-west
Aanleg: door tuineigenaren

Legenda

1. Tuinschuur met veranda
2. Buitendouche
3. Bollen van struikklimop
4. Gazon met ligstoelen
5. Loungeterras
6. Gazon
7. Vijver
8. Fruitbomen in bakken
9. Talud met wintergroene beplanting
10. Eetterras met hoge bartafel
11. Verhoogd terras met buitenhaard

TIP

Zorg bij een vijver met rechte wanden voor een trapje of plankje, zodat dieren uit het water kunnen komen.

Melanie: “Een tuin moet voor mij een verlengstuk van de woning zijn”

1 Vanaf het verhoogde terras is de indeling met tuinkamers goed te zien, op de voorgrond de fluweelboom.

2 Op de houten bank kun je genieten van het dierenleven in de vijver, ’s avonds gaat de vuurkorf vaak aan.

3 Het eetterras met bartafel en op de achtergrond het verhoogde overdekte terras met buitenhaard.

4 Strak geknipte hagen vormen de ‘wanden’ van de tuinkamers. Vooraan het talud met wintergroene beplanting.

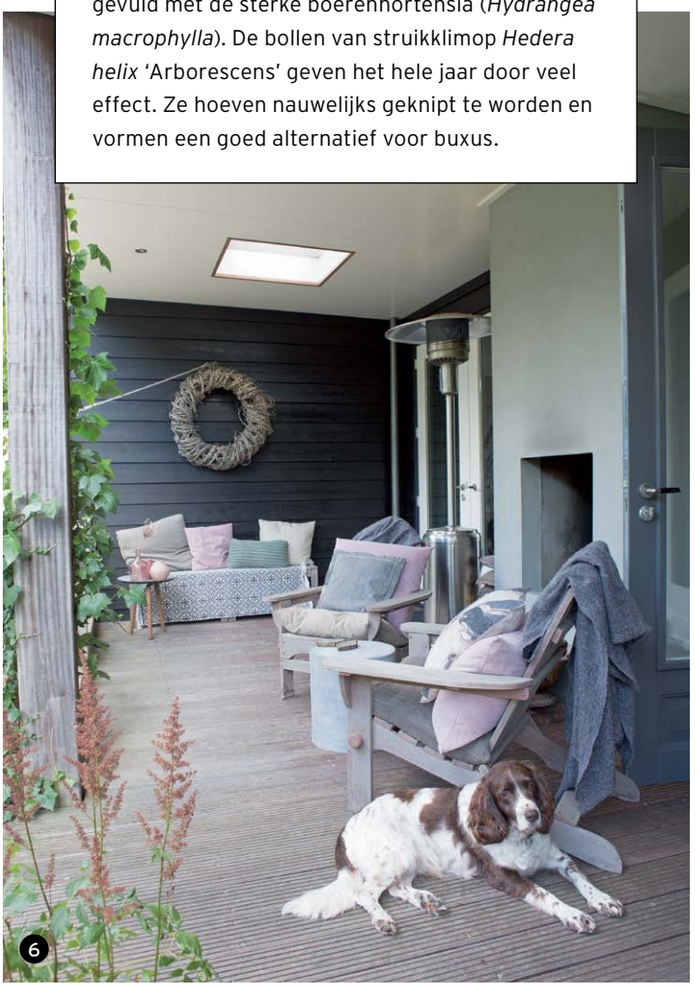
5

TIP

Door verschillende hagen te gebruiken en ook met de hoogte van de hagen te variëren, krijgt elke tuinkamer een eigen sfeer.

Sterke planten en weinig onderhoud

Het meeste onderhoud gaat zitten in het onderhoud van het gazon en het knippen van de hagen en leibomen. Door de plantvakken met één sterke heester te beplanten is het onderhoud verder zeer beperkt. De hortensia *Hydrangea arborescens* 'Annabelle' achter de vijver staat in een verhoogde houten bak, iets van de vijver af. Vanuit de bak mogen de zware bloemen gerust overhangen boven het spiegelende water. Steunen is in dit geval niet nodig. Het vak naast het zonneterras is gevuld met de sterke boerenhortensia (*Hydrangea macrophylla*). De bollen van struikklimop *Hedera helix* 'Arborescens' geven het hele jaar door veel effect. Ze hoeven nauwelijks geknipt te worden en vormen een goed alternatief voor buxus.

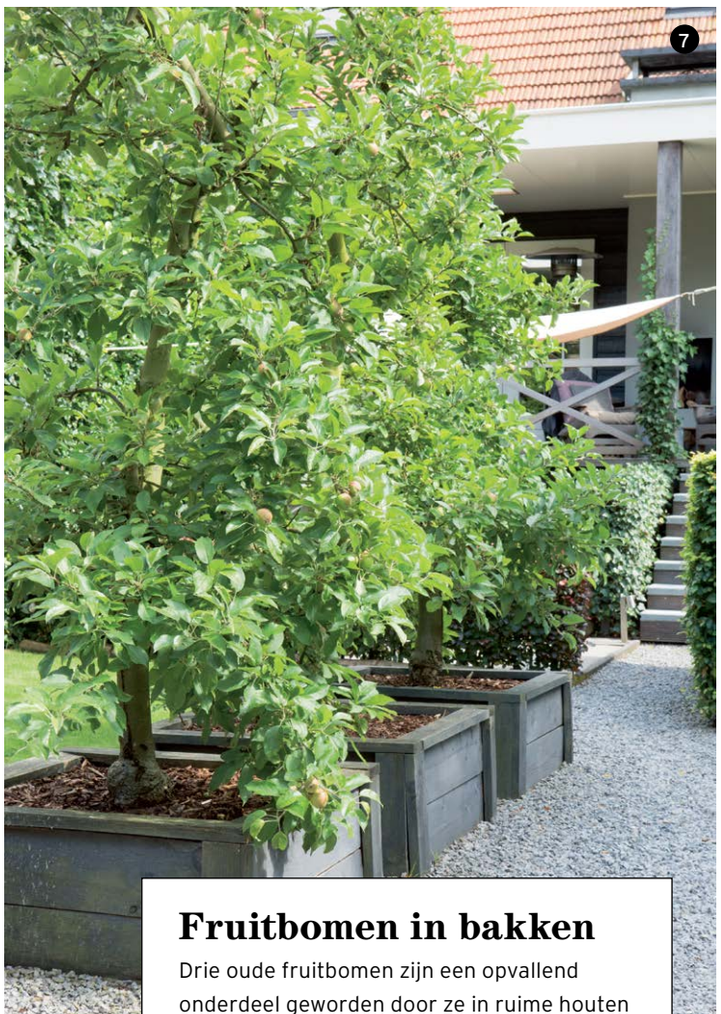
6

Vooral heel groen

Vanuit het hoger gelegen huis is er een mooi zicht op de tuin. Er is weinig bestrating, alleen de terrassen zijn bestraat met hardsteen tegels, het pad met speelse verspringing heeft een halfverharding gekregen van grijs split. De hagen en wintergroene bollen van struikklimop geven het hele jaar door structuur. Melanie: "Het is een vrij lange en open tuin, om de buitenruimte gezelliger te maken heb ik tuinkamers gemaakt. Ze hebben vorm gekregen door rode en groene beukenhagen, taxushagen, hagen van laurierkers, wanden van klimop en leibomen. De leibomen zorgen ook voor privacy omdat ze zicht tegen houden van de buurhuizen. Al die struiken en hagen maken de tuin, samen met het gazon, vooral heel groen."
De helling tussen het verhoogde terras en het lager gelegen gazon heeft een wintergroene beplanting gekregen van klimop, rododendron en varens. Achteraan staat een royale houten schuur in Engelse stijl.

Tuinstyling

De tuin krijgt extra charme door de aankleding met passend tuinmeubilair, kussens en kleden in pasteltinten, tuinlantaarns, potten met rododendron op hoge sokkels en tuinlampen langs het grindpad. Melanie: "Aankleding van de tuin en vooral de terrassen geeft een tuin zoveel meer sfeer, voor mij is dat heel sfeerverhogend." vertelt Melanie. "Daarom geef ik graag advies over de styling met tuinmeubels, verlichting en accessoires zoals potten, kussens en kleden. Ik ontwerp ook interieurs, de tuin moet voor mij een verlengstuk zijn van de woning en wat sfeer betreft passen bij het interieur."

Fruitbomen in bakken

Drie oude fruitbomen zijn een opvallend onderdeel geworden door ze in ruime houten bakken te planten. De onderkant van de bakken is gewoon open, zodat de wortels diep genoeg kunnen groeien. Het hout is grijs gebeitst, een tint die aansluit bij de andere tuinonderdelen. De aarde in de bakken is afgestrooid met boomschors.

Strakke indeling

De tuin heeft een verrassende indeling gekregen, met overal aparte tuinhoekjes. Het verspringende lange grindpad vormt een zichtlijn richting de fraaie schuur, maar ligt niet in het midden. “Symmetrie vind ik altijd nogal voorspelbaar, assymmetrie is veel spannender”, zegt Melanie. “Bij het maken van een tuinontwerp ben ik altijd op zoek naar een geslaagde verdeling van vlakken, het liefst dus asymmetrisch. Balans in volume en hoogte speelt daarbij een belangrijke rol.
De hoogte van de fruitbomen aan de rechterkant bijvoorbeeld wordt herhaald door de fluweelboom aan de andere kant van het gazon.
De houten bakken van de fruitbomen aan de andere kant van het pad door de bollen van struikklimop. Ik maak vaak een strakke layout met lange zichtlijnen, maar daarbij hoort zeker een weelderige beplanting om het speels te houden. Van het voorjaar tot in de herfst moet er altijd wel wat bloeien in de borders. Daarnaast let ik extra op soorten die aantrekkelijk zijn voor vogels, bijen en vlinders. Als het even kan neem ik een vijver op in mijn tuinontwerpen. Het spiegelende water is aantrekkelijk, maar zeker ook het dierenleven dat op het water afkomt. Er is altijd wel wat te zien bij de vijver, vanaf het houten bankje kun je hier volop van genieten. Dit is ook de favoriete plek voor de familie om ’s avonds de vuurkorf aan te steken. Het is een echte leeftuin geworden, precies wat ik voor ogen had.” ☘

Douchen in de tuin

Naast het overdekte terras, aan de buitenkant van de schuur, is een eenvoudige buitendouche gemaakt. Heerlijk om je even af te kunnen spoelen op warme zomerdagen. De douchekop is aan een buitenslang bevestigt en hangt aan een lange tak die in het bos is gevonden. Hier sta je helemaal in het groen te douchen, een vakantiegevoel in eigen tuin. Regenwater van het schuurdak wordt opgevangen in een houten regenton, ideaal om even een gieter water uit te halen om de potplanten water te geven.

5 Met zo’n buitendouche heb je al snel een vakantiegevoel in je eigen tuin.

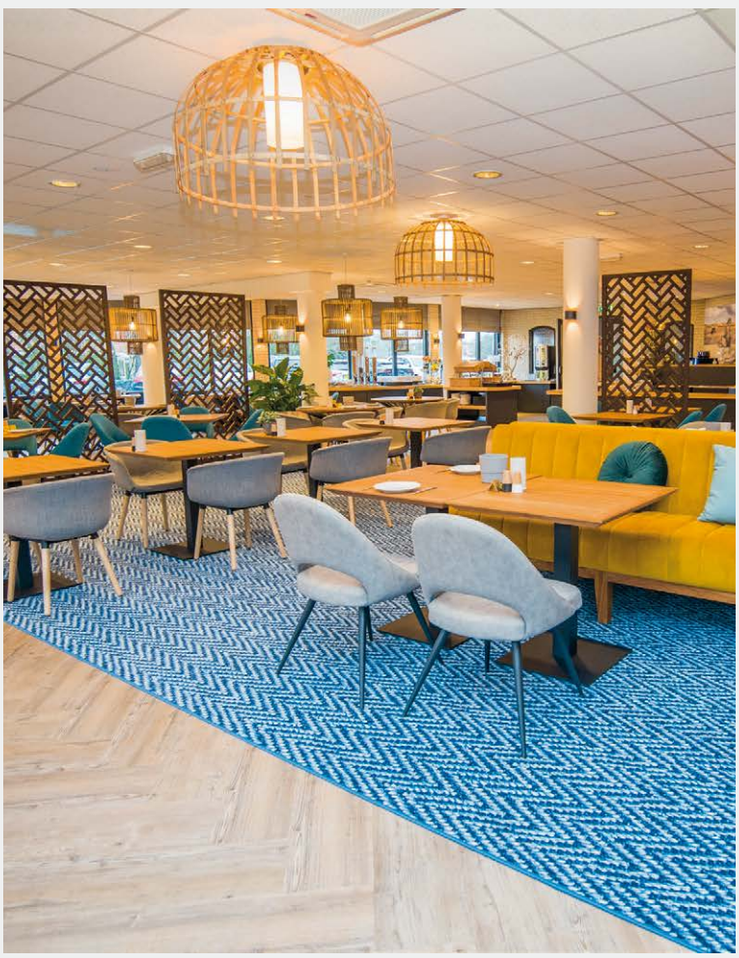
6 Heerlijk loungen kan hier ook op wat koudere dagen dankzij de buitenhaard en het verwarmingselement.

7 Drie oude fruitbomen hebben een plek gekregen in houten bakken, een opvallend element in het ontwerp.

8 Een deel van de houten schuur is open gelaten voor een extra overdekt terras.

Hotel Boschrand Texel

4-daags Texel-arrangement à € 232,50 p.p.
bestaande uit 3 overnachtingen incl.

- 3x een gevarieerd viergangendiner
- 3x een uitgebreid ontbijt
- Gratis gebruik sauna onder voorbehoud van regels RIVM
- Gratis Wi-Fi en gratis parkeren

4 Overnachtingen € 309,- p.p. / 7 Overnachtingen € 542,50 p.p.
(incl. diners en ontbijt)

Arrangementen zijn het gehele jaar geldig t/m 8 november.
Toeslag hoogseizoen en feestdagen € 5,- p.p.p.d..

Speciaal voor lezers van Buitenleven bij aankomst koffie of thee met appeltaart en slagroom

Hotel Boschrand | Bosrandweg 225 | 1796 NA De Koog - Texel
E-mail: info@hotelboschrand.nl | Telefoon: 0222 - 317 281 |

HOTEL*** BOSCHRAND TEXEL

TIP

Heb je een mooie foto gemaakt? Geef hem op Instagram de hashtag #buitenlevenmagazine en wie weet zie hem terug in het magazine!

Buitenleven.nl

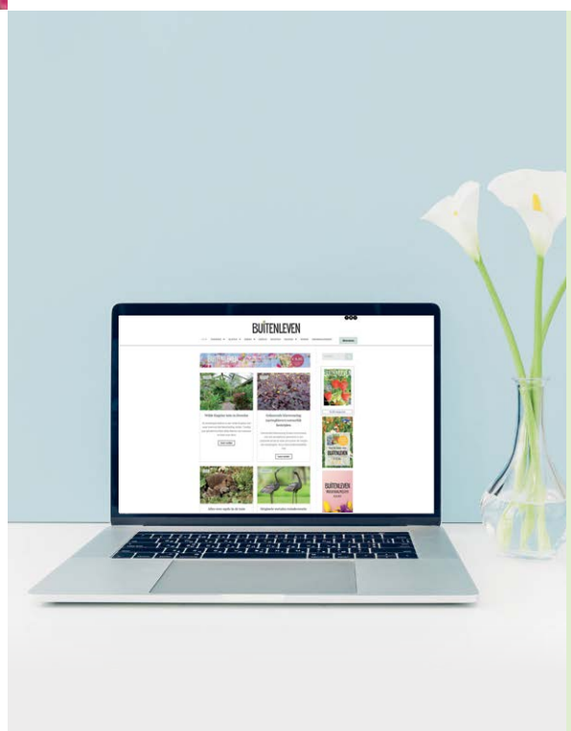
Heb je al eens op *Buitenleven.nl* gekeken? De website staat boordevol praktische tips om te tuinieren, vogel- en dierenweetjes, lijstjes met de beste planten voor elke tuin en nog veel meer. *Buitenleven.nl* wordt meerdere keren per week geüpdatet, zodat je niks hoeft te missen!

Facebook en Instagram

Volg je *Buitenleven* al op Facebook en Instagram? Hierop plaatsen we de leukste foto's en informatie over tuinieren, (tuin)dieren en natuur. Ook posten we regelmatig winacties op Facebook met leuke prijzen, zoals handige tuinhulpjes en kook- en tuinboeken.

www.facebook.com/BuitenlevenMagazine

@buitenlevenmagazine

Gelezen op Buitenleven.nl

Wie van vogels houdt, ziet ze graag ook in de tuin verschijnen. We lokken ze met voedsel, hangend of staand en op de juiste plek. Heb je een tuin of een stadstuin? Dan is het een leuke uitdaging om die zo uitnodigend mogelijk te maken voor broedende vogels in de tuin. Deze vijf tips geven je een goede start.

ONLINE

Verder lezen? Scan de QR-code!

Buitenleven in je mailbox

Wil jij als eerste op de hoogte zijn van de laatste tuintrends en handige tuintips? De maandelijkse nieuwsbrief voorziet je van interessant nieuws over tuinieren, recepten en plantenlijstjes. Bovendien vind je er winacties waar uitsluitend nieuwsbrieflezers aan kunnen meedoen. Inschrijven dus!

1. Ga naar www.buitenleven.nl/nieuwsbrief
2. Vul je gegevens in
3. Meld je aan

Bohemien familiehuis

De sfeer in herenboerderij De Heuf in Buren is net zo warm en kleurrijk als de band tussen de bewoners. Sarah Blom, haar kinderen, moeder én twee broers brachten kamer voor kamer in stijl met zelf gejutte bouwmaterialen en tweedehands pareltjes.

TEKST MIRJAM ENZERINK FOTO'S HENNY VAN BELKOM

1 De wanden in de woonkamer kregen een zachte groentint, een eigen mix met als basis Farrow & Ball Saxon Green. De laatste aanwinst van de familie is de gele Bretz bank in de gemeenschappelijke woonkamer. De kussens zijn van Designers Guild. Achter de bank staat een bijzondere pauwenstoel van Italiaans houtsnijwerk die Lydia op Marktplaats vond, net als de Gallé lampen. Het kleed kreeg ze van een Perzische vriend. De bank rechts is bekleed met Velours D'Utrecht; mohair velours.

2 De tweedehands schuifdeuren tussen voorhuis en de familiekeuken waren bepalend voor de indeling van deze ruimte; de muren zijn eromheen gebouwd. Het schilderij is Lydia dierbaar. "Het hing bij mijn vader. Na zijn dood heb ik het teruggekregen."

Binnenkijken bij

WIE: Sarah Blom en haar kinderen Ira (6) en Benjamin (1,5), broers en David en Misha, hun moeder Lydia van den Heuvel en honden Pico, Loulou en Koosje
WAAR: Buren (GLD)
WAT: Voormalige herenboerderij en fruitboerderij De Heuf
BOUWJAAR: 1857
INHOUD: 3000 m^3

2

Sarah: “Binnen liepen we tegen tachtig jaar achterstallig onderhoud aan. Maar de basis was prachtig”

De monumentale herenboerderij van Sarah Blom en haar familie is geen dertien in een dozijn. Alleen de ligging maakt het statige pand al bijzonder; net buiten de stadsmuren van Oranjestadje Buren. De bakstenengevel heeft sierlijke houten 'ramskoppenlijsten'. Net als de kozijnen zijn ze opvallend okerkleurig geschilderd. Het pleisterwerk van het aangrenzende koetshuis kreeg een warme terratint, de deuren zijn juist fris groen. Het zorgt voor een mediterraan gevoel op dit erf, waar palmbomen en bananenplanten verrassend goed aarden. Ook binnen zijn warme kleuren en tropisch groen de rode draad. "Het kleurenpalet in huis komt echt van mijn moeder", vertelt Sarah. "Ze gebruikt vaak een Farrow & Ball-tint als basis. Die mengt ze zelf af met wat wit of geel. Daardoor zijn de kleuren allemaal nét iets feller, een knipoog naar haar hippiegeest."

Huis voor de hele familie

Vijftien jaar geleden zochten Sarah, haar moeder Lydia en broers Misha en David een grote boerderij om samen te bewonen. Binnen 24 uur na de bezichtiging van de voormalige Betuwse fruitboerderij was de koop rond. "Mijn moeder prikte een paar keer met haar sleutel in de kozijnen", schetst Sarah. "Die waren nog goed, constateerde ze. Binnen liepen we wel tegen tachtig jaar achterstallig onderhoud aan. De elektrische bedrading hing los in de kachelpijp. De vloeren waren scheef en rot. Maar de basis was prachtig, met al die hoge ramen en luiken. De boerderij bood bovendien allerlei mogelijkheden. Zo konden we in het achterhuis en het voormalige koetshuis appartementen maken. Op die manier wonen we samen, maar heeft iedereen toch een eigen plek."

Online jutten

Elke kamer in huis is ingericht in de flamboyante stijl van moeder Lydia. Samen met de kinderen bouwde ze het interieur letterlijk op van vondsten. Tweedehands deuren, oude spoorwegplanken, handgeschilderde tegeltjes en complete eikenvloeren; ze zijn eigenhandig verwerkt in keukens, badkamers en slaapkamers. "We hebben zeker twaalf jaar aan dit huis verbouwd", vertelt David. "Echt elke meter hebben we aangeraakt. Achteraf een ontzettend leuke tijd. Bijna dagelijks gingen we op pad met de boedelkar om weer iets op te halen. Zo kwamen we op de gekste plekken en in de mooiste huizen. Heel inspirerend." Ook de meubels zijn bijna allemaal online gejut. Jugendstil spiegels, Chinese kasten, art-deco lampen en Duitse designbanken zorgen in iedere kamer voor een vrolijke en warme bohemien mix. "Alle kamers staan hier vól met spullen", zegt Sarah lachend. "En toch is er eenheid. Dat komt door die herhaling van kleuren en kamerplanten."

Samen wonen én werken

De familie woont niet alleen onder één dak, ze werken er ook samen. In de oude deel bouwden ze een theater, waar ze veelgeprezen theaterstukken opvoeren. "Heel vroeger stonden hier de paarden", aldus Sarah. "Daarna werden er appels opgeslagen. Die bleven goed koel dankzij de dikke muren. De ruimte leende zich voor iets bijzonders, vonden wij. Vijf jaar geleden bouwden we er daarom een theater waar we onze eigen stukken opvoeren." Het theatergevoel begint voor bezoekers al bij de tuinpoort, waar op voorstellingsavonden dan alle bollampen branden. "Onder de rozenbogen door wandelen ze dan naar de deel, waar overal kaarsjes branden. Het stadje Buren zorgt natuurlijk ook voor een mooi verlicht decor. Het geeft ons een heel fijn gevoel als we de mensen daarvan zien genieten." ✱

4

5

3 Sarah's zoon Ira is, net als de rest van de familie, muzikaal aangelegd. De piano is een echt familiestuk dat al heel wat verhuizingen overleefde.

4 Sarah: "We vinden het fijn om veel planten in huis te hebben. Ze zuiveren de lucht en geven ons ook binnen een buitengevoel."

5 De bewoners van 'De Heuf', met van links naar rechts David, Ira, Lydia, Sarah, Misha en honden Pico, Loulou en Koosje. Het schilderij van Lydia is geïnspireerd door haar tijd in Roemenië.

ZEVEN VRAGEN AAN SARAH EN LYDIA

Hoe is het om met de hele familie in één huis te wonen?
Sarah: "Toen ik een jaar of zestien was, zag ik de film Antonia met Willeke van Ammelrooy. Over het leven van een sterke vrouw aan het hoofd van een kleurrijke, bonte familie. Met z'n allen in één huis. Dát is het, dacht ik toen, zo wil het ook. We kunnen goed met elkaar en hebben veel gedeelde passies en kwaliteiten, zoals muziek, theater en kunst. Natuurlijk knalt het wel eens, maar het is ook altijd snel weer goed. Ook voor mijn kinderen vind ik het fijn dat ze in een familie opgroeien. Hun vader woont hier niet; mijn broers vervullen automatisch een soort vaderrol."

Zijn jullie veranderlijk?
Lydia: "Voorheen stonden er veel meer art-deco objecten in huis. Die moesten eruit om meer eenheid te creëren. Als de sfeer teveel overhelt naar één kant, zorg ik voor tegenhang. Minder glanzend chroom, meer hout en een extra plant. Puur op gevoel. Daarbij ben ik heel ongeduldig. Als ik me vandaag stoor aan de tafel, staat er morgen een ander exemplaar."

Waaraan zijn jullie gehecht in huis?
Lydia: "Mijn schilderijen. Het werk boven de bank gaat er bijvoorbeeld niet uit. Net als de piano in de woonkamer. Die heeft echt emotionele waarde, ook voor de kinderen. Muziek stroomt door hun aderen."

Wat is jullie volgende project?
Lydia: "De keuken is de centrale plek in huis, hier komen we allemaal samen. Maar hij moet voor mijn gevoel nog meer een leefkeuken worden. Ik ben nog steeds zoekende hoe. En dat is lastig, want ik heb weinig geduld."

Wat had je graag anders gedaan?
Lydia: "Het liefst had ik één grote open ruimte willen maken van het huis, met een balustrade. En dat je dan helemaal tot in de nok kunt kijken. Maar dit is een rijksmonument dus zijn we aan regels gebonden."

Wat is jullie buitenlevengevoel?
Lydia: "Als ik buiten ben, loop ik al snel onkruid te plukken. Maar ik kan mezelf ook wel dwingen om even te zitten en genieten. Mijn favoriete plek daarvoor is het zwembad. Je kijkt daar mooi tegen het huis en de voortuin aan. Dat geeft me, zeker als het warmer wordt, een subtropisch vakantiegevoel."

Hoe is dat, een theater aan huis?
Sarah: "Onze muziektheatervoorstellingen zijn inmiddels zo succesvol dat we ook in theaters in het land optreden. Meer dan 300.000 mensen kwamen al kijken. Maar thuis is wel zo knus. En praktisch; ik leg de kinderen in bed en kan spelen." Meer info: www.psychologieintheater.nl

---

6 Kleur is ook een thema in het werk van Misha. Hij werkt in zijn appartement in het achterhuis.

7 Sarah: "In het appartement van Misha op de oude hooizolder troffen we een hele duivenkolonie aan. We hebben het echt van A tot Z verbouwd." De deuren komen van Marktplaats.

8 Sarah: "In het theater in de deel voeren we onze eigen muziektheatervoorstellingen op. Mijn broers en ik zijn gepromoveerd psychologen en theatermakers. Bij het schrijven putten we uit onze jarenlange praktijkervaring en de wetenschap. De stukken over dementie en relaties maken veel los bij het publiek, ook door de muziek die Misha componeert. Het spelen in zo'n kleine setting maakt het extra intiem."

9 Het lichtblauwe keukenblok stond elders in huis en is hier door een timmerman op maat gemaakt. Ook de tegeltjes zaten verstopt in het huis. Ze zijn stuk voor stuk met de hand afgebikt.

9

TIP

Door oude bouwmaterialen als smeedijzeren hekjes en raamlijsten op kleur te verven, smelten ze mooi samen met je interieur.

10 Overal in huis komen schilderijen en beelden van vrouwen terug; Lydia houdt van de esthetiek van het vrouwelijk lichaam.

11 Boven het bed in deze slaapkamer hangt werk van Lydia. De tweedehands Lloyd Loom mand aan het voeteneind gaf Lydia een kleurtje en nieuwe bekleding van een Franse stoffenzaak.

12 Lydia maakte het badkamerbordes in de slaapkamer zelf van oude bouwmaterialen. Het tweedehands ijzeren bad schuurde ze op en behandelde ze met All Grund grondverf. Vervolgens is hij in de kleur Red Earth van Farrow & Ball geverfd.

13 Lydia: "Dit huis heette al De Heuf, naar de eerste bewoners. Wel bijzonder, want mijn ex-man noemde me weleens Heuf; ik heet Van den Heuvel."

FAVORIETE ADRESSEN

Verf Direct

Lydia: "Omdat de oppervlaktes hier zo groot zijn, bestellen we regelmatig liters verf. Die worden vaak de volgende dag al thuisbezorgd. Het is een online winkel die flinke korting geeft."
www.verfdirect.nl

Villa Muze

Sarah: "In deze mooie winkel hier in het stadje vind je natuurlijke boeketten van verse bloemen en droogbloemen. Ook verkopen ze er brocante en woonaccessoires en geven ze interieuradvies."
Voorstraat 1-3, Buren, 06 13450015, www.villamuze.nl

Edelsmid Jakubowski & Vlasblom

Sarah: "Hier ontwerpen en verkopen ze echt prachtige sieraden. Mijn zoon Ira is erg gesteld op ontwerpster Mirjam Jakubowski."
Voorstraat 1, Buren, 06 27317301, www.jakubowski-vlasblom.com

Stichting Thedinghsweert

Sarah: "Bij deze zorgboerderij in Kerk Avezaath kopen we onze biologische boodschappen. Ze hebben ook een eigen bakkerij en in Tiel een eigen restaurant, Buitensporig."
Thedingsweert 25, Kerk Avezaath, 0344 631430, www.thedinghsweert.nl

Galerie Moen

Lydia: "Bij Galerie Moen heerst een sprookjesachtige sfeer. Je vind hier de grootste verzameling antieke kerstballen van het land. En ze verkopen ook originele kindercadeautjes en woonaccessoires."
Voorstraat 9, Buren, 06 19694014, www.galeriemoen.nl

Bayrak Bouw

Lydia: "We hebben meerdere meubels laten bekleden door Bayrak Bouw, waaronder de vijf meter lange bank van Antonio Citterio die we op Marktplaats kochten. Dat deed hij hier ter plekke in de woonkamer. Een echte vakman."
Roggehof 24, Berghem, 06 42231567, www.werkspot.nl

Het verhaal achter: madelief

Madelief, waar gaan we heen?

Elke plant heeft een wetenschappelijke naam. Sommige van deze Griekse namen vinden hun herkomst in mythen en sagen of de (medicinale) werking die zij hebben. Het bekendste voorbeeld is misschien wel de narcis, vernoemd naar de Griekse god Narcissus die verliefd werd op zijn eigen spiegelbeeld. *Buitenleven* ging op zoek naar de herkomst van minder bekende plantnamen. Deze keer: het madeliefje (*Bellis perennis*).

TEKST **EVA VERVOORT**

Veelal is de botanische naam van een plant juist de moeite waard om over te schrijven. Bij het madeliefje is dit anders, juist de Nederlandse naam van het lieve bloemetje kent een interessante discussie. Er zijn verschillende verklaringen voor het ontstaan van de naam madelief. Zo zou het plantje in de vijftiende eeuw *matelieve* hebben geheten. Het woord 'mate' stamt daarin af van het Oudsaksische woord *mat, meti* of *mete*, dat spijs of maaltijd betekent. Dit verwijst mogelijk naar de eetlustopwekkende eigenschappen van madeliefjes. Daarnaast is het denkbaar dat de naam een religieuze oorsprong heeft. Volgens sommige bronnen zou 'made' namelijk afstammen van maagde, dat weer op de heilige maagd Maria slaat. Weer een ander perspectief is dat de naam madeliefje is afgeleid van *made* of *mas*, Middelnederlandse namen voor weide of hooiveld, verwant met de Engelse termen *meadow* en *mead* voor weide. In dit geval verwijst madeliefje dan gewoon naar een lief bloempje in de weide, wat ook als een logische uitleg klinkt.

Andere benamingen

Bij de botanische naam *Bellis perennis* ligt het minder complex. *Bellis* komt ogenschijnlijk van het Latijnse woord *bellus,* dat zoiets als 'schattig' betekent. *Perennis* is eveneens afgeleid van het Latijn en duidt 'overblijvend' aan. Dit wijst op de eigenschap van madeliefjes

Weetjes over het madeliefje

- De Engelse naam *daisy* komt van *day's eye*, refererend aan het feit dat dit bloemetje in de nacht sluit en overdag als een oog weer opent.
- Getalsmatig zijn de benamingen met 'made' in een overweldigende meerderheid tegenover die met 'maagde'. Zal die verklaring dan toch winnen?
- Wil je madeliefjes in je gras? Hoe meer je je gazon en je grond laat verschralen, hoe meer madeliefjes er zullen komen. Het is aan te raden om maximaal drie keer per jaar te maaien: in mei-juni, augustus-september en oktober-november. De bloemetjes in je gazon zijn hartstikke goed voor insecten.
- Madeliefjes hebben een lange wortelstok. Hierdoor blijven telkens uitlopers ontstaan. Dat is de reden dat ze zo moeilijk te bestrijden zijn.
- In de jaren negentig was *Madelief* een populaire kinderserie, gebaseerd op de boeken van Guus Kuijer, over de avontuurlijke en stoere Madelief.

om volhardend te zijn en altijd in het graslandschap aanwezig te blijven. En ondanks dat het bloemetje volgens de boeken van april tot en met september bloeit, zie je het officieus bijna het hele jaar door verschijnen. Naast madeliefje komen overigens nog drie andere benamingen voor *Bellis perennis* voor. Deze staan beschreven in de Dikke Van Dale en worden daarom niet beschouwd als dialect, maar als standaard Nederlands. Het gaat om de tamelijk onbekende synoniemen als meizoentje, meizoetje of meibloempje.

Magie en symboliek

Het madeliefje heeft door de eeuwen heen verschillende symbolische betekenissen gekend. In de Romeinse oudheid hoorden de madeliefjes bij Flora, godin van de lente. Zij toverde in het voorjaar sneeuwvlokjes om in madeliefjes. Zo stonden de bloempjes symbool voor de lente. In de Noorse mythologie is het de heilige bloem van Freya, godin van de liefde en vruchtbaarheid. De Germanen wijdden het bloempje aan Ostara, de godin van de lente. En voor de christenen tot slot, had het madeliefje een link met Maria, en symboliseerde onvergankelijkheid en eeuwige liefde. Je ziet dat madeliefjes vaak worden afgebeeld op kribbeafbeeldingen aan de voeten van Maria. De christenen wijden de schattige bloemen ook wel aan de aartsengel Michaël. ✤

Volgende keer

In het volgende nummer lees je meer over de etymologie van haagwinde.

Zonnig, luchtig en kleurrijk

Een ruime en zonnige buitenruimte is uniek midden in de stad. Bewoners Jan Kees en Geertje Marije Lampe verlangden naar een vrolijke tuin met borders als een bloemenweide. Dankzij een nieuw ontwerp is er een fijne familietuin ontstaan, compleet met voetbalveldje, regenwaterbassin en tuinatelier. Een stadsydille.

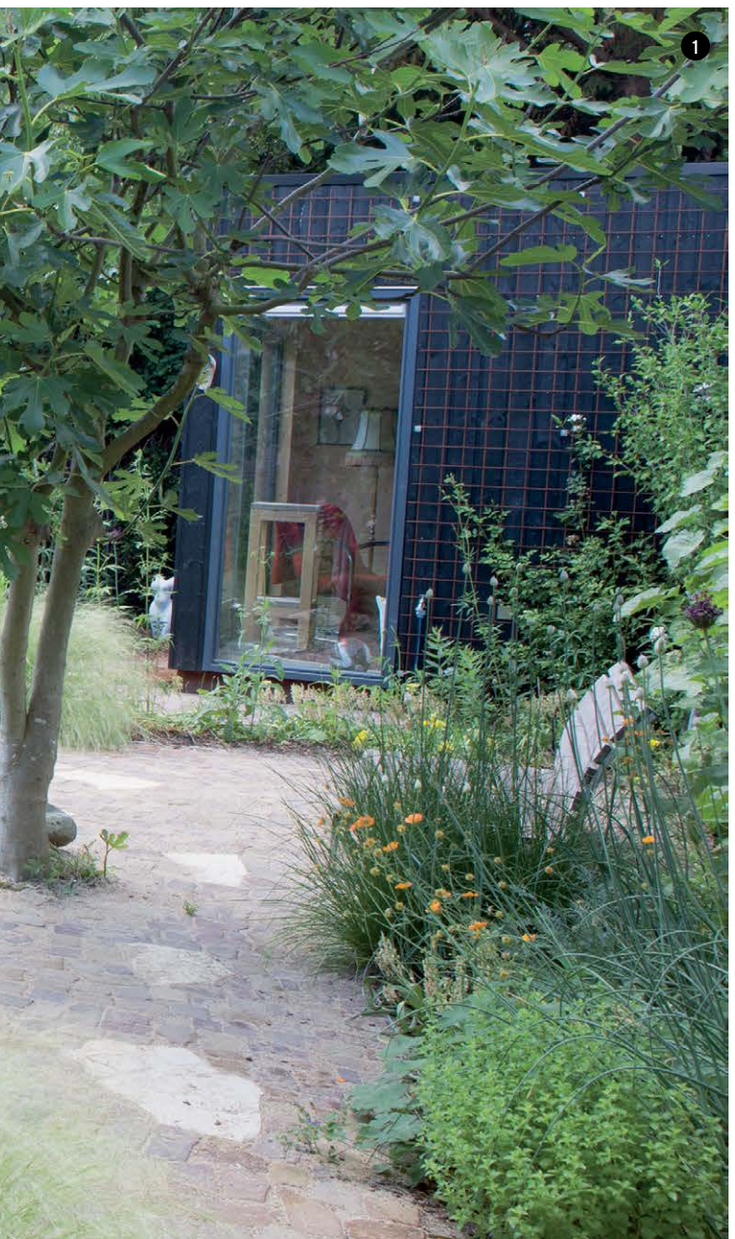
TEKST EN FOTO'S **MODESTE HERWIG**

Paspoort

Wie: Jan Kees en Geertje Marije Lampe
Soort tuin: een zonnige stadstuin met een beplanting die aan een zomerse bloemenweide doet denken
Waar: Amsterdam (NH)
Grootte: 14x16 m (achtertuin) en 5x7 m (voortuin exclusief oprit)
Grondsoort: stadsgrond
Ligging: op het zuiden
Bijzonder: atelier in het tuinhuis

1

2

De bewoners vroegen tuinontwerpster Carolien Barkman om de saaie buitenruimte met hobbelig grasveld om te toveren tot hun droomtuin. Dankzij de luchtig beplante borders en de ongedwongen sfeer is het een heerlijke plek geworden. Carolien: “We hebben samen alle tuinwensen goed doorgenomen. Jan Kees en Geertje Marije wilden graag borders met de sfeer van een kleurrijke bloemenweide, zonnig en luchtig. Het hele jaar door bloemen en ook fruitbomen om van te plukken. Verder waterplanten voor Jan Kees, een klein tuinatelier voor de beeldhouwhobby van Geertje Marije en een voetbalveldje voor de kinderen.” Wat opvalt is dat er heel veel groen is en in verhouding weinig bestrating. Geen rechte lijnen maar overal organische vormen. “De bestrating moest verder ook heel losjes worden.” zegt Carolien. “Daarom heb ik voor de paden en het terras klinkers hergebruikt. Dit is restmateriaal, gebroken stenen, ze worden in een willekeurig patroon gestraat. Daar moest de hovenier wel even aan wennen, hij begon met alles netjes op een rijtje te leggen. Uiteindelijk is het helemaal naar wens geworden.”

3

4

Zandkleurige flagstones

De woning ligt iets hoger dan de achtertuin. Om dit niveauverschil op te vangen ligt er tegen het huis een verhoogd betonnen terras, via een trap verbonden met de tuin. Jan Kees: “Dit was niet echt een fraai onderdeel in de oude situatie. Wij wilden graag flagstones in de tuin, hiervoor was het verhoogde terras eigenlijk perfect. We hebben voor zandkleurige flagstones gekozen, een fraaie lichte tint die aansluit bij het huis. Het beton is hiermee bekleed. De muurtjes die rondom het terras stonden, zijn afgebroken en tegen het verhoogde terras aan kwamen de borders. De aarde loopt dus schuin af naar het gazon.” De flagstones vormen een verbindend element in het ontwerp. Carolien heeft een slinger van stapstenen door de hele tuin gelegd, zowel in de klinkerpaden als in het gazon. Uitnodigend om te volgen en zo de tuin te ontdekken.

Gekleurde schuttingen en tuinatelier

De planken van de schutting aan de rechterkant zijn in een licht grijsblauwe kleur geschilderd, de kleur van de lucht. Tegen de schutting groeit leifruit: een peer, een appel en een pruim, ertussen stokrozen. De grote vijg stond er al, tegen het huis groeit een kiwibes. In deze tuin is dus van alles te oogsten. “We kunnen in de zomer elke dag wel wat plukken”, vertelt Jan Kees. “Vorig jaar hebben we voor het eerst appelmoes gemaakt. De vijg geeft super veel vruchten, eigenlijk teveel zelfs.” Aan de andere kant van de tuin is de schutting zwart geschilderd. Geertje Marije: “Wij vinden de groene bladeren heel mooi uitkomen voor zowel de lichte als de donkere schutting. Het is leuk dat je dankzij dit kleurgebruik op beide terrassen een heel andere sfeer krijgt.” Het tuinhuisje achter in de tuin is kant en klaar besteld, het dient als atelier voor Geertje Marije, die hier beelden maakt.

Bloemenweide

Het effect van een bloemenweide is ontstaan door een basis van siergrassen met daartussen natuurlijk ogende vaste planten. Carolien heeft gekozen voor salie (*Salvia nemorosa*), duizendblad (*Achillea millefolium*), klokjesbloem (*Campanula lactiflora*), oranje nagelkruid *Geum* 'Totally Tangerine' en donker rozerode beemdkroon (*Knautia macedonia*). Het Mexicaans madeliefje (*Erigeron karvinskianus*) met kleine wit-roze bloemen is perfect om gaten in de border mee te vullen.

1. De forse vijg was al aanwezig en is gespaard gebleven in het nieuwe tuinontwerp. Rechtsachter het tuinatelier.
2. De gemetselde bak voor opvang van het regenwater met lisdodde en dotterbloemen.
3. Het pad van stapstenen loopt door de border. Achteraan een overdekt deel aan de tuinschuur met houtopslag.
4. Carolien Barkman komt regelmatig kijken in de door haar ontworpen tuinen.
5. De donker rozerode bloemen van de beemdkroon.
6. Het met flagstones beklede terras, vooraan in de border *Salvia nemorosa* 'Sensation Deep Blue'.

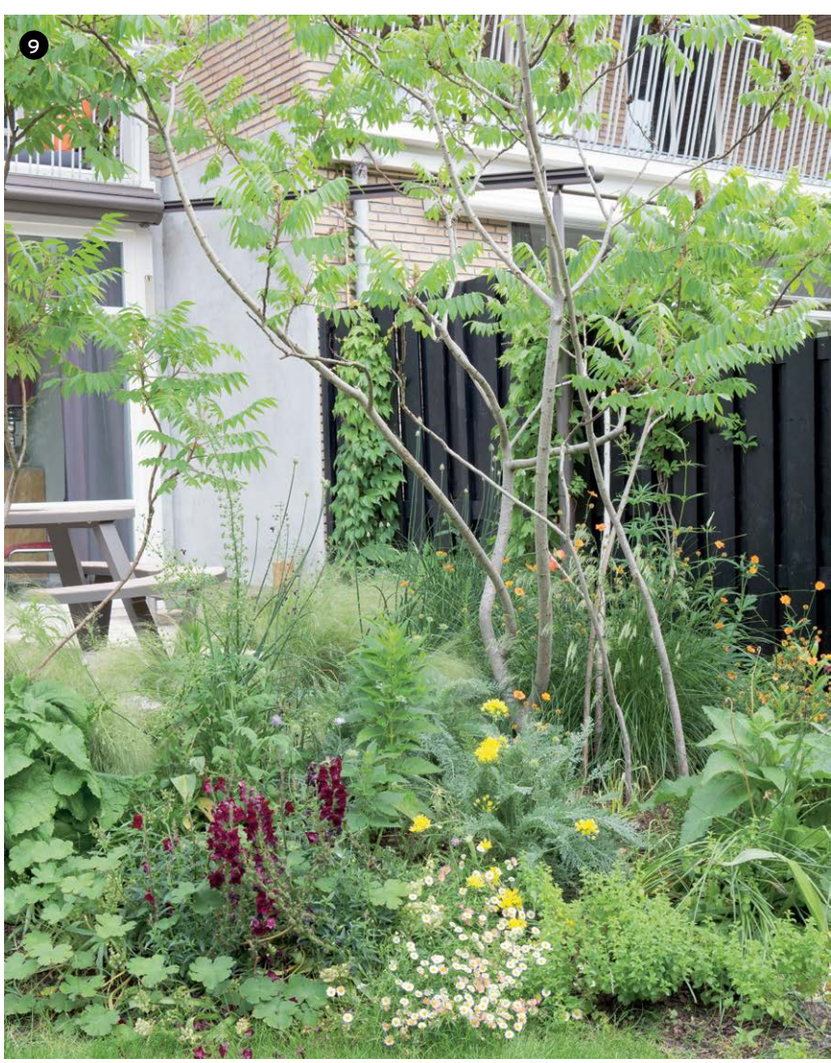

7

Het gebouwtje is bekleed met bouwstaalmatten en moet nog helemaal begroeid worden met klimrozen en clematis. “Omdat we nu vooral thuis werken is het inmiddels een heerlijk thuiskantoor geworden”, vindt Geertje Marije.

Volop bloemen

De tuin is al vanaf april heel kleurig dankzij bloembollen. Carolien heeft een mix van diverse tulpen, narcissen en blauwe druifjes samengesteld. In totaal zijn er vierduizend bloembollen de grond in gegaan. Jan Kees: “Voor ons is het een tuin vol verrassingen geworden, en daar dragen de bloembollen zeker aan bij. Vanaf april begint alles al te bloeien, tot ver in de herfst bloeit er steeds weer iets anders.” Als de tulpen uitgebloeid zijn, beginnen de eerste vaste planten te bloeien, zoals de ooievaarsbek en het nagelkruid. De foto’s zijn in juni genomen, in de borders bloeien dan alweer andere planten. De verschillende soorten zijn in kleine groepjes door elkaar geplant voor een natuurlijk en nonchalant effect. Siergrassen zorgen voor structuur, zoals het lage siergras *Stipa tenuissima* dat regelmatig herhaald wordt. “Wij houden zeker van tuinieren, maar we krijgen drie tot vier keer per jaar hulp”, legt Jan Kees uit. “In het voorjaar plant

8

9

onze vaste tuinvrouw Petra van Aalst eenjarige zomerbloeiers in de borders, zoals de donkerrode tuinleeuwenbek. Zij zorgt ervoor dat het allemaal mooi blijft en dat er in het najaar weer bloembollen de grond ingaan."

In elke tuin een boom

Naast het verhoogde terras is er hoogte van de fluweelboom *Rhus typhina*. Hier stond een oude sierkers bij het terras, deze boom was helaas niet meer zo gezond en moest daarom verdwijnen. Hiervoor in de plaats zijn twee groepjes van de fluweelboom gekomen. Vijf stammetjes bij elkaar, de onderste takken zijn weggesnoeid voor een transparant effect. Jan Kees: "Dankzij de groepjes fluweelbomen is het terras onze favoriete plek in de tuin geworden. Het kan hier best warm worden in de zomer, maar het blad van de bomen zorgt voor verkoelende schaduw. De hoogte van de bomen zorgt bovendien voor een knus gevoel."

7 De onregelmatig gevormde paden en terrassen zijn verhard met gebroken klinkers, over van een ander project.

8 Sierui, *Allium atropurpureum*.

9 Het bosje fluweelbomen in de border geeft schaduw en koelte op het terras.

10 Tegen de licht grijsblauwe schutting groeit leifruit.

11 In elke border zijn verschillende siergrassen gebruikt, zoals smele (*Deschampsia*), vedergras (*Stipa*) en vingergras (*Panicum*).

Insecten in de tuin

De beplanting in deze tuin trekt veel insecten aan. Wil je ook bijen, hommels en vlinders naar je tuin lokken? Plant dan struiken en klimplanten aan als schuilplaats en vul de borders met veel verschillende bloemen. Voor hun overwintering hebben insecten extra schuilplaatsen nodig. Ruim de tuin daarom niet netjes op voor de winter, maar haal dode bladeren en uitgebloeide planten pas weg in het voorjaar. Als extra schuilplek zijn insectenkastjes perfect. Insecten leggen er eitjes in, maar deze nuttige beestjes kunnen hier ook overwinteren. Je maakt zelf makkelijk een insectenhotel van een paar oude blikjes, gevuld met wat mos en rietstengels of bamboestokjes.

12 Ook in de voortuin is een slinger van flagstones aangebracht in de bestrating.

13 De schuin oplopende border naast het terras, ook hier een bosje fluweelbomen.

14 Zeeuws knoopje, *Astrantia major* 'Rosea'.

15 Beemdkroon, *Knautia macedonica*.

16 Op het verhoogde terras de ronde picknicktafel Gargantua van Extremis.

De waterrijke zijtuin

De nonchalante sfeer komt terug in de voortuin. De slinger van stapstenen loopt naar de voordeur en verder naar het bankje. Hier zitten Jan Kees en Geertje Marije 's morgens graag in de zon. "Een heerlijke plek om even met de krant en een kop koffie te zitten. Je zit hier vanaf de stoep helemaal uit het zicht", vertelt Geertje Marije. In de plantvakken bloeien leeuwenbekjes en diverse vaste planten. In het midden is een vrij liggend ovaal perk gemaakt, zodat je er omheen kunt lopen. Dat werkt heel ruimtelijk. Via de oprit loop je door de schuur naar de zijtuin. Dit smalle stuk naast de woning is zeer schaduwrijk. "Het was een wat somber tuindeel", aldus Jan Kees. "Het idee was hier al het regenwater op te vangen om de tuin water mee te geven. Het bleek echter niet genoeg te zijn om er een sproei-installatie op aan te sluiten. Daarom hebben we gekozen voor deze smalle gemetselde bak tegen het huis, dat is mijn projectje geworden. De regenpijpen komen hier op uit. Het is een perfecte plek geworden voor vijverplanten, echt een liefhebberij van mij, en het water trekt bovendien allerlei dieren aan. Ook heel handig om even een gietertje water uit te halen." ✤

14

15

16

TIP

Let bij het kiezen van de vaste planten voor de borders op afwisseling in hoogte, kleur en bloeitijd. Plant groepjes van drie tot vijf stuks voor een natuurlijk effect.

Superhelden met een schop

Groen in Nederland sneuvelt bij bosjes om plaats te maken voor nieuwbouw. Steeds vaker struinen plantenredders en struikrovers sloopterreinen af om weerloos groen te behoeden voor de bulldozer.

TEKST **MARGOT EGGENHUIZEN**

De ‘oogst’ is een tafel vol; Gerard heeft een hoop geredde planten opgepot.

TIP

September tot eind maart is de beste periode om planten te verhuizen. Dan zit je ook buiten het broedseizoen. Wordt er pas volgend jaar gesloopt? Ga deze zomer alvast even kijken, als de planten in bloei staan en duidelijker is welke soorten het zijn.

Altijd is kunstenaar Gerard Jakobs uit Monster alert. “Ik heb in mijn fietstas standaard een tuinschepje zitten. Uit ervaring weet ik dat je snel moet handelen. Als je denkt: deze week ga ik even terug, dan is het groen soms al plat.” Een jaar of twintig geleden is Gerard ermee begonnen: gezonde planten uitsteken bij sloopterreinen of -tuinen, om ze vervolgens in zijn eigen tuin een nieuw leven te geven. In zijn omgeving, het Westland, zijn er nogal wat kassencomplexen die tegen de vlakte gaan. En dat biedt kansen: “Mijn laatste reddingsmissie was eergisteren. Ze hadden tussen kassen bessenstruiken weggehaald, maar ik heb nog zeven stukken wortel met opschot mee kunnen nemen. Even in potten laten wortelen en dan kunnen ze in het najaar de tuin in.”

Circulaire economie

De acties van Gerard sluiten volgens Max Zevenbergen — projectleider bij de Natuur en Milieufederaties en betrokken bij bomenplantproject Plan Boom — aan bij een belangrijk thema op de duurzame agenda: de circulaire economie. “De geredde planten worden in dezelfde omgeving teruggezet”, vertelt hij. “Daardoor is er geen transport nodig voor planten die je anders zou kopen en er hoeft geen nieuwe energie gestoken te worden in het kweken – twee zaken die plantenkopers weleens over het hoofd zien. Waarom de ene plant in de versnipperaar gooien en vervolgens een nieuwe kopen in het tuincentrum?” Dat lijkt inderdaad onzinnig, maar toch staan we er niet zo bij stil. Ruim de helft van de Nederlanders koopt elk voorjaar nieuw perkgoed, blijkt uit onderzoek van duurzame plantenwebshop Sprinklr. Ruim driekwart houdt bij de aankoop geen rekening met het energieproces tijdens de kweek. Max: “Je denkt in het tuincentrum iets goeds te kopen, namelijk meer groen voor in je tuin. Maar in feite koop je iets met een bepaald effect op het milieu. Ook op de langere termijn, als bijvoorbeeld gifstoffen die zijn gebruikt tijdens het kweken slecht zijn voor de bijen die het plantje bestuiven.”

Planten met een verhaal

Enter circulaire economie: tuinen vullen met planten die misschien al tientallen jaren bestaan. Zo kwam ook de Eindhovense tuin van community builder en mede-initiatiefnemer van Struikroven Bernice Kamphuis tot stand. Ze zag een paar jaar geleden hoeveel groen om haar heen verloren dreigde te gaan bij de sloop van haar vooroorlogse wijk. En na de herbouw zouden al die nieuwe tuinen weer gevuld moeten worden. Het idee voor haar initiatief Struikroven was geboren. Struikrovers komen nu op voor weerloos groen in buurten die soms stijf staan van de sloopstress. “Een verhuizing is een heel gedoe. Als alles eenmaal is ingepakt en de zolder leeg is, komen mensen vaak niet meer toe aan het leeghalen van hun tuin”, vertelt Bernice. “Ik krijg dan weleens een verzoek, zoals ‘wil je alsjeblieft de perenboom uit mijn tuin redden die mijn inmiddels overleden man heeft gepoot voor de geboorte van mijn dochter?’ Deze bomen en planten hebben een verhaal, een geschiedenis, je weet waar ze vandaan komen.”

Groene goeroe

Voor Bernice is het sociale aspect ook een belangrijk uitgangspunt bij het struikroven, want het gebeurt altijd samen met bewoners van een wijk. Tijdens een georganiseerde dag zijn ze met z’n allen in de weer met schepjes, schoppen en kruiwagens. “Voor iedereen is het leuk om in verlaten tuinen rond te struinen, dat heeft toch iets avontuurlijks”, zegt ze. En passant wordt de plantenkennis van de struikrovers bijgespijkerd. Bernice: “Er gaat altijd een groenexpert mee – een groene goeroe noem ik hem. We struikroven van september tot eind maart, een periode waarin er geen blad aan de planten zit, dus je herkent de soorten niet altijd meteen. Door de expert leren mensen over groen, dat is heel leuk. Je hoort welke planten je moet laten staan, dat je bijvoorbeeld moet uitkijken voor de woekerende hemelboom, maar dat de fluweelboom wél kan – ze lijken nogal op elkaar.”

Struikrover Bernice Kamphuis.

Lokale biodiversiteit

Gerard heeft geen groene goeroe aan zijn zijde, sommige vondsten blijven een mysterie: “Ik heb een keer twee druiven gered, die hadden ze afgezaagd maar ik kon nog twee stronken uitsteken. Een mooi cadeau voor iemand die een druif in zijn serre wilde hebben, alleen kon ik hem helaas niet vertellen welke soort het was.” De reddingsmissies hebben Gerard al leuke verrassingen opgeleverd, zoals soorten die hij niet had verwacht, maar er waren ook minder fijne ontdekkingen. Hij is op zijn hoede: “Je moet heel erg opletten dat je bepaalde onkruiden niet meeneemt. In een tuin die vol zevenblad of heermoes staat, ga ik niet aan de slag.” Echt iets om op te letten, zegt Max van de Natuur en Milieufederaties, want de lokale biodiversiteit moet met het herplanten geholpen zijn. “Belangrijk is dat je de invasieve exoten in een slooptuin niet uitsteekt. Herplant alleen de soorten die passen bij het Nederlandse klimaat en bij de bodemsoort. Daar zijn Nederlandse insecten op afgestemd.”

Missie: struikroven in alle gemeenten

In Eindhoven hebben de woningcorporaties en de gemeente inmiddels een duurzaamheidspact gesloten: Struikroven, het initiatief van Bernice, wordt voortaan bij alle sloop- en renovatieprojecten ingezet. Ook in andere steden lopen er gesprekken. Bernice: “Mijn missie is om ervoor te zorgen dat struikroven verplicht wordt bij elke sloop of renovatie, en dat we in elke gemeente struikrovers opleiden om die opdrachten samen met de buurt uit te voeren.” Bernice houdt een lijst bij van geïnteresseerde groenliefhebbers die in de toekomst willen meehelpen bij struikroofprojecten in hun eigen omgeving.
Je kunt je aanmelden (en tips over sloopterreinen doorgeven) op www.struikroven.nu

Even vragen

Zomaar een sloop- of bouwterrein op stappen om planten te redden, dat is niet de bedoeling. Max, van de Natuur en Milieufederaties: “Het heeft iets activistisch en dat spreekt ons aan. Wel zijn we voorstander van redden in overleg met de grondeigenaar en de gemeente, dan heb je ook meer kans dat het slaagt. Je weet nooit of je bijvoorbeeld kabels of leidingen in de grond beschadigt. En je wilt niet dat de planten weer weggehaald worden op hun nieuwe plek. Dat gebeurt: ik weet van een actie met perenbomen die verplaatst waren, maar de gemeente verwijderde ze weer. Dan is alles voor niets geweest.”

Helena van Tuijn is aan het struikroven in haar Eindhovense Kerstroosplein-buurt.

Alle vaste planten in de tuin van Bernice komen van rooftochten.

Zeshonderd voetbalvelden

Veel trends waaien over uit Amerika – zoals tiny houses – maar niet de struikroversbeweging. “Het is een Eindhovens initiatief, maar tegelijkertijd niet een Eindhovens probleem”, zegt Bernice. Ze haalt een voorbeeld aan: in Amsterdam ging er tussen 2003 en 2016 groen ter grootte van zo’n zeshonderd voetbalvelden verloren. “We hebben geen tijd meer! In sommige gebieden gaan honderden huizen en tuinen tegelijkertijd plat.” De Eindhovense struikrovers worden nu vaak vooraf ingeschakeld bij sloop- en renovatieprojecten. “Door het hele land zijn er tientallen mensen die dit in hun eentje doen en die niet eens weten dat ze een struikrover zijn”, vertelt Bernice. “Het verschil is dat wij het samen met de hele buurt en met toestemming van bijvoorbeeld woningcorporaties, gemeenten en bouwbedrijven doen. De tijd van stiekem over hekken klimmen is voorbij, de bewustwording begint te komen. Sterker nog: de hekken worden nu wagenwijd opengezet voor ons, om beter bij de planten te kunnen komen. Circulair slopen (waarbij je materialen eruit vist voor hergebruik, red.) is superhip. Er wordt al niet meer gesproken over slopen, maar over oogsten.”

Twee Eindhovense buurvrouwen hebben net een vlinderstruik gered.

Groenexpert Tom van Duuren (links) geeft snoeiadvies aan twee struikrovers.

Samen of alleen

Liever nog zou Bernice al eerder bij de bouwplannen betrokken worden. Zo kan er nog meer groen worden gered, is haar visie: “Het is jammer dat bij een renovatie vaak wordt begonnen met een schone lei. Ik maak heel graag even een plattegrond met daarop bestaand groen, zodat bij nieuwbouw zoveel mogelijk bomen kunnen blijven staan. Als ze écht weg moeten, gaan we met buurtbewoners struikroven of maken we samen speeltoestellen of vogelhuisjes van het hout.” Gerard werkt het liefst in zijn eentje – “op de fiets, doosje achterop, plastic tassie mee” – maar juicht initiatieven om het redden van planten groots aan te pakken wel toe: “Vorige week heb ik me nog doodgeërgerd: in Naaldwijk werd een oude school gesloopt. Er was van alles interessants ontstaan, zoals berkenbomen tussen de tegels. De gemeente plaatste een hek om het terrein, terwijl ik juist dacht: laat het open zodat mensen actief wat planten kunnen weghalen.”

Groen hart

Hoe ze ook te werk gaan, alle struikrovers hebben één ding gemeen: een groot groen hart. Bernice: “De natuur wil er zó graag zijn voor ons. Ze is de hele dag bezig om te groeien, zelfs door stoeptegels heen. Ik vind dat we meer moeten samenwerken en de natuur meer ruimte moeten geven om oud te worden. Dat is toch de magie van de wereld, dat de natuur groeit?” Gerard: “Ik zie weleens dat als huizen zijn gesloopt en alles is geëgaliseerd, na anderhalf of twee jaar de contouren van een tuin toch weer zichtbaar worden. Na een tijdje vecht een bordertje zich terug. Als de nieuwbouw wat langer op zich laat wachten, krijg ik een tweede kans.” Tijdens het uitsteken in een slooptuin hoort hij weleens: “Wat bent u aan het doen?” “Dan leg ik uit dat ik planten aan het redden ben”, vertelt Gerard. “Mensen generen zich vaak en denken: dat doe je toch niet, die planten uitsteken? Terwijl ik denk: planten zomaar in een container gooien of er met de bulldozer overheen gaan, dát doe je toch niet?” ✱

Even afkoelen...

Als het niet meer is uit te houden onder de hete zomerzon, is er maar één oplossing: ijs! En dan het liefst vers en zelfgemaakt. Het kost misschien wat meer moeite, maar het resultaat is het meer dan waard.

TEKST **CHRISTOPHE DECLERCQ** FOTO'S **HEIKKI VERDURME**

Fruitige yoghurtijsbeker

- Bosvruchtensaus (zie recept)
- 1 bakje frambozen (plaats het onmiddellijk in de vriezer)
- Yoghurtsorbet (zie recept)
- Krokante granola (zie recept)

Benodigdheden

- Enkele ijsbekers naar keuze (vriesbestendig)
- Spuitzak met groot getand spuitmondje
- IJsmachine

Bereiding

Zet de ijsbekers in de diepvriezer. Laat het yoghurtijs bevriezen in de ijsmachine. Schep het yoghurtijs dan in de spuitzak met een groot getand spuitmondje en leg 5 min. in de vriezer. Giet in elke ijsbeker wat bosvruchtensaus. Vul de ijsbekers tot de helft met het yoghurtijs. Neem de frambozen uit de vriezer, breek ze wat en strooi in elke ijsbeker een laagje. Vul de ijsbekers tot op 2 cm van de rand met yoghurtijs en plaats 10 min. in de vriezer. Garneer de bekers af met de krokante granola.

TIP
Vervang de granola ook eens door muesli.

Yoghurtsorbet

- 170 g suiker
- 50 g glucosepoeder
- 2 g pectine
- 275 ml water
- 5 ml citroensap
- 500 g volle yoghurt

Bereiding

Meng de suiker, glucosepoeder en pectine. Verwarm het water met het citroensap en voeg de droge ingrediënten toe. Breng kort aan de kook en laat vervolgens afkoelen. Voeg de volle yoghurt toe en mix kort.

Krokante granola

- 25 g witte chocolade
- 100 g granola

Bereiding

Smelt de witte chocolade au bain-marie en meng door de granola. Giet de massa uit op een bakpapier en laat afkoelen. Bewaar in een goed afgesloten doos.

Bosvruchtensaus

- 200 g bosvruchten naar keuze
- 90 g suiker
- 1 g pectine
- 10 g suiker
- 2 ml citroensap

Bereiding

Breng de bosvruchten met het grootste deel suiker aan de kook. Meng de pectine met het kleinste deel suiker en voeg toe. Laat kort doorkoken en voeg het citroensap toe. Laat de bosvruchtensaus afkoelen.

TIP

Ook zonder ijsmachine kun je ijs maken. Het roerwerk moet je dan gewoon zelf doen. Bevries het ijsmengsel in een afgesloten bak en roer om de twee uur goed, zo'n 6 tot 8 keer. Hierdoor breek je de ijskristallen.

Sorbet met kriekbier en frambozen

- 170 g suiker
- 50 g glucosepoeder
- 2 g pectine
- 275 ml water
- 5 ml citroensap
- 500 ml kriekbier
- 100 ml frambozensap

Bereiding

Meng de suiker, glucosepoeder en pectine. Verwarm het water met het citroensap en voeg de droge ingrediënten toe. Breng kort aan de kook en laat vervolgens afkoelen. Laat het kriekbier gedurende 3 min. koken op een laag vuurtje en voeg samen met 100 ml frambozensap toe. Mix kort en laat vervolgens bevriezen in de ijsmachine. Vul de sorbet met kriekbier en frambozen in een flexibele vorm voor kleine 3D-bolletjes en plaats in de vriezer.

Vanilletulp

- 60 g boter
- 60 g bloemsuiker
- 50 g bloem
- 20 g puddingpoeder
- 60 g eiwitten

Bereiding

Laat de boter op kamertemperatuur komen. Roer de zachte boter met de bloemsuiker tot een glad geheel. Meng de bloem met het pudding-poeder en zeef. Roer afwisselend het bloem-puddingpoedermengsel en de eiwitten door elkaar tot je een glad beslag krijgt. Plaats enkele glazen omgekeerd. Strijk het beslag in cirkels met een diameter van ongeveer 12 cm op bakpapier. Bak enkele minuten af op 200 °C tot de rand goudbruin is. Leg de gebakken koekjes onmiddellijk op de glazen en druk deze aan, zodat een tulpvorm ontstaat. De vanilletulp kan na afkoeling gevuld worden met ijs naar wens. ☘

WIN

Uit *Het grote ijsboek* van Christophe Declercq, ISBN 9789401474443, € 25, Uitgeverij Lannoo. *Buitenleven* mag drie boeken weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

Trending @Insta

#Composterenkunjeleren

Sinds velen meer tijd thuis hebben doorgebracht het afgelopen jaar, is tuinieren een favoriete hobby geworden. En terecht! Hoe zorg je extra goed voor je tuin(tje)? Met eigen compost natuurlijk. Het is niet moeilijk. Even inlezen en aan de slag, want composteren kun je prima leren.

TEKST **NIKKI FEMER**

@tuinierhier

Eefje had er een quiz van gemaakt om mensen op een 'gezellige manier' te betrekken bij haar composthoop. "Ze mochten raden wat mijn ontbijt was aan de hand van de inhoud van mijn compostbak. Spoileralert: het waren bananenpannenkoeken." Tip van Eefje: spoel de eiresten af, anders kan het gaan stinken.

@tuintjevanjos

"Composteren kun je leren, dus dat ben ik aan het doen. Ik wist niet zo goed waar ik moest beginnen, dus ik ben maar gewoon ergens begonnen. Heel fijn om al het gft-afval nuttig te kunnen gebruiken! Volgend jaar hopelijk een mooie hoop mest voor de moestuin", schrijft Josine.

@mels_kitchengarden

"Het komt regelmatig voor dat de compostbak overvol is ondanks dat ik er twee heb. Dus zit er niks anders op dan er in te klimmen en toch wat aan te stampen door erop te springen", aldus Melanie.

@claudias.atelier

Claudia combineerde haar twee grootste hobby's: tuinieren en schilderen. Zo toverde ze deze simpele compostbak van pallets om tot een waar kunstwerkje. Composteren zag er nog nooit zo vrolijk uit!

@defytaletuin

Wilma's lesje wormenhotel maken: "Het wormenhotel bestaat uit drie verdiepingen. Op de bovenste verdieping plaats je groente- en tuinafval met daarover een vochtige lap. Door de rasters aan de onderzijde van deze verdieping vallen het kleiner wordende groenafval en de wormenpoep omlaag. Op de middelste verdieping gaat het composteerproces verder en eten (en poepen) de wormen zich een slag in de rondte. In de onderste bak wordt het zwarte goud (de wormenpoep/de compost) opgevangen in een bak. De compost kun je direct in de tuin gebruiken om de bodem van je (moes)tuin te verrijken."

@moestuin_avonturier

Ingenieurs van de bodem, dat zijn wormen volgens Johanna. "Hoewel sommige mensen ze misschien niet de meest aantrekkelijke dieren vinden, spelen wormen een cruciale rol in composteren en een gezonde bodem. Of zoals Charles Darwin zei: 'Het valt te betwijfelen of er veel andere dieren zijn die zo'n belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de wereld, als deze laaggeorganiseerde wezens.'"

@hanneke.roefs

Hanneke: "Mijn zoontje Link was op een zomerse dag bij zijn oma, waar hij in de tuin met de compostbak speelde. Erin rollen was leuk, maar de compostbak omtoveren tot raket nog leuker. Dikke pret! *Ready for take-off...*"

@buitenlevenmagazine

Gave foto gemaakt? Tag #buitenlevenmagazine

de WIJNBEURS

DOOR **ONS PROEFPANEL** GESELECTEERD
UIT RUIM 7000 WIJNEN

~~72,45~~ **-44%**
Nu slechts
€ 39,99
per pakket

Inclusief magnumfles van 1,5l.!

Kennismakingspakket met Magnum van de Wijnbeurs

Profiteer nu van dit Kennismakingspakket met onze vijf populairste rode wijnen. Geniet van: de romige topfavoriet La Pauline, Acantus: bekroond met 10 medailles, de Italiaanse klassewijn Masereto, een rijke en zacht gefruite Blackhawk Merlot en een fluweelzachte klasse Reserva. Inclusief Magnumfles (1,5 l.) van een La Coupole Prestige in de stijl van Châteauneuf. Nu slechts € 39,99 per pakket en gratis thuisbezorgd met actiecode **BL5KP**.

Bestel via **WIJNBEURS.NL/BUITENLEVEN**

Geen 18, geen alcohol

*** Actie geldig t/m 30 juni 2021. Art. 3371910. Niet geldig i.c.m. andere acties.**
Telefonisch bereikbaar ma. t/m vrij. 8.30 -18.00 uur en za. 8.30 - 14.00 uur. 0294 788 103.

Scan de kurk en bestel

BLIND GEPROEFD · NIET LEKKER? GELD TERUG! · VANDAAG ONLINE BESTELD, MORGEN IN HUIS · 100 JAAR PROEFERVARING

De natuur in!

Tot je knieën in de modder

Ooit lagen er achttien dorpen en een stad in het Verdronken Land van Zuid-Beveland. Nadat een watersnood ze in 1530 van de kaart veegde, ontstond er een gebied vol schorren en slikken. Nu zijn vogels er de baas en mogen mensen slechts sporadisch het gebied in. *Buitenleven* dompelde zich onder in de natuur en kreeg er een modderbehandeling bij cadeau.

TEKST **CORINE KOOLSTRA**

Het Verdronken Land in ‘t kort

Waar: natuurgebied in Zuid-Beveland, bij de Oesterdam, aan de Oosterschelde

Wat: beschermd slikken- en schorrengebied waar tot de Sint Felixvloed van 1530 nog achttien dorpen en de stad Reimerswaal lagen. Vooral bekend vanwege de vele vogels

Flora: zeekraal, lamsoor, klein schorrenkruid, zeeaster, Engels slijkgras

Fauna: veel vogels, zoals: rosse grutto, wulp, bontbekplevier, strandplevier, kanoetstrandloper, tureluur, scholekster, bruine kiekendief

FOTO ROB DOOLAARD

Haven Rattenkaai.

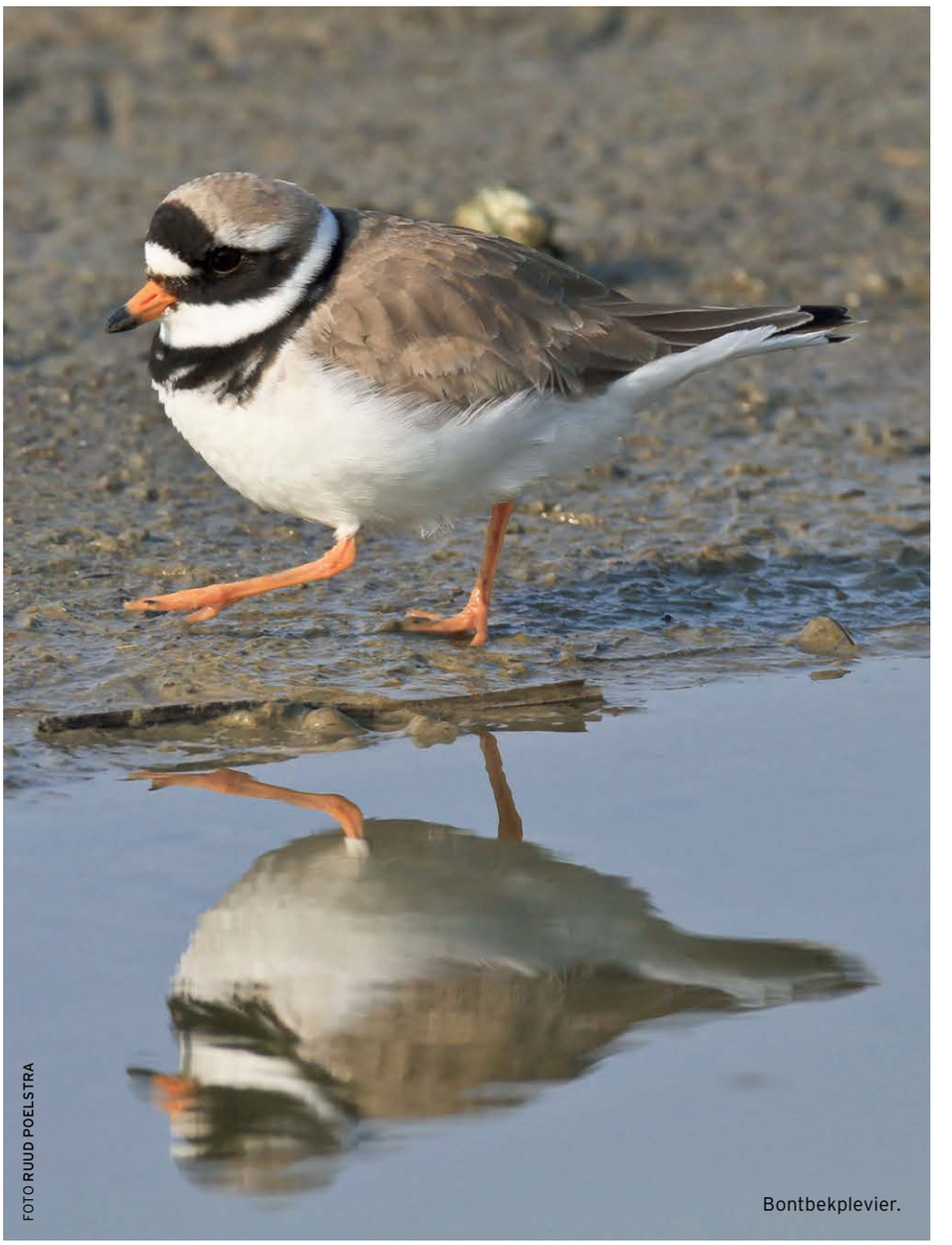

FOTO RUUD POELSTRA

Bontbekplevier.

Boswachter Paul Begijn stapt met één laars in de geul, zakt diep de modder in en trekt hem snel weer terug. “Nee, die moeten we nu niet oversteken. Daar gaan we spijt van krijgen. We hebben in dit gebied een keer bij een wandeling onze gids uit de modder moeten halen. Daar zijn we twintig minuten mee bezig geweest.” ‘Dit gebied’ is het Verdronken Land van Zuid-Beveland. Ooit lagen hier achttien dorpen en de stad Reimerswaal, maar de Sint Felixvloed veegde die in 1530 van de kaart. Het land werd nooit meer heroverd op zee. Nu ligt in deze hoek van de Oosterschelde een gebied vol slikken en schorren. “Slikken worden bij vloed overspoeld. Schorren ontstaan op plekken waar het slik zo hoog is opgeslibd dat ze alleen nog bij springtij onder water komen te staan. Daar kunnen zoutminnende planten groeien als zeekraal en lamsoor”, legt Paul uit. Het Verdronken Land is beschermd natuurgebied. Als bezoeker mag je er alleen in tijdens een van de excursies die Natuurmonumenten organiseert. Het gebied is te kwetsbaar en gevaarlijk voor individuele bezoekers. “Het schorrenlandschap zit vol geulen die hun weg vinden naar zee. Als de vegetatie in de winter afsterft, veranderen de nevengeulen hun weg. Daarom gaan we elk voorjaar opnieuw het gebied bekijken. We moeten sowieso altijd een plan hebben als we met excursies het gebied in willen trekken. We moeten bijvoorbeeld bedenken wat we moeten doen als iemand zijn been breekt en waar de helikopter dan kan landen.”

Kokkels en nonnetjes

Bij het historische getijdenhaventje Haven Rattekaai zijn we het schorrengebied ingegaan. De verweerde meerpalen bij de geul gaven het al een beetje aan: hier laten we de menselijke invloeden steeds meer achter ons en wordt de natuur de baas. We stappen langs zeeaster, Engels slijkgras en strandkweek. Zilte planten, die tegen een zoutbad kunnen op zijn tijd. Zeekraal ken ik van de keren dat het in een restaurant op mijn bord lag naast een stuk zalm. Maar hier groeit het dus in het wild. Paul breekt een stukje voor me af. “In mei op haar lekkerst”, weet hij. Het wordt natter. Voor Paul een goed moment om nog even stil te staan en extra te waarschuwen. Vanaf nu zullen we echt geultjes moeten oversteken. Daarlangs dringt de zee bij vloed het gebied binnen en trekt het water zich bij eb terug. “Probeer mijn voetstappen maar een beetje te volgen. Zorg er in ieder geval voor dat je gaat staan waar het nog een beetje zanderig lijkt. Anders zak je geheid weg in de modder.” De eerste oversteek is spannend, zeker als mijn laars blijft hangen terwijl ik zelf verder loop. Maar met een beetje trekwerk kom ik de modder door en hijs ik mezelf de hoger gelegen schor op. De tweede oversteek gaat al beter. En langzaam krijg ik weer meer oog voor de omgeving. Voor de zeesla die soms als een groene deken de ondergrond bedekt. Paul: “Ja, die verstikt alles. Daarvan zou er wel wat minder mogen staan.” Voor de poeltjes vol kokkels, garnaaltjes, pierenhoopjes en nonnetjes. “Echt een micro-ecosysteempje.” En voor de vergruisde mosselschelpen op de grond. “Het braaksel van een meeuw. Die heeft de mosselschelp gekraakt in haar maag.”

FOTO GCYNTHIA BORRAS/ NATUURMONUMENTEN

Zeekraal.

FOTO GERARD BOS

Tureluur.

Haven Rattekaai was tot 1856 in gebruik als handelshaventje voor Rilland. Vanuit het getijdenhaventje werden suikerbieten naar de fabriek vervoerd. De laatste overblijfselen van het jachthaventje en de aanlegsteiger zijn nog steeds zichtbaar in het schorrengebied

Wegrestaurant

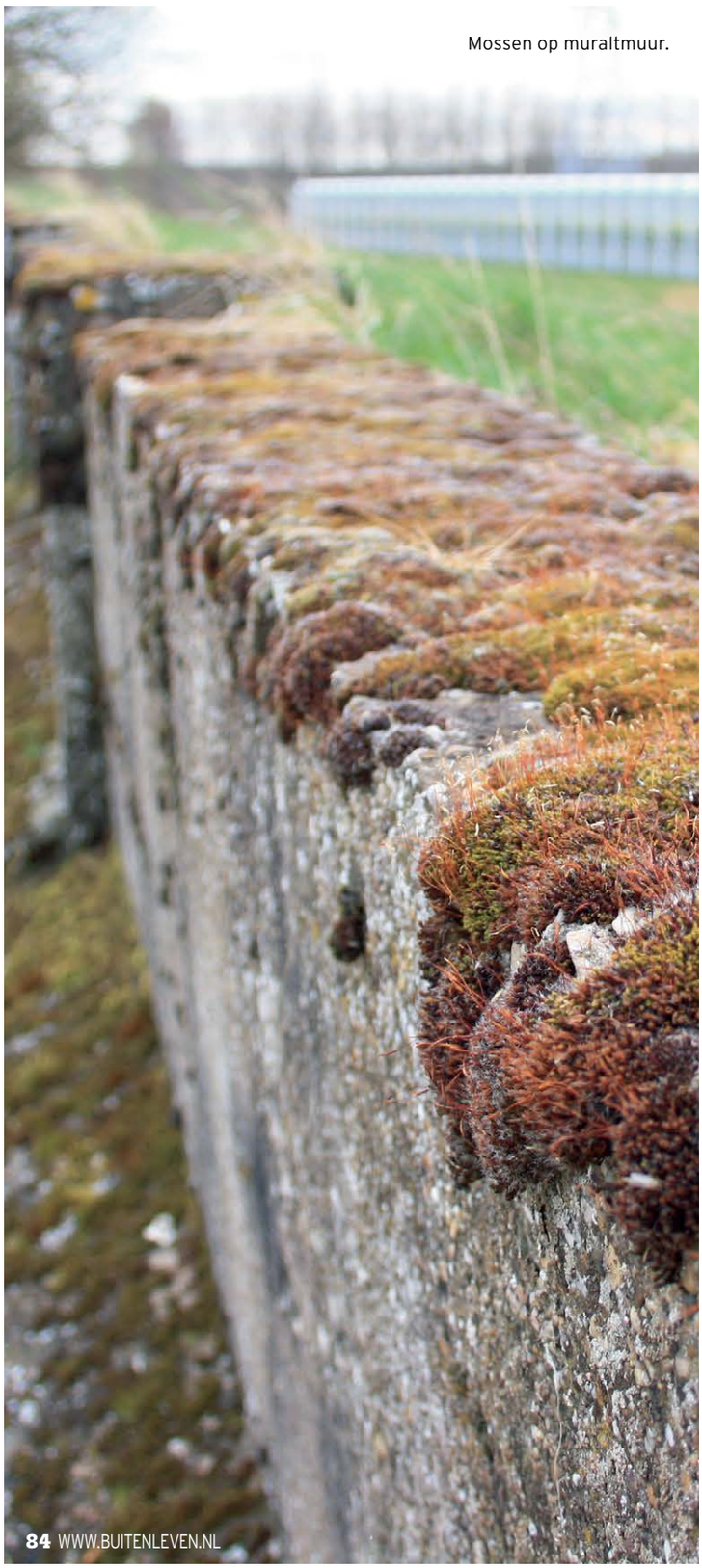
Boven ons is een torenvalk aan het bidden, op zoek naar muizen. Er vliegen lepelaars over. “En hoor je dat? Een graspieper.” Paul is overduidelijk aan het genieten, net als ik. “Dit gebied is een verborgen parel. Ik kom er met opzet niet vaak. Ik wil de dieren namelijk zo min mogelijk verstoren”, vertelt hij. In het gebied leven kwetsbare vogels als kanoetstrandlopers, strandplevieren, bontbekplevieren en rosse grutto’s. Die eten zich met eb – nu dus – vol aan de wormen en schelpen in de bodem van de slikken. “Het is er echt een soort wegrestaurant voor ze. Helaas is door de aanleg van de Oosterscheldekering de stroming in de Oosterschelde minder sterk geworden. Er vindt geen natuurlijke opbouw van slikken en zandplaten meer plaats. De voedselgebieden voor vogels verdwijnen daardoor langzaam onder water.” Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat gaan daarom de getijdennatuur in de Oosterschelde herstellen door een deel van het Verdronken Land van Zuid-Beveland op te hogen met slib dat in de herfst van 2021 vrijkomt bij het uitbaggeren van een vaargeul in de Oosterschelde.

FOTO JAN VEEN/NATUURMONUMENTEN

Scholeksters.

De stad Reimerswaal was ooit de derde stad van Nederland. In de zestiende eeuw sloegen stormvloeden grote delen land rondom de handelsplaats weg en uiteindelijk verdween de stad helemaal onder water. Alleen bij zeer laag water zijn de restanten in de buurt van de Oesterdam nog te zien.

Mossen op muraltmuur.

Klodders modder

De haven komt weer in zicht, maar het valt nog niet mee er te komen. Een brede geul scheidt ons. Paul maakt daarom een omtrekkende beweging tot we een plek zien waar de geul smaller is. Onderweg wijst hij op geniepige neven-geultjes die slecht zichtbaar zijn onder de vegetatie. We springen, letten goed op en ontdekken dan een plek waar de oversteek van de geul beter te doen lijkt. Paul gaat voor, springt op een zanderig stuk, zakt weg, maar weet met zijn lange benen nét de hoger gelegen schor op te sprin-gen. Die tactiek gaat bij mij niet werken, dus zal ik een andere springroute moeten afleggen. Maar hé, ik ben intussen een pro… De eerste sprong gaat inderdaad goed. Bij de tweede sprong maak ik helaas een inschattingsfout. Mijn ene laars zakt meteen diep weg in de modder. De andere wil ik bijtrekken, maar verdwijnt op een meter afstand net zo diep de modder in. Ik trek, maar tevergeefs. Ik sta muurvast. Als ik me eruit probeer te wurmen, zak ik nog dieper weg en zit ik tot mijn knieën in de vette slik.

Op pad in het slik

- Het slikken-en schorrengebied is alleen toegankelijk tijdens excursies die worden georganiseerd door Natuurmonumenten. Zodra de coronamaatregelen het toelaten, worden ze weer opgestart. Kijk voor de data op: www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/verdronken-land-van-zuid-beveland
- Een mooi uitzicht over de schorren en slikken heb je vanaf de Oesterdam en vanaf de Haven Rattekaai in Rilland. Vanaf het havenplateau overzie je het hele gebied. Je kunt er genieten van het schitterende uitzicht, de vogels en de voorbijsnellende wolkenpartijen. Er staat een picknicktafel en je kunt er gebruikmaken van een vaste, staande verrekijker. Rattekaai is ook prima te combineren met een fietstocht door dit deel van Zuid-Beveland via het fietsknooppuntennetwerk.

Of er sprake is van paniek? Nee, totaal niet. Boswachter Paul vraagt zelfs lachend vanaf de kant of hij een foto van me mag maken, omdat het tafereel er zo grappig uitziet. Maar daarna zullen we toch echt over moeten gaan tot actie. In beide onderbenen is namelijk geen beweging meer te krijgen. Dus gaan we maar graven. Met de hand. Als een stel kleuters in de zandbak. Net zolang tot eerst mijn been weer zichtbaar is, dan mijn laars en ik mijn voeten weer een beetje kan bewegen. Met een zwaar zuiggeluid weet ik het vacuüm te doorbreken. Nu snel wegwezen, voor de modder zich weer rond mijn benen samentrekt.
Op de hoger gelegen schor maken we de balans op. Paul kan met zijn modderoutfit zeker niet meer terug naar kantoor, concluderen we. Maar ík zie er echt uit als de donkere versie van de verschrikkelijke sneeuwman. De modder zit tot aan mijn broekriem en ik ruik… aards. “Ja, dat is het verrottingsproces van planten, dat je ruikt”, weet Paul. In een poeltje spoelen we zo goed als het gaat onze handen schoon. Paul gebruikt wat zeesla als vochtig doekje. “Is het toch nog ergens goed voor”, zegt hij lachend. Daarna vraagt hij toch wat bezorgd: “Maar, gaat het weer een beetje?” Ik knik. Wat er net is gebeurd, is hét bewijs dat je nooit als leek in je eentje het gebied in moet gaan. Maar ook dat je in Nederland nog het echte wildernisgevoel kunt ervaren. Hoe mooi is dat? ✱

Kevers zoeken in het Nederlandse bos

Onbekend maakt onbemind

Insecten in het bos leiden veelal een verscholen leven: in boomstammen of hoog in het bladerdak. En ze zijn met zo veel soorten, in zo'n complex systeem, dat ze bij bescherming van natuur vaak buiten beeld raken. Dat geeft te denken, juist nu het aantal insecten zo dramatisch daalt.

TEKST **ANKIE LOK**

Rolrond vliegend hert.

FOTO ANKIE LOK

In Nederland komen zo'n 4200 soorten kevers voor, die de kenner deels weet te verzamelen.

In een houten lijst, achter glas, netjes op een rij: zo eindigen kevers wel vaker. Alleen als je goed kijkt, zie je verschillen. Op strookjes papier staan handgeschreven soortnamen, vindplaatsen en data. Kleine wespenboktor, grote wespenboktor, eikenwespenboktor. Deze exemplaren komen uit de collectie van Jan ten Hoopen. Hij heeft ze uitgestald op de motorkap van zijn bestelwagen, naast dikke takken zonder schors. Over het hout krioelen smalle paden: knaagsporen. Een beetje raar, volgens Jan, die belangstelling voor dood hout, maar nuttig. Je komt er soorten in tegen die je letterlijk niet zo gauw ziet. Schorskevers bijvoorbeeld, die zich voortplanten tussen bast en hout. Jan pakt een tak en vertelt wat hij ziet. "Dit is het klassieke beeld: een paringskamer met vertakkende gangen. Het mannetje of vrouwtje maakt die kamer en lokt een soortgenoot." Uit de eitjes die de kever vervolgens legt, komen larven, die zich door de boom heen vreten en zich uiteindelijk verpoppen tot volwassen insect.

Rolrond vliegend hert

Als ecoloog en adviseur is Jan vandaag op stap met een tiental leden van de Nederlandse Entomologische Vereniging (NEV). Bij het klooster in Ter Apel vertelt hij wat ze vandaag zoal kunnen aantreffen. De spectaculairste soort die Jan zelf in dit bos vond – "een dooie, wel wat uitgedroogd" – was het rolrond vliegend hert. Boswachter Leon Luijten, die er vandaag ook bij is, geldt als de ontdekker van deze soort in Westerwolde, de landstreek in het zuidoosten van de provincie Groningen waar ook het Kloosterbos ligt. Het was 1999, de eerste zomer in zijn nieuwe huis. Hij twijfelde destijds nog wel. "Volgens het keverboek kwam de soort alleen in Zuid-Limburg voor. Maar twee jaar later kwamen NEV-leden op bezoek en zij vonden er ook eentje." Het groot vliegend hert – familie van de rolronde, ongeveer zoals de chimpansee en de mens zich tot elkaar verhouden – wordt beschermd volgens de Habitatrichtlijn van de Europese Unie. Het rolrond vliegend hert heeft geen beschermde status, terwijl deze volgens Jan minstens zo zeldzaam is. Schertsend: "Vergeleken hiermee is het groot vliegend hert eigenlijk maar saai."

Snuitkever.

Uit de lucht gevallen

Er zijn ook soorten die als zeldzaam bekend staan, maar waarvan je toch overal sporen blijft tegenkomen, vertelt Jan. “De paarse metaalboktor bijvoorbeeld vind je op takken die uit de boom zijn gevallen. Die komen dus van boven. Heel wat insecten leiden zo’n verborgen bestaan, als entomoloog weet je maar een fractie.” Het Kloosterbos geeft vandaag een toeschietelijk inkijkje. De deelnemers hebben zich nauwelijks verspreid – hurkend en bukkend tussen omgevallen boomstammen – of er klinkt al een stem: “Rolrond vliegend hert!” Het blijkt een vrouwtje. Een deelneemster met fotocamera wil haar graag even vasthouden. Keveraar Ruud Jansen stemt in, maar hij wil haar wel terug, hij neemt de kever graag mee voor zijn collectie. Het Groningse bos schenkt Ruud even later ook een mannetje, met de kenmerkende ‘neushoorn’. “Omdat er zo veel insectensoorten bestaan, word je als kenner gedwongen tot een specialisme”, legt de keveraar uit. Kevers vindt hij een mooie, diverse groep. “Je hebt soorten die hout eten, andere eten aas, weer andere leven in het water. Langzamerhand raak je erin thuis.” Hij is gefocust op minuscule kevertjes van maximaal 3 mm, die hij onder de microscoop bekijkt. “Om de soort te bepalen, moet je het genitaal eruit peuteren. Dan heb je het soms over 0,1 mm.” Ruuds collectie telt 2200 Nederlandse soorten, van de ruwweg 4200 keversoorten die hier voorkomen. Daarmee is hij al een heel eind op weg. “Er zijn verzamelaars die drieduizend soorten hebben, maar compleet zul je ze nooit krijgen.”

Speuren onder de bast naar verscholen beestjes.

FOTO ANKIE LOK

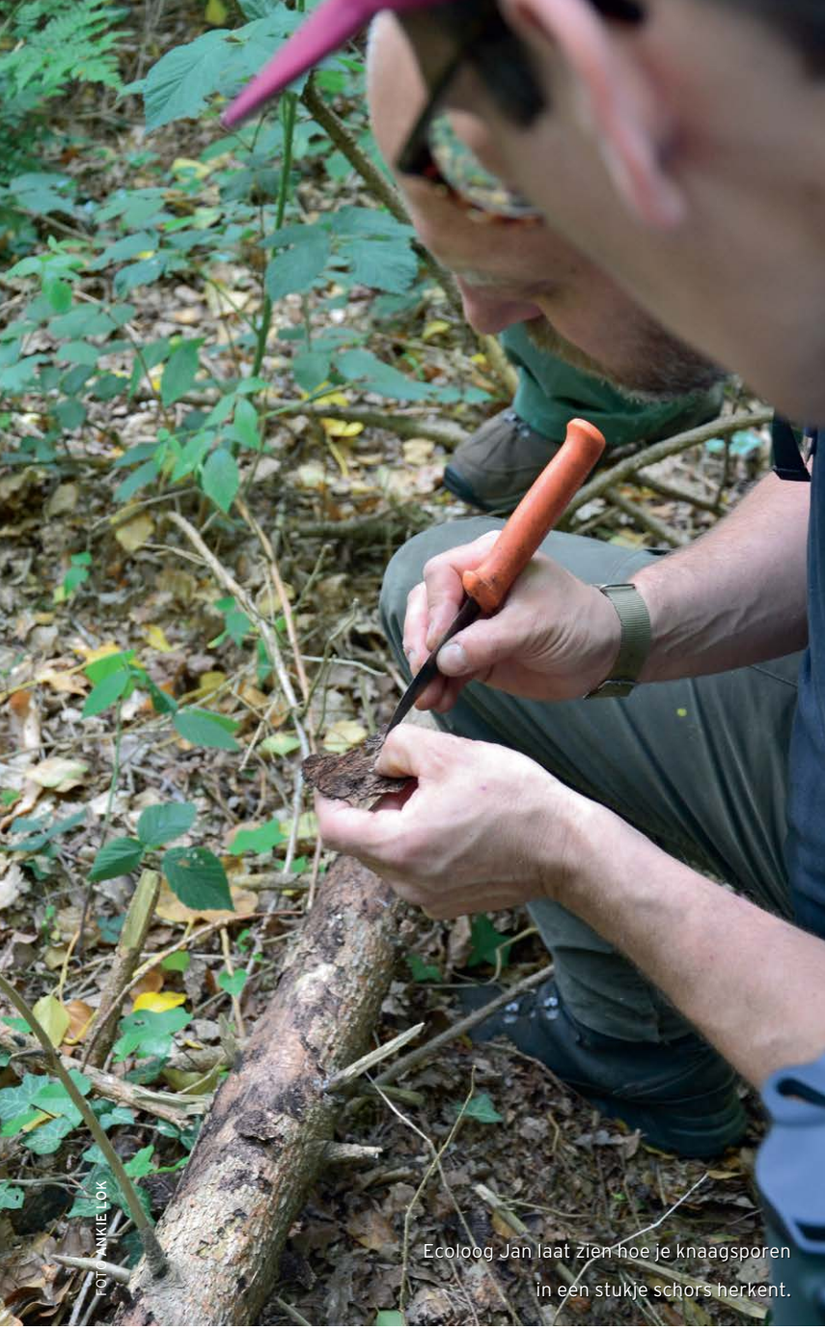

FOTO ANKIE LOK

Ecoloog Jan laat zien hoe je knaagsporen in een stukje schors herkent.

Duizelingwekkend

Die duizelingwekkende aantallen – ter vergelijking: vogelaars hebben het met 'slechts' zo'n 770 soorten in heel Europa te stellen – verklaart ook weer waarom er nog zo weinig bekend is over leefwijze en gedrag. Het bos is in Nederland nog deels onontgonnen terrein, stelt Jan. "Kort door de bocht: natuurbeschermers zijn niet zo met bos bezig en bosbouwers zijn niet zo met natuur bezig. Dus voor insecten is al helemaal weinig aandacht, terwijl die samen met schimmels misschien wel het belangrijkste onderdeel zijn van een bosecosysteem."
De aandacht in de bosbouw gaat doorgaans naar zichtbare dieren als roofvogels, dassen en bosmieren. "En dan kijken ze vooral naar wetgeving", vult Jan aan. In Nederland is behalve het groot vliegend hert ook de vermiljoenkever beschermd, die voorkomt in de zuidelijke provincies. Daar ziet Jan voor bossen steeds vaker een plan van aanpak. De vraag die opborrelt: wordt er genoeg gelobbyd voor insecten? "Eigenlijk alleen voor vlinders", constateert de keveraar. "En dat is best begrijpelijk, want dagvlinders zijn zichtbaar en dat is natuurlijk handig als je soorten wilt beschermen. Wil je met kevers aan de gang, dan moet je in hout gaan pulken." Bij natuurbescherming wordt vaak een pars pro toto gezocht, legt hij uit. Een werkwijze die iets breders vertegenwoordigt. "Bosranden kappen bijvoorbeeld. Dat doe je voor vlinders, maar daar profiteren ook allerlei boktorretjes van. Het kan dus juist interessant zijn om gedetailleerder naar insecten te kijken." Toch werpen die 4200 keversoorten vrijwel meteen een drempel op. "Je komt al gauw op een uitermate gespecialiseerd vlak, waarbij maar enkelen in Nederland kunnen vertellen wat voor beestjes het zijn. In de praktijk is dat redelijk onwerkbaar."

Tips voor beginners

- De boktor is een overzichtelijke keverfamilie, met 91 Nederlandse soorten.
- Zoek onder en in het dode hout op de bosgrond, in afgevallen takken en boomstammen.
- Neem een schroevendraaier mee, daarmee verwijder je makkelijk de dode schors.
- Leg zodra je klaar bent met het hout de afgepelde stukjes schors terug, zodat de beestjes zich er weer onder kunnen verschuilen.

Boktor.

Ontdek In het Groen.

In het Groen is nieuw, maar toch bestaan we al meer dan veertig jaar. In het Groen is namelijk de nieuwe naam voor gasten van de vereniging Vekabo. Wij zijn er voor gasten die op zoek zijn naar een kleinschalige camping of accommodatie, in het groen, op het platteland of bij de boer. Bij onze gastvrije bedrijven vind je rust, maar er is ook altijd wat te doen. Ontdek het zelf en kom overnachten In het Groen.

inhetgroen.nl

Glanskever.

Kniptor.

Glanskever en kniptor

Een blik omhoog, naar het kronendak van dit Kloosterbos, doet ineens een overweldigende rijkdom vermoeden. Zijn er misschien zelfs soorten die hier een kans maken, maar nog ontbreken? “Het systeem is zo complex en divers dat we dat niet precies kunnen zeggen. Maar je kunt er gerust van uitgaan dat het zo is”, zegt Jan. “Uit het weinige onderzoek dat is gedaan naar de afbraak van bomen blijkt bijvoorbeeld: de eerste soorten die erop neerstrijken en de schimmels die zij bij zich dragen, sturen de afbraak. Komen die ene kevers als eerste, ontstaat er tot het einde een bepaalde weg, die totaal verschilt van de weg bij andere eerste soorten.” Ondertussen heeft keverman Ruud meer successen geboekt: glanskevertjes, snuitkevertjes, een ritnaald en de larve van een kniptor. Met zijn schroevendraaier, hét gereedschap van keveraars voor dood hout, peutert hij stukjes bast van een omgevallen es. Het schorskevertje dat hij blootlegt, zal hij thuis op naam moeten brengen, net als larven met een oranje kop met indrukwekkende kaken. Adviseur Jan ziet in het landelijke natuurbeleid kansen voor deze niche, zoals voor het rolrond vliegend hert. “Dat is een herkenbare soort en beheerders vinden ’m leuk. Daar zou meer werk van gemaakt kunnen worden, bijvoorbeeld met algemene richtlijnen. Nu is het zo: niemand mist ze, want niemand ziet ze.” ☘

Onzichtbare levenscyclus

Er bestaan insecten die als larve wel zes of zeven jaar in het hout wonen, vertelt ecologisch adviseur Jan ten Hoopen. Al die tijd zien we ze niet. “En het grappige is: eenmaal als volwassen beest, in de wijde wereld, leven ze maar een paar weken of maanden. Sommige soorten hoeven dan niet eens voedsel te zoeken en zijn alleen met voortplanting bezig.” Het rolrond vliegend hert leeft tot aan de verpopping een tot twee jaar in het hout. Deze kever wordt vooral in beuken gevonden, maar ook in essen en vruchtbomen. Soorten die tussen schors en hout leven, zoals de letterzetter, ontwikkelen zich binnen enkele weken tot maanden van eitje tot volwassen kever.

FOTO ANKIE LOK

Boswachter Leon Luijten (links) en keveraar Ruud Jansen.

Met pony's in niemandsland

Het project

Wat: stichting Esha Ness, die pony's, kinderen en natuur bij elkaar brengt
Wie: Jane Brommet (71)
Waar: Elst (GLD)
Meer info: sites.google.com/site/dewereldvaneshaness

DOWN TO EARTH

Hoe groener hoe beter. Steeds meer mensen willen duurzamer en dichter bij de natuur leven. Maar hoe vergroen je in de praktijk? *Buitenleven* spreekt met de voorlopers, groene inspirators en mensen die het gewoon doen. In het groot of in het piepklein. Deze keer: Jane en haar pipowagen in een stukje niemandsland. Ze leeft er in en met de natuur, haar katten, kippen, pony's en haar 'stalkinderen'.

TEKST EN FOTO'S **MARJOLEIN VAN ROTTERDAM**

Als we aan de koffie zitten en Jane Brommet begint uit te leggen hoe zij van een rijtjeshuis in een pipowagen terechtkwam, worden we opgeschrikt. Een mees vliegt vlak over ons naar een nestkast. "Aha", roept Jane, "hopelijk toch een nest in nr. 85a, zoals ik het vogelhuis heb genoemd." Het meesje aarzelt en vliegt met een snavel vol ponyhaar terug naar het hek. Jane knikt bemoedigend naar hem. "Toe maar. Wie wil hier nu niet wonen? Toen ik hier de eerste keer kwam kijken was ik meteen verliefd. Een eigen landje in het groen." Ze noemt het landje De Streep en het is niet moeilijk te raden waarom. Het land is een lange streep tussen een perceel graan, de wei van een shetlandponyhouder, een bedrijventerrein, nog meer bedrijven en een kunstmatige plas. "Er heeft ooit een boerderij gestaan", vertelt ze. "Aan de bomen kun je het nog zien. Als ik een halve meter diep graaf zit ik in de boerderij. De resten zijn nooit weggehaald."

Groeien en leren van pony's

Tot vier jaar geleden had Jane in Elst een weiland en stal waar kinderen die lastig, moeilijk of ingewikkeld gevonden werden, een tweede huis vonden. Ze noemde het de stichting Esha Ness (het noordelijkste puntje van één van de Shetlandeilanden) en maakte er een plek van waar de kinderen konden groeien en leren van de pony's. Met Jane als de altijd beschikbare oma, een lieve, maar bij tijd en wijle ook pittige oma. Ooit, toen ze op een vrachtwagen reed, was haar bijnaam Tarzan. "De kinderen kwamen uit zichzelf", vertelt ze. "Ze kwamen aanwaaien, soms werden ze meegenomen door de kinderen die hier al rondhingen. Ik ben nooit naar ze op zoek gegaan, ze werden ook niet door instanties naar mij toegestuurd. Het ging vanzelf en altijd was het ongelooflijk. Ik heb met de kinderen heel veel moois meegemaakt, kunnen zien hoe ze leerden van de pony's bijvoorbeeld. Pony's maken je snel duidelijk dat je eerst de fout bij jezelf moeten zoeken. Het zijn spiegels. Ook leerden de kinderen zelfvertrouwen krijgen. Ze mochten alles, met een elektrische zaag werken, hout kloven, de dieren verzorgen, of leren mennen met een wagentje, maar ze moesten wel iets dóen. De ouders ook trouwens. Ik trek het niet als ze niet komen wanneer hun kind voor het eerst bij een officiële gelegenheid mag mennen bijvoorbeeld. Dan stap ik erop af."

In de familie

De pony's had ze al voor ze aan haar project begon. Al vanaf haar jeugd is Jane bezig met pony's en paarden. De opa bij wie ze opgroeide, had paarden en was betrokken bij de draverswereld en bij de renbaan in Hilversum. Maar het zijn vooral de 'shetten' met hun dwarsheid, intelligentie, geweldige geheugen en hun mooie wimpers, die Jane bekoren. Vanaf begin jaren tachtig rijdt ze twee- en vierspanwedstrijden met shetlandpony's – op hoog niveau. Als ze stopt, doet ze haar pony's een belofte: 'Ik breng jullie goed en veilig naar het einde'. "En dat heb ik gedaan. Wist je trouwens dat ook de woonwagen in de familie zit? Mijn oma aan moederskant was Ierse en een *traveler*. Haar familie woonde in woonwagens." Janes familiegeschiedenis is er een als een historisch drama. Ze had geen fijne jeugd – wat een eufemisme is. "Het was altijd onveilig. Daardoor weet ik hoe dat is en voel ik goed wat kinderen missen of nodig hebben. Dat is misschien wel de zin van mijn leven. Dat ik de natuur en kinderen in verbinding breng en de kinderen laat groeien. Totaal 42 kinderen en negen pony's heb ik bij me gehad. Pony Ralph maar liefst 35 jaar. Hij is veertig geworden en vorige zomer overleden. Dat is iets. Nou, het is gewoon ellendige rouw, ik voel me zijn weduwe. Hij was mijn grote meneer. Toen ik hem voor het eerst zag, keek hij mij met één oog aan. Ik ben nog nooit zo verliefd geweest. Niet dat het daarna vanzelf ging. Iedereen vindt shetjes lief, tot je ze wat vraagt. Het zijn eigenwijze drommels. Maar als je hen kunt vertrouwen, vertrouwen ze jou altijd. Met Ralph heb ik nog gereden in een karretje toen hij al blind was. Dat was dus letterlijk blind vertrouwen."

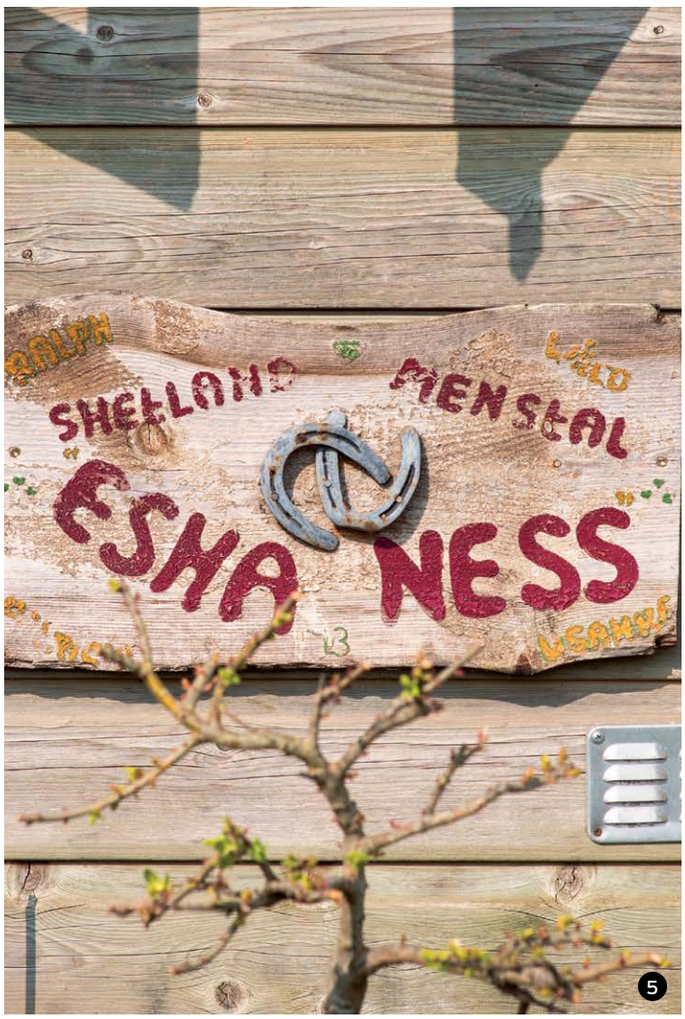
1 De pipowagen van Jane, mét uitbouwtjes.
2 Ook het interieur van Janes pipowagen komt van Marketplace.
3 De prachtige zwarte els stond er al.
4 Jolly, Guus en Oby (vooraan, met de mooie manen) in hun wei.

Do try this at home

Tips van Jane voor een eenvoudiger maar rijker leven in verbinding met de natuur.

- "Bedenk wat je écht nodig hebt en laat de rest weg. Van ontspullen word je blij."
- "Voorkom verspilling. Plaats bijvoorbeeld een flesje met stenen in de stortbak van de wc. Bakstenen werken ook."
- "Herken verloren gewaande spullen en recycle deze. Gebruik oud hout bijvoorbeeld opnieuw."
- "Leer van de dieren om je heen. Leer jezelf kennen. Bedenk dat raar gedrag meestal bij jou vandaan komt. Paarden zijn spiegels."
- "Wees voorbereid op zware tijden en leer overleven. Kijk bijvoorbeeld naar filmpjes op YouTube over survivallen. Zorg dat je schoorsteen goed geveegd is en dat je een houtvoorraad hebt."
- "Werk samen. Dankzij samenwerking met waterschappen en een instelling voor begeleid wonen is het hier een stuk groener geworden."
- "Leef met de seizoenen en leer te kijken maar ook te zien. De zon komt op in het oosten, weet je ook hoe breed de oostelijke horizon is?"

5

6

7

8

Door kinderen gebouwd

Al 34 jaar werkt Jane met kinderen en pony's op haar weiland in Elst als het bericht komt dat de huur wordt opgezegd. "Ik maakte er natuurlijk vreselijke stampij over. Overdreef ook wel wat", zegt ze lachend. "Dat ik werkte met autisten. Dat ik een gediplomeerd inrichtingswerker ben (wat waar is) en eigenlijk de gemeente hélp. Toen kwam de wethouder met deze plek. Het enige minpunt was: ik kon mijn pony's hier 's nachts niet alleen laten. Op de vorige plek woonde ik in de buurt en bleven de pony's 's nachts in de stallen. Hier kan iedereen vanaf de weg de stallen zien staan. Maar ik kreeg een idee: op de oude plek hadden we een pipowagen. De kinderen gebruikten die als chillruimte. Als ik daar nou eens in ging wonen, lekker bij mijn kippen, poes en vier pony's Oby, Guus, Jolly en Knuffel? Zo gezegd zo gedaan en nu wil ik hier nooit meer weg. Letterlijk. Eerst wilde ik de woonwagen *off grid* houden, maar toen kreeg ik de wethouder aan de telefoon: 'We gaan je elektriciteit, waterleiding en riool aanleggen.' Ik schrok me rot maar ben er nu heel blij mee. Tegelijk probeer ik wel zo weinig mogelijk te belasten. Bijvoorbeeld door met minder water de wc door te trekken. Alles klein. Ik mag 63 m^2 bebouwen, dus met de stallen en een werkplaatsje erbij, gemaakt van een oude vrachtwagenbak. Op Marktplaats heb ik een gratis gemeenteschuur op de kop getikt die ik gebruik als klompenhok voor jassen, schoenen en een koelkast en vriezer. De kinderen hebben een serre voor de wagen gebouwd. En ze hebben ook het kippenhok en de stallen gebouwd, super hè? Er zijn nog vier pony's en vier kinderen over. De kinderen zijn inmiddels al jongvolwassenen. Maar die blijven dus komen!"

5 Esha Ness is een landpunt op een van de Shetlandeilanden. Er is een vuurtoren met dezelfde naam.
6 Ook de kippen hebben het goed bij Jane.
7 Oby in de wei.
8 Guus in zijn stal.

“Ik maakte vuur en smolt sneeuw. Je leeft dan echt”

9

Leven met de seizoenen

Intussen zet de verjonging van het andere levende materiaal, de bomen, struiken en planten, door. Jane: “Ik heb van alles geplant. Daar heb ik ook hulp bij gehad, van vaste jongens van een begeleid wonen project die tuinwerk doen. Ze hebben heel veel geplant langs de sloot. Vooral wilgen die gesnoeid zijn en weer opnieuw uitlopen.” Ook die mannen komen graag bij Jane. “Een van de jongens was er een die nooit praatte. Vanaf het moment dat hij hier komt, kletst hij.” We lopen naar de waterkant. “De strook aan de overkant van de sloot is ook een mooi verhaal. Die is van het waterschap, zo kunnen ze de slootkanten maaien. Nu ‘maaien’ de pony’s er en mogen de slootkanten natuur worden. Zo zie je maar dat samenwerking werkt”, zegt Jane. Ook heel mooi van op zo’n plekje in het groen wonen, is dat je veel meer leeft met de seizoenen, volgens haar. “Hoor je die buizerd? Als de jongen vliegles krijgen, man, dat is geweldig. En van de winter, met die sneeuw! Ik werd helemaal dol. De pony’s ook trouwens. Het leken wel koeien die voor het eerst de wei in mogen. Ik vond het zo mooi. Ach, zo mooi. Ook omdat je gedwongen wordt je met de basis bezig te houden. De waterleiding was

10

Wat kost dat?

Een niet-geïsoleerde pipowagen tik je voor een paar duizend euro op de kop. Jane heeft hem jaren geleden gekregen. Alle gebouwtjes tegen de woonwagen aan zijn gerecycled. Het schuurtje komt van Marketplace op Facebook. Ook binnen komt het meeste van Marketplace. Jane betaalt huur voor haar plek en betaalt voor elektriciteit, water en de aansluiting op het riool. Totaal ruim € 500 per maand.

bevroren, maar ik was voorbereid. Had filmpjes gezien van gasten die voor de lol bij –30 °C onder een tarp gaan liggen. Ik maakte vuur en smolt sneeuw. Je leeft dan echt, hoor. Je komt dichter bij de essentie. Wat heb je echt nodig? Iedere Nederlander komt óm in de spullen. Ik heb ook nog wel het een en ander, maar ik weet wat ik echt nodig heb. Schoon water, een dak boven mijn hoofd, warmte en wat te eten. *That's it.*
Als ik wakker word, kijk ik vanuit mijn bed over het weiland en hoor ik de vogels. Tegen een uur of negen beginnen de paarden te roepen en laten ook de kippen van zich horen. Alles bij elkaar leeft hier een hele ark van Noach. Er zitten kikkers, libellen, vlinders en ongelooflijk veel vogels, van visdiefjes tot groene spechten. Als ik hier ben, is er altijd verbinding." Diepe zucht. "Verbinding. Het mooiste woord dat ik ken." ✱

9 In de stal worden de niet meer levende pony's geëerd.
10 De door de kinderen gebouwde serre is een tweede huiskamer.
11 Janes pony's zijn allemaal vossen en allemaal groot.

Biologisch tuinieren met DeZaden

Alles voor de biologische tuin vind je bij DeZaden.nl

Van biologisch afbreekbare potjes tot biologische zaden, alles voor een duurzame tuin en biologisch tuinieren vind je op www.DeZaden.nl

DEZADEN

www.dezaden.nl

BUITENLEVEN nieuwsbrief

Met de nieuwsbrief hoef je nooit meer iets te missen van *Buitenleven*

- Bloemen en planten
- Biologisch tuinieren
- Vogels, insecten en andere dieren
- Praktische tuinadviezen
- Inspirerende tuinreportages
- Verrassende buitenuitjes
- (Moestuin)recepten
- Groene doe-tips

Leuke winacties in de nieuwsbrief

Ga naar www.buitenleven.nl/nieuwsbrief en schrijf je in!

Groene vingers

NIEUWS | SHOPPING | PRAKTISCHE TIPS

TEKST **MIRJAM ENZERINK**

Bloeiende klimmers

Een muurtje, pergola of schutting kun je eenvoudig vergroenen met snelgroeiende klimplanten. Of gebruik klimmers om de veranda, gevel of overkapping aan te kleden. Heb je niet zo'n kapstok voor groen in je tuin? Je kunt een klimplant als Toscaanse jasmijn of chocoladerank ook een boom in leiden. Of over een klassieker als de rozenboog. Ook met een eenvoudige constructie van steigerbuizen en staaldraad maak je relatief eenvoudig een stevige leivorm. Wil je een tuin vol eetbare planten, kies dan voor klimmende struiken die na de bloei vruchtzetten. Ook ideaal omdat ze relatief weinig ruimte in beslag nemen. Met Japanse wijnbes, framboos en fuchsiabes bijvoorbeeld geniet je van bloemen, groen én lekkere bessen.

FOTO IVERDE

1

2

3

4

5

1. *Akebia* of chocoladerank (*Akebia quinata*) bloeit in de lente met donkerpaarse (chocoladekleurige) of witte bloemen ('Alba').
2. Maak een stevige constructie voor blauweregen (*Wisteria*) want deze klimmer heeft 'wurgkracht'.
3. Bosrank (*Clematis*) bloeit vanaf mei de hele zomer door met opvallende blauwpaarse bloemen.
4. De ranken van de trompetklimmer *Campsis radicans* 'Flava' kunnen wel 8 m lang worden.
5. De witte bloemschermen van klimhortensia (*Hydrangea petiolaris*) krijgen in de lente volop bezoek van insecten.
6. Geef Toscaanse jasmijn (*Trachelospermum jasminoides*) een zonnige plek zodat je de bloemen nog beter kunt ruiken.
7. De bloemen van de Duitse pijp (*Aristolochia macrophylla*) zijn net kleine pijpjes.
8. De fuchsia kruisbes (*Ribes speciosum*) maakt lange (stekelige) ranken die je mooi tegen een muurtje kunt leiden; de bessen zijn eetbaar.
9. *Abelia floribunda* is familie van de kamperfoelie en heeft buisvormige, roodroze bloemen.

6

7

8

9

REIGERS SPOTTEN

Alsof een vogel zijn vleugels uitslaat, zo fladderen de bloemen van de *Habenaria radiata* aan de stengels. Niet voor niets wordt deze sierlijke tuinorchidee wel witte reigerorchidee genoemd. De schijnknolletjes zijn zo klein als appelpitjes. Als je deze in de lente uitplant, kun je de parelwitte bloemen al in de zomer verwachten. Geef de plant een plekje in de vochtige halfschaduw. Wel droog laten overwinteren. Onder meer te koop via www.bakker.com

---

Niet alleen de geur en kleur van bloemen lokt hommels; ze vangen ook elektrische signalen op die bloemen uitzenden

---

BLOEM OP DE TAART

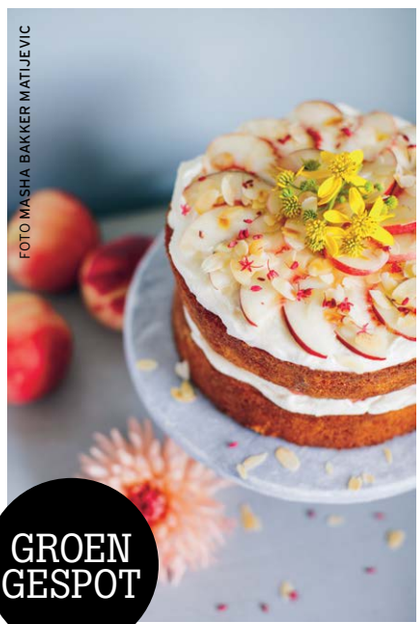

FOTO MASHA BAKKER MATIJEVIC

GROEN GESPOT

In haar patisserie/bakkerij in Zutphen maakt Colette van Deijzen de mooiste en lekkerste taarten. De ingrediënten voor haar oogstrelende creaties zijn zoveel mogelijk biologisch. Net als de versieringen, die bestaan uit eetbare bloemen en groen uit het seizoen. Bloesems, goudsbloemen, rozenblaadjes en complete dahlia's geven de taarten smaak en kleur. Ook verwerkt ze bloemen als het driekleurig viooltje in fleurige lolly's. Tip: de winkel heeft een eigen koffiebar waar je een heerlijke tartelette, macaron of gezonde reep bij je coffee-to-go bestelt. Geopend van donderdag t/m zaterdag. www.bloemopdetaart.nl

TUINAGENDA

TUINMARKT

5 JUNI | Meer dan veertig kleine kwekerijen uit Nederland en België verzamelen zich op de Tuinmarkt in Hernen. In de stands is een kleurrijk aanbod aan vaste planten, eenjarigen, bollen, struiken en bomen te koop, waaronder bijzondere collecties van pioen, *Agapanthus* en Japanse esdoorn. www.tuinmarktkasteelhernen.nl

VERBORGEN TUINEN

5-6 JUNI | De deelnemers aan het evenement Verborgen Tuinen in Rotterdam zijn net zo kleurrijk als de stad zelf. Je kunt proeven van de sfeer in een ecologische fruittuin en stadskwekerij of inspiratie opdoen in echte sierborders. Ook is er een heel tuinencomplex, ingericht in uiteenlopende stijlen. Tip: als het evenement toch moet worden geannuleerd, kun je een virtueel kijkje nemen. www.verborgentuinen.nl

DRIEHONDERD GERANIUMS

19-20 JUNI | Liefhebbers van tuingeraniums mogen een bezoekje aan Jan Neelen Vaste Planten in Hem deze zomer niet missen. Tijdens het geraniumweekend staat de plant volop in de spotlights. Er wortelen maar liefst driehonderd verschillende soorten in biologische aarde die de kweker zelf ontwikkelde. Tip: de kwekerij bestaat twintig jaar dus er zijn leuke aanbiedingen. www.janneelenvasteplanten.nl

BETUWSE TUINEN

12-13 JUNI | Twaalf enthousiaste tuiniers op de vruchtbare Betuwse klei zetten hun tuinpoorten open tijdens de Betuwse Tuinenroute. Elke tuin heeft een heel eigen karakter. Zo kun je sfeerproeven in een weelderige bloementuin speciaal aangelegd voor bijen. Maar er is ook een tuin met bloemrijk grasland én een grote vijvertuin, ontworpen door bureau Mien Ruys. Bij Kwekerij Schipper in Maurik vind je een bijzonder sortiment eenjarigen, waaronder spectaculaire dahlia's. www.betuwsetuinenroute.nl

FEEST DER HERKENNING

18-20 JUNI | Vorig jaar gingen de Internationale Kwekerijdagen Bingerden niet door. Vandaar dat de viering van de vijfentwintigse editie nu op de agenda staat. Dat belooft een feest der herkenning te worden, met tal van kwekers van het eerste uur. Centraal staat dit jaar het kweken voor de toekomst. Verspreid over het weekend vinden interessante lezingen plaats over dit thema. www.bingerden.com

Tuinshopping

1. **Groeimiddel**
   De experts van Botanopia onderzochten verschillende soorten biologische plantenvoeding en selecteerden Plantfood als beste. Dit middel op basis van suikerbieten kun je gebruiken voor al je (eetbare) planten in hydrocultuur maar ook in de volle grond. € 19,99 voor 450 ml via www.botanopia.com

2. **Liefdewerk**
   Een leuk cadeau voor de tuinier met hart voor de tuin, dit handgemaakte schepje van Sneeboer. Het heft is van kersenhout. € 48,55 via www.dewiltfang.nl

3. **Op het matje**
   De Livingplaids van Madison zijn gemaakt van superzacht velvet. Voor een picknick in het park, een dagje strand of gewoon om even te luieren op je eigen terras. Verkrijgbaar in verschillende kleuren (180x68 cm). € 29,99, verkoopadressen via www.madison.nl

4. **Prikt niet**
   In dit glazen terrarium van Bitten Design is je cactus het pronkstuk in huis (30x15 cm). € 49,83 via www.bol.com

5. **Barbecue in je koffer**
   Ik ga op reis en neem mee... mijn draagbare barbecue. De Mon Oncle van RS Barcelona ziet eruit als een vintage koffertje maar is stiekem een barbecue voor twee. In vier kleuren (32x44x16,6 cm). € 302 via www.misterdesign.nl

6. **Nachtkaars**
   Ook als er een briesje staat, dooft deze nachtkaars niet. De Wick tafellamp van Graypants brandt 113 uur op de laagste stand. Oplaadbaar middels USB. In goud en grijs aluminium (26 cm, Ø 12 cm). € 149 via www.flinders.nl

DE MEISJES VAN DE MOESTUIN

Auteurs: Amber Carchedi, Reny Muller
Uitgever: Terra Lannoo
Aantal pagina's: 176
ISBN: 9789089898562
Prijs: € 26,99

'De meisjes van de Moestuin' wonen in de stad, maar vieren het buitenleven volop dankzij hun gezamenlijke moestuin. De succesvolle blogsters Amber Carchedi (KeukenMeisje) en Reny Muller (TuinMeisje) maken een feestje van zowel tuin als opbrengst. In dit boek proef je de passie als ze de aardpeer bejubelen. Maar ook als ze eerlijk vertellen over de zoveelste mislukte spinaziepoging. Naast praktische moestuintips delen ze originele recepten, waar geen krat vol eigen oogst voor nodig is. Met een handje verse salie, raapsteeltjes of snijbiet kun je al aan de slag. Zo bakken ze chips van cavolo nero en zoete koekjes van rozenblaadjes. Ook brouwen ze likeurtjes van onder meer frambozen. Tenminste, als ze niet de hele oogst al uit het vuistje opeten. Favoriet recept van tv-kok Alain Chardon, die het voorwoord schreef, is de citroenverbenacake met blauwe bessen.

FOTO MARLEEN VAN ES

TIP

Vaste planten gekocht bij kweker of tuincentrum? Maak de kluit voorzichtig los en probeer de plant al te delen in twee of drie stukken.

5x trendy geel

1. De Carrier van Weltevree gebruik je om even houtblokken te halen voor de tuinhaard, maar is ook een handige kruk met opbergruimte (38x47x33,5 cm). € 198 via **www.weltevree.eu**

2. Kuipstoeltje Indy van Kick is gemaakt van kunststof en gecoat metaal en daardoor ook geschikt voor buiten. € 89 via **www.fonq.nl**

3. De ledlamp zit onderin deze Lantern van Kartell, maar door het ontwerp lijkt het alsof hij in z'n geheel licht geeft. In verschillende kleuren, waaronder amber. € 214 via **www.misterdesign.nl**

4. Bloempot Matégot is een klassieker uit 1953 van geperforeerd aluminium. In de kleur Venetian Gold (17 cm, Ø 21 cm). € 139 via **www.flinders.nl**

5. Gieter Grab heeft geen handvat; dankzij het smalle ontwerp pak je hem makkelijk op. Inhoud: 0,6 l. In verschillende kleuren. € 89 via **www.nordicnest.nl**

FOTO PELARGONIUM FOR EUROPE

> "Het is alarmerend dat nu ook algemene zoogdiersoorten als hazen, konijnen, eekhoorns en egels in hun voortbestaan bedreigd raken in Nederland"
>
> UIT: RODE LIJST ZOOGDIEREN 2020

OM IN TE LIJSTEN

Niet-winterharde pelargoniums (ook wel geranium) bloeien rijk en lang. Bovendien hebben ze decoratief blad dat, afhankelijk van de soort, fris, citroenachtig ruikt. Zowel de bloemen als de blaadjes kun je goed drogen. Mooi voor een kleurrijk zomerschilderijtje!
Leg de (droge) bloemen en blaadjes daarvoor ongeveer drie weken tussen keukenpapier onder een stapel boeken.

ONLINE

Meer tips over pelargoniums vind je op www.buitenleven.nl. Scan de QR-code!

Ecotuintje

JOUW SPECIALIST IN DUURZAAM & BIOLOGISCH MOESTUINIEREN!

Je eigen moestuintje

Square Foot Gardening: de makkelijkste manier om te moestuinieren! Speciaal voor mensen die op een gemakkelijke, maar natuurvriendelijke manier bio groenten en kruiden willen verbouwen op relatief weinig oppervlakte. Voor elke tuin, balkon of dakterras dus! Ecotuintje levert verschillende maten en plaatst eigen ontwerpen op maat graag bij je thuis

Biocovers

Een musthave voor in jouw duurzame tuin!

Met dit biologisch afbreekbaar worteldoek zeg jij NEE tegen plastic in jouw tuin! BIOCOVERS wordt volledig uit plantaardig materiaal gemaakt en wordt op het einde van zijn levenscyclus helemaal afgebroken tot compost. TIP: combineer dit met de biologische moestuin bemesting en aarde!

www.ecotuintje.nl

GLORIA®

Apparaten voor huis en tuin

BESCHERM UW PLANTEN MET GLORIA!

Hand- en drukspuiten

De ideale hulp bij de verzorging van planten en gewasbescherming in uw tuin.

www.gloria-huis-en-tuin.nl

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

TEKST **MARGOT EGGENHUIZEN**

FOTO RIJKSMUSEUM

Bloementour in 't Rijks

Op schilderijen, vazen, zilverwerk, tafelkleden: bloemen zijn overal in het Rijksmuseum. Femke Diercks, hoofd Toegepaste Kunst, neemt je tijdens een online tour mee langs de bloemtopstukken van het Rijks. Zo vallen dingen op die je anders niet zag, bijvoorbeeld een geschilderd boeket van bloemen die in de natuur nooit tegelijkertijd zouden bloeien. www.rijksmuseum.nl/nl/stories/rijksmuseum-unlocked

Vogelvlakken

Drie keer knipperen en je beseft opeens wat je ziet. De grafische composities van Studio 212 Fahrenheit bestaan uit gekleurde vlakken die samen een vogelsoort vormen. Deze 25 Blocbirds bekijk je van **13 juni t/m 19 september 2021** in Het Natuurhistorisch in Rotterdam, waar de expo wordt aangevuld met de bijbehorende opgezette vogels uit de museumcollectie. www.hetnatuurhistorisch.nl

FOTO STUDIO 212 FAHRENHEIT

Tuinkunst

Het is als het ware een kunstwerk waar al vier eeuwen aan wordt gewerkt: de Buytensaelen van landgoed Middachten in het Gelderse De Steeg. Al wandelend ontdek je hoe de verschillende kasteelbewoners de tuinen telkens hebben aangepast aan hun eigen tijd, met respect voor het werk van hun voorouders. Een nieuwe audiotour wijst je op de bijzonderheden, zoals de ruim zestig rozensoorten en het in kunstige vormen gesnoeide leifruit. Van **2 juni t/m 30 september 2021**. www.middachten.nl

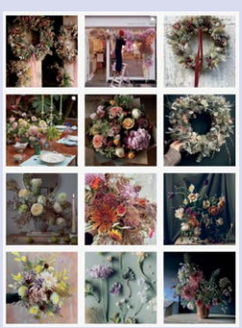
WIN

Buitenleven mag drie boeken weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

BOEK: Een bloeiende vriendschap

Deze beroemde briefwisseling tussen twee bevriende Engelse tuiniconen is net opnieuw uitgegeven. Kweker en tuinontwerpster Beth Chatto en Christopher Lloyd, schrijver en tuinier, stuurden elkaar brieven vol tuinverhalen, tips en ervaringen. Een mooi, persoonlijk inkijkje in hun levens. Voor € 20 te koop in de (online) boekwinkel. www.bornmeer.nl

INSTA: Swallows & Damsons

Uren kun je turen naar de bloemkunstwerken en boeketten van bloemist Anna Potter uit het Engelse Sheffield. Ze runt daar een kleine winkel, Swallows & Damsons, maar via Instagram kun je op afstand meegenieten van haar fleurige creaties. Van kunstige boeketten tot versierde trappen en een kamer vol prachtig onkruid. @swallowsanddamsons en www.swallowsanddamsons.com

BOEK: 1-uur-DIY voor terras & balkon

Eén uurtje maar, meer tijd heb je volgens de Franse ontwerper Pierre Lota niet nodig om je terras of balkon een boost te geven. Met de 35 tips in zijn nieuwe boek maak je van oude materialen snel een nieuw designobject: zo worden kleerhangers een vogelnestkastje bijvoorbeeld. Voor € 19,99 te koop in de (online) boekwinkel. www.lannoo.nl

Interview

Maak van je tuin een laboratorium

FOTO GRIETJE MEESMAN

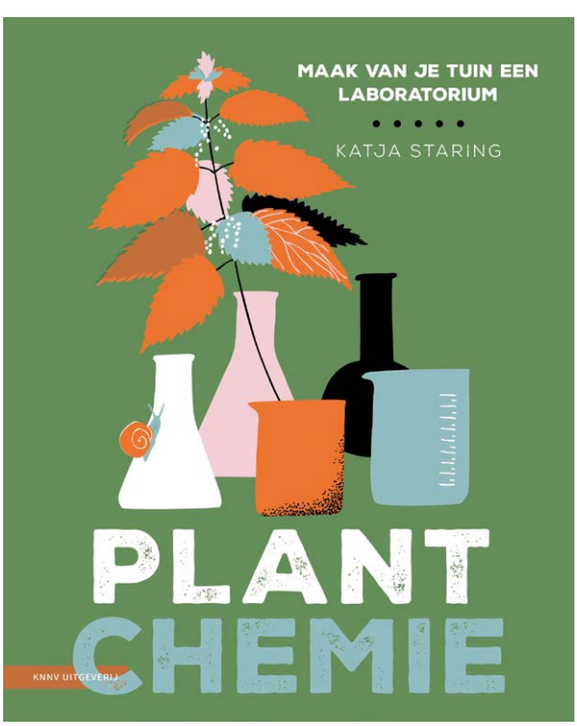
In haar Tilburgse tuin is buitenjournalist en groene Instagrammer Katja Staring volop aan het experimenteren: wat is het beste 'recept' voor compost, hoe maak je aftersun van sint-janskruid? Tips voor een natuurlijke kringloop in je tuin vind je in Katja's nieuwe boek *Plantchemie*.

Hoe ziet jouw tuin eruit?
"In januari heb ik samen met vrijwilligers alle planten verhuisd naar mijn eetbare biologische tuin Verderland in Tilburg. Het is op het terrein van een nieuw initiatief – Un Bietje Groen – en er zitten meer groene ondernemers, zoals een imker, een oesterzwammenkweekster en een kerstbomenhotel. Het is leuk om samen dingen te bedenken."

De ideale proeftuin voor je boek?
"Ja, ik experimenteer zelf veel met manieren en methodes. Plantchemie laat zien hoe je van je tuin een circulaire tuin maakt, dus hoe je gebruikmaakt van de natuurlijke kringloop in je tuin. Brandnetel en smeerwortel zijn bijvoorbeeld ideaal om plantgier van te maken en van knoflook maak je een anti-slakkenspray. In de tuin vind je ook ingrediënten voor duurzame huis-tuin-en- keukenmiddeltjes, zoals allesreiniger en aftersun."

Welke spullen heb je nodig voor een tuinlab?
"Het is eigenlijk heel simpel: planten, regenwater, een emmer, een grote en een kleine gieter, eventueel een snoeischaar, een plantenspuit – gewoon de dingen die je voor tuinieren toch vaak al in huis hebt."

En dan begint het mengen, extraheren, hydrateren. Is het ingewikkeld?
"Mijn vader is laborant, maar ik ben meer een doener, helemáál niet bèta. Maar door het experimenteren begrijp ik nu pas goed hoe het werkt in de tuin. Het is niet moeilijk, je moet gewoon even weten hoe je kunt mulchen, wat natuurlijke bodemverbeteraars zijn, hoe je een potgrondmengsel maakt. En hoe planten met hun chemie een andere plant kunnen helpen."

Hoe weet je welke planten vrienden zijn?
"In mijn boek geef ik voorbeelden, bijvoorbeeld 'hutspot': wortel en ui vangen elkaar letterlijk vliegen af. Of 'pizza margherita': basilicum zorgt voor grotere opbrengsten van de tomaat. Wat bij elkaar past op je bord, past in de tuin vaak ook goed bij elkaar. Hoewel: uien en aardbeien zijn ook vrienden, maar dat lijkt me geen lekkere combi, haha."

Wat was voor jou een eyeopener?
"Vaak de simpelste dingen: als je bijvoorbeeld veel heermoes in je tuin hebt, is de grond arm aan kalk. Dan kun je blijven wieden, óf je regelt het anders door er regelmatig eierschalen bij te leggen of kalkmeel te strooien."

Over welk experiment ben je het meest enthousiast?
"De niet-spittenmethode. Op een plek waar je een border wilt maken, leg je golfkarton op natgeregende bodem, dat kan gewoon op het gazon. Dan zeker 20 cm biologische tuinaarde erop, wachten op regen en dan kun je inzaaien en planten. Wormen, pissebedden en schimmels breken het karton en de graslaag af. Meer leven, gezondere bodem, meer opbrengst, minder werk!"

Plantchemie – Maak van je tuin een laboratorium is vanaf eind juni 2021 voor € 19,95 te koop in de (online) boekhandel, www.knnvuitgeverij.nl. Je kunt Katja volgen via www.dailygreenspiration.nl en www.verderland.nl

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

Volg de rivier

Het wordt de langste kunstroute van Nederland, de IJsselbiënnale van **18 juni t/m 19 september 2021**. Want: langs de IJssel vind je buitenkunstwerken die verspreid staan over ruim 100 km! Tussendoor is er van alles te zien en doen, van theater in de uiterwaarden tot meet and greets met de kunstenaars. De beste manier om alles te verkennen is op de fiets. Via www.ijsselbiennale.nl koop je een reisgids en routekaart.

WIN

Buitenleven mag vijf reisgidsen voor de IJsselbiënnale 2021 weggeven! Ga vóór 7 juli 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

FOTO MUIDERSLOT

Kasteelleven

Tussen de pruimenbomen van een kasteeltuin een nachtje kamperen. Klinkt romantisch, toch? Het kan deze zomer (**25 juni t/m 12 september 2021**) bij het Muiderslot in Muiden. Een tentje staat al klaar, net als een gevulde picknickmand. 's Avonds krijg je een rondleiding in het kasteel en daarna wordt het kampvuur opgestookt. Voordat je de volgende dag vertrekt is er nog een kasteelontbijt. Reserveren via www.muiderslot.nl

Het Bloemencorso Bollenstreek kon dit voorjaar niet doorgaan vanwege coronamaatregelen, maar online gaat het spektakel niet zomaar voorbij. Bloemliefhebbers delen hun bijzondere verhalen en herinneringen op www.bloemencorso-bollenstreek.nl

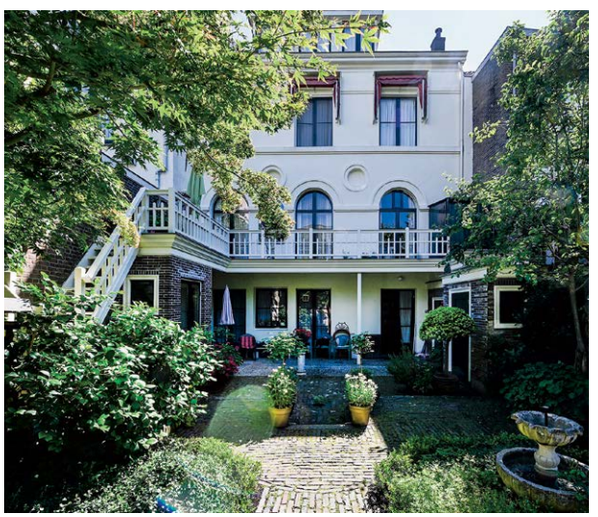
Tussen de bomen

In between trees is het thema van de Paltz-Biënnale. Acht kunstenaars laten letterlijk tussen de bomen van landgoed De Paltz, tussen Soest en Soesterberg, zien hoe ze door de natuur zijn geïnspireerd. Er staat je een avontuurlijke tocht te wachten langs hun installaties. Bijzonder: dit deel van het landgoed is normaal niet open voor publiek. **29 mei t/m 27 juni 2021**. www.paltzbiennale.nl

FOTO GERARD WIELENGA

Een leuke manier om Leiden te leren kennen: tijdens de openluchttentoonstelling Beelden in Leiden (**20 mei t/m 7 augustus 2021**). Het werk van een van de kunstenaars, Thomas Swinkels, is geïnspireerd op zijn interesse in de invasieve Japanse duizendknoop. www.beeldeninleiden.nl

Gluren achter de gevels

Je ziet het niet altijd, maar achter veel Utrechtse gevels schuilen plaatjes van tuinen. Zo'n vijftig stadstuinen kun je tijdens de Open Tuinendag Utrecht op **26 juni 2021** bezoeken. Nagelaten door een jonkvrouw, een boom die ouder is dan het huis ernaast, ingeplant door prijswinnende hoveniers, beelden om te bekijken: elke tuin heeft een verhaal om te ontdekken. www.opentuinendagutrecht.nl

FOTO MAURICE GEMMEKE

Wandelend festival

Festival Hoogte80 in Arnhem ging vanwege de coronamaatregelen niet door met Hemelvaart, maar niet getreurd: er komt een jaarrond programma. Leuk en coronaproof is bijvoorbeeld de nieuwe wandelroute met onderweg verschillende kunstvormen. Een routebeschrijving en een overzicht van alle andere activiteiten vind je op www.h80festival.nl

Lesje gezondheid

De natuur kan helpen om je gezondheid te verbeteren, weten we. Maar hoe precies? Bij natuurorganisatie IVN volg je een gratis online cursus De natuur en mijn gezondheid. Met de acht korte lessen — ze bestaan uit achtergrondinfo, video's, audiofragmenten en opdrachten — breng je stap voor stap meer natuur in je leven. www.natuuracademieonline.ivn.nl

FOTO GEERT DE GROOT

Trouwe vriend

Waakdier, veedrijver, jachthulp, gezelschapsdier: honden zijn al heel lang in ons leven. De zomertentoonstelling van Museum Staal in Almen draait om onze trouwste vriend. Je ziet bijvoorbeeld hoe honden een rol speelden op het landgoed van de Achterhoekse dichter A.C.W. Staring — het museum is een ode aan hem — en een opmerkelijk gedicht dat hij schreef over viervoeters. **T/m 31 oktober 2021**, www.museumstaal.nl

toeractief

Fietsen en wandelen in de natuur, graag een stadswandeling maken en interesse in de cultuur en geschiedenis van Nederland? Dan is *Toeractief* jouw tijdschrift!

- Inclusief *Routeboekje*
- Productinformatie
- Cultuur en natuur
- Sfeervolle reportages

Ga voor de aanbieding snel naar www.toeractief.nl/abonneren of mail naar abonnement@bcm.nl of bel 085 7600237 (08:30-12:30)

Florians Fauna

Breaking bird

FOTO ALEXANDER SCHIPPERS

Auke-Florian Hiemstra

Klimaatverandering, soorten die uitsterven en het plasticprobleem: de wetenschap heeft me nodig, dacht Auke-Florian Hiemstra (1992). Hij is bioloog en stond in de Trouw Duurzame Top 100 van 2020. Auke-Florian presenteerde als dierenexpert het tv-programma *Willem Wever* en verscheen samen met zijn octopus in *De Slimste Mens*. Hij maakt radio, schrijft columns en schuift regelmatig bij talkshows aan. Zijn studentenkamer staat bekend als 'Klein Naturalis'. Volg Auke-Florian op Instagram via @aukeflorian

Gespannen scan ik de omgeving. Hier moeten ze zijn. Ik tuur in de verte en af en toe kijk ik snel even achterom. Je weet maar nooit. Ik loop door een bijzonder stuk van de Biesbosch dat normaal niet toegankelijk is. Hier hebben we de beste kans, boswachter Thomas en ik. De beste kans op het zien van een zeearend.

Ik werd als presentator gevraagd voor de nieuwe podcast van *Vroege Vogels*, genaamd *Vroege Vogels en andere dieren*. En om spectaculair te beginnen, met een klapper, moest de eerste aflevering meteen gaan over de grootste roofvogel die we hebben. Of ik die weleens had gezien, zo werd me gevraagd tijdens een vergadering. "Nog niet", zei ik toen. De enige zeearend die ik ooit in levenden lijve tegenkwam, zag ik in een vogelpark. 'De Amerikaanse zeearend' stond op het bordje, 'symbool van macht en vrijheid'. Maar om zo'n machtige vogel juist beroofd van zijn vrijheid in een hok te zien zitten, dat voelde niet goed. De kans om nu dus een zeearend, een echte Nederlandse zeearend, in het wild te mogen spotten, greep ik maar al te graag aan. En zo belandde ik een paar dagen later midden in de Biesbosch.

Terwijl we met verrekijkers de omgeving afspeurden, schroomde ik niet om vragen te stellen. Zelf ben ik vrij lang en zelden onder de indruk van iemands grootte. Maar dat dan de spanwijdte van een vogel het van mij wint, schept toch ontzag. Met zijn vleugels uitgeklapt heeft een zeearend al snel een grootte van meer dan 2 m. "En betekent een grote vogel dan ook een groot nest?", vroeg ik. Zeker. Het nest van een zeearend is groter dan het bed waar ik in slaap, het heeft een diameter van 2,5 m. Ze breken records, maar ze breken nog veel meer. Want het meest brute aan de zeearend is, leerde ik, hoe ze dat nest maken. Terwijl ik denk te lopen door een natuurgebied, is het voor onze zeearend alsof hij vliegt door de Gamma. Normale vogels zoeken geduldig op de grond naar takken die tot een nest te maken zijn. En ook de meerkoet, waar ik onderzoek naar doe, kun je nu zorgvuldig zien zoeken naar goed bouwmateriaal – dat toevallig maar langs moet drijven. De zeearend laat dit niet aan het toeval over en ook zul je hem niet geduldig zien wachten tot een storm die een perfecte tak afbreekt. Zeearenden nemen het heft in eigen vleugel en breken af wat ze nodig hebben. Ze vliegen met een noodgang tegen de tak die ze hebben willen – net zolang tot deze breekt. Zo slopen ze hier en daar wat 'planken' bij elkaar, tot ze het perfecte nest hebben. Wat een doorzetters.

Het begint te schemeren. En als we dan plots ook nog écht een zeearend zien, maakt het niet meer uit dat het in de verte is, en dat hij stilzit. Het is een spectaculair gezicht. Ook van ver weg zijn het enorme beesten, en ik weet nu waar hij van uitrust. Het is stil in de Biesbosch en het enige wat er nog breekt, is de aanbrekende avond. ✱

FOTO GERT TABAK

Volgende keer in *Buitenleven*

- Sandra maakte van haar balkon een echte groene, bloeiende minituin.
- Ook in het donker kun je genieten van je tuin. Expert Mathijs vertelt hoe je een lichtplan voor je tuin maakt.
- Samen met hun kippen wonen Pleun en Fier in een wel heel bijzonder huis; de muren zijn golfplaten.
- Er zijn zoveel applicaties: welke tuin-apps zijn het handigst?
- Met 22.000 soorten zijn ze dé biologische manier om bladluizen en witte vliegen te bestrijden: alles over sluipwespen.

FOTO MAAYKE DE RIDDER

FOTO HENNY VAN BELKOM

Nummer 5 verschijnt 9 juli 2021. Geen nummer meer missen? Neem dan een jaarabonnement voor € 73! Kijk op pagina 6.

BUITENLEVEN

Tuinieren, graag met je handen bezig zijn, buitenshuis je vrije tijd besteden en dol op alles wat groeit en bloeit. Herken je dit? Dan is *Buitenleven* jouw tijdschrift.

- 9 keer per jaar
- Meer dan 100 pagina's
- Inspirerende tuinreportages
- Verrassende buitenuitjes
- Praktische tuinadviezen

Ga voor de aanbieding snel naar www.buitenleven.nl/abonneren
of mail naar abonnement@bcm.nl of bel 085 7600237
(Dinsdag en vrijdag 08:30-12:30 uur, lokaal tarief)

ONTDEK ONZE
TUINTRENDS VAN 2021
Bekijk de gehele collectie op **keessmit.nl**
of vraag het **Kees Lifestyle Magazine** aan
op keessmit.nl/magazine-aanvragen
Scan de code voor
de nieuwe collectie!
EXPERIENCE STORES XXL Amersfoort (A1) Almelo (A35)
KEESSMIT
TUINMEUBELEN